

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rapport

R70:1977

Skola barnomsorg

**Arbetsmetoder i den
kommunala planeringen**

Ander Alvarsson

Byggforskningen

R70:1977

SKOLA BARNOMSORG

Arbetsmetoder i den kommunala planeringen

Anders Alvarsson

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 760026-5 från
Statens råd för byggnadsforskning till planeringskontoret, Haninge
kommun.

Nyckelord:

Kommuner
Planeringsmetoder
Barnomsorg
Daghem
Skolor

UDK 352.001.1
3-053.2
362.7
372

R70:1977

ISBN 91-540-2754-3
Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

LiberTryck Stockholm 1977

INNEHÅLL

1	SYFTE OCH UPPLÄGGNING	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Syfte och innehåll	8
1.3	Vem vänder sig arbetet till?	9
2	KRAV PÅ PLANERINGEN AV SKOL-BARNOMSORGSUTBYGGNADEN	10
2.1	Några grundläggande krav på samhällsplaneringen	10
2.1.1	Kort om planeringens innehåll	10
2.1.2	Kort om behovet av långsiktighet och detaljering	10
2.1.3	Osäkerhet-flexibilitet-alternativplanering	11
2.1.4	Krav på demokrati	12
2.2	Krav på skol-förskole- och fritidshemsplaneringen med hänsyn till annan planering	13
2.2.1	Inledning	13
2.2.2	Anknytning till den löpande verksamheten	13
2.2.3	Anknytning till den kort- och långsiktiga ekonomiplaneringen	13
2.2.4	Anknytning till den fysiska planeringen	14
2.3	Kraven på demokrati i skol-barnomsorgsplaneringen	14
2.3.1	Motiv för vidgad demokrati. Berörda parter	14
2.3.2	Vidgat medinflytande i planeringsprocessen	15
2.3.3	Krav på innehåll i underlagsmaterialet	16
2.3.4	Kort om kraven på redovisnings- och samrådstekniken	16
2.3.5	Exempel på påverkansformer	17
2.4	Krav på omvändbarhet i kalkylerna	17
3	TÄNKBAR DISPOSITION FÖR EN UTREDNINGSRAPPORT FÖR EN KOMMUN ..	19
3.1	Inledande kommentarer	19
3.2	Utkast till disposition	19
	Planeringsförutsättningar. Bakgrundsuppgifter	19
	Framåtsyftande planeringsförutsättningar	21
	Efterfrågan-behov-alternativ täckning	22
	Konsekvenser av olika alternativ	23
	Kommunalt medborgarinflytande	24
3.3	Avslutande kommentarer	25
4	PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	26
4.1	Inledning	26
4.2	Beskrivning av det aktuella utgångsläget. Vissa delmoment ...	26
4.2.1	Barnomsorgens omfattning	26
4.2.2	I vilken omfattning drivs kompletterande verksamheter	31
4.2.3	Lokalkapaciteten i dag och för framtiden i befintliga anläggningar	34
4.3	Standard- och kvalitetsnivå, kostnadsrelationer m m	38
4.3.1	Integrering och samverkan mellan skola, förskola och fritidshem i gamla skollokaler	38
4.3.2	Framtida krav på personalinsatser	40
4.3.3	Åpriser för drift av verksamheter	40

4.3.4	Äpriser för investeringar och lokalkostnader per år	42
4.3.5	Synpunkter på behandlingen av de samhällsekonomiska konsekvenserna	44
4.4	Övrigt. Delområdesbeskrivningar i utgångsläget	45
4.5	Framåtsyftande gemensamma planeringsförutsättningar	48
4.5.1	Det kommunala bostadsbyggnadsprogrammet på kort och lång sikt	48
4.5.2	Befolkningsprognoser	52
5	BEHOV-EFTERFRÅGAN-TÄCKNING M M REDOVISNING AV ANTAGANDEN OCH BERÄKNINGSTEKNIK	55
5.1	Inledning	55
5.2	Barngrupper som omfattas av skol- och barnomsorgsverksamheterna	55
5.3	Generellt om beräkningstekniken	58
5.4	Beräkningsprocessen	59
5.5	Indata, gjorda antaganden	60
5.5.1	Inledning	60
5.5.2	Andelen barn med förvärvsarbete föräldrar	60
5.5.3	Andelen barn med särskilda behov	61
5.5.4	Reducering från teoretiskt till praktiskt behov	62
5.5.5	Täckningsgrader	62
5.5.6	Fördelning av platser mellan institutionsplatser och familjeplatser	64
5.5.7	Sjukfrekvenser och möjliga närvarodagar	66
5.6	Behovs- och täckningsberäkningarna	66
5.6.1	Inledning	66
5.6.2	Dag- och fritidshem inklusive familjeplatser	66
5.6.3	Deltidsförskola	72
5.6.4	Barnvårdare	72
5.6.5	Grundskolan	74
5.7	Balanskalkylerna	74
5.8	Konsekvensberäkningarna	76
5.9	Beräkningstabeller	76
6	ANALYS AV BERÄKNINGSRESULTAT. STUDIER AV SKILDA TÄCKNINGSLTERNATIV FÖR HELA KOMMUNEN	93
6.1	Behov av resultatanalys och alternativplanering ur demokratisk synpunkt	93
6.1.1	Begreppen behov och efterfrågan	93
6.1.2	Behov av resultatanalys för skilda täckningsalternativ	93
6.2	Samlad redovisning av behov och täckning av olika typer av skol- och barnomsorgsformer i hela Haninge	94
6.3	En förenklad känslighetsanalys av omfattningen på heldagsomsorgen 0-6 år. Jämförelser med andra kommuner	101
6.4	Personalbehovet inom barnomsorgen	104
6.5	Utbyggnadsbehovet av anläggningar periodiserat	107
6.6	Kommunalekonomiska konsekvenser	109
6.6.1	Kort presentation av tabeller och figurer	109
6.6.2	Kort sammanfattning av vissa beräkningsgrunder	115
6.6.3	Korta principiella kommentarer till beräkningsresultaten ...	115
6.6.4	Principiellt om investeringskostnaderna	116

6.7	Exempel på en sammanfattande jämförelse mellan alternativen ..	117
7	ANALYS AV BERÄKNINGSRESULTAT. STUDIER FÖR DELOMRÅDEN	122
7.1	Behov av områdesstudier	122
7.2	Redovisning av balanskalkyler för delområden	123
7.3	Täckningsanalys. Högstadieskolor	133
7.4	Täckningsanalys. Låg- och mellanstadieskolor samt övrig barnomsorg i anläggningar för åldrarna 0-12 år	136
7.5	Utbyggnadsprogram för barnstugor i delområden	141
7.6	Vissa synpunkter på värdet av samordnad skol-förskola-fritids- hemsplanering på översiktlig nivå	147
8	PROGRAMSTUDIER OCH SNABBKALKYLER I NÅGRA VANLIGA PLANERING- SITUATIONER	149
8.1	Några vanliga planeringssituationer	149
8.2	Vad skall styra och vad skall styras?	150
8.3	Kort om teknik och normtal vid snabbkalkyler för utbyggnads- områden, dimensionering av anläggningar m m	151
8.3.1	Kort bakgrund	151
8.3.2	Kortfattad beskrivning av grova normtal och beräkningar	153
8.3.3	Exempel på snabbkalkyl för ett småhusområde	159
9	ENKÄTUNDERSÖKNINGAR OM BARNTILLSYNSBEHOVET I NÅGRA KOMMUNER ..	162
9.1	Bakgrund	162
9.2	Uppläggning av enkäterna	163
9.3	Kommentarer till de här redovisade undersökningarna	163
9.4	En enkel analysmodell för enkätundersökningar kring barnom- sorgsbehovet	166
10	NÅGRA AVSLUTANDE SYNPUNKTER	170
10.1	Några sammanfattande slutsatser om behovet av fortsatt utveck- lingsarbete	170
10.2	Några synpunkter på samarbetet i den kommunala skol-barnom- sorgsplaneringen	171
	LITTERATURFÖRTECKNING	172
	SAMMANFATTNING	176

FÖRORD

Under de närmaste åren kommer landets kommuner att bygga ut barnomsorgen mycket kraftigt. Samtidigt kommer en omfattande förändring av skolans innehåll mot ett mera totalt omsorgsansvar i form av den samlade skoldagen. Krav ställs också på samverkan och integration mellan skola och övrig barnomsorg.

Detta har en genomgripande verkan för samhället. Någon riktigt användbar planeringsteknik för kommunal planering av skolans och barnomsorgens utbyggnad finns inte idag.

I detta arbete försöker jag komma en liten bit på väg mot en praktiskt användbar arbetsteknik i den långsiktiga, övergripande och samordnade skol-barnomsorgsplaneringen för normalstora kommuner.

I arbetet redovisas ett antal tabeller, figurer och kartbilder som är hämtade ur ett beslutsunderlag för skol-barnomsorgsutbyggnaden i Haninge kommun.

En referensgrupp bestående av Kjell Ivarsson och Carl-Axel Johansson kommunförbundet, Gunilla Hardeberg Länsstyrelsen i Stockholms län, Arne Hultcrantz Skolöverstyrelsen och Carl-Eric Sandblad Haninge kommun har givit mig värdefulla synpunkter. Jag har också fått impulser från skol- och förskoleplaner som utarbetats i andra kommuner.

Den värdefullaste hjälpen har jag emellertid fått av min medarbetare Kennert Klingberg både i planeringsarbetet i Haninge och i detta arbete. Kennert Klingberg har utarbetat stora delar av arbetet. Han har också deltagit i slutredigeringen av hela arbetet.

Arbetet med utskrifter och figurer m m har utförts av mina medhjälpare Inger Wester och Britta Westin.

Handen i januari 1977

Anders Alvarsson

1 SYFTE OCH UPPLÄGGNING

1.1 Bakgrund

Landets kommuner befinner sig nu i ett skede med snabb utbyggnad av barnomsorgen (daghem, fritidshem, deltidsförskola, familjedaghem, barnvårdarservice m m).

Samtidigt står man inför en omfattande förändring av skolans innehåll. Man kommer under de närmaste åren att gå över till ett system med samlad skoldag med omfattande fritidsverksamheter under skoldagen. Skolans pedagogik förändras också successivt i riktning mot den pedagogik som främst förekommer inom förskolan.

Av ekonomiska, personalmässiga, lokalmässiga, pedagogiska och sociala skäl kräver man nu en ökad samverkan mellan skol- och barnomsorgsverksamheterna i övrigt.

Dessa omfattande förändringar görs utan att någon samlad och riktigt genomtänkt planeringsteknik finns på det översiktliga kommunala planet.

De statliga myndigheterna ställer krav på kommunerna att ta fram vissa årligen reviderade flerårsplaner (bl a skolbyggnadsprogram och barnomsorgsplan). Dessa krav har medfört att planeringen kommit igång i de flesta kommuner vilket är bra.

Skol- och barnomsorgssektorerna är mycket omfattande. De har genomgripande betydelse för arbetsmarknad och ekonomi på kort och lång sikt. De påverkar människornas sociala livsmiljö och har stor betydelse för den fysiska samhällsstrukturen. Planeringen av dessa sektorer måste läggas upp på ett sådant sätt att de kan utgöra en naturlig del av kommunens övriga lång- och kortsiktiga ekonomiska, sociala och fysiska planering.

För de statliga myndigheternas planering räcker det med redovisningar på kommunnivå. Staten använder planerna bl a för sin egen ekonomiska planering och för utbildningsplanering.

Men för kommunens egen planering är det oftast absolut nödvändigt med ingående och långsiktiga studier på kommundelsnivå.

1.2. Syfte och innehåll

Huvudsyftet med detta arbete är att redovisa några praktiskt användbara arbetstekniker som kan brukas i den översiktliga och långsiktiga planeringen av skol- och barnomsorgsutbyggnaden i normalstora kommuner.

I arbetet beskrivs hur man på översiktlig nivå kan koppla samman skol- och barnomsorgsplaneringen. Här redovisas också hur man kan och varför man måste planera på lång sikt 5 - 10 - 15 år. En mycket viktig aspekt i detta arbete är dessutom planeringen för delområden.

Eftersom vi främst behandlar de långsiktiga och översiktliga aspekterna kommer vi mera att behandla lokalfrågorna, lokaliseringsfrågorna och den översiktliga ekonomin. Personalfrågorna och verksamheternas kvalitet, organisation och drift behandlas i mindre omfattning. Dessa frågor tas mera naturligt upp i det halvlånga och kortsiktiga mera detaljerade tidsperspektivet.

En viktig aspekt är också den demokratiska styrprocessen i skol-barnomsorgsplaneringen. Dessa frågor behandlas också något kortfattat här.

I denna rapport redovisas ett antal tabeller, figurer och kartbilder som är hämtade ur ett underlag för skol-barnomsorgsutbyggnaden i Haninge (planeringsunderlag 1976). Syftet med detta är att ge en mera levande och användbar beskrivning av hur man kan gå till väga i det praktiska arbetet.

Skol-barnomsorgsplaneringen kräver ett omfattande utvecklingsarbete. Det här presenterade arbetet är ett litet projekt. Det måste betraktas som ett första försök och ett arbete på ett mycket tidigt skede av en lång väg. Vissa aspekter har inte alls behandlats och andra aspekter har behandlats ofullständigt.

Arbetet utgår i huvudsak ifrån huvudtankarna i de senaste årens offentliga utredningar inom skol- och barnomsorgsverksamheterna. Vi anknyter också till befintliga planeringsformer i övrigt. Ett ifrågasättande av dessa tankar kan i och för sig vara väl berättigat på flera punkter. Vi gör emellertid inte det i detta arbete.

1.3 Vem vänder sig arbetet till?

Arbetet vänder sig i första hand till de planerare, andra tjänstemän och förtroendevalda i kommunerna som arbetar med skol- och barnomsorgsplaneringen.

Arbetet kan också under något år framöver vara användbart som undervisningsmaterial som behandlar planeringen av skol- och barnomsorgsutbyggnaden. Arbetet är främst anpassat till planeringsproblemen i medelstora kommuner med 20 000 - 150 000 invånare. Utbyggnaden av skol- och barnomsorgsverksamheterna i glesbygden behandlas inte alls. För det krävs en helt annorlunda teknik än den som presenteras här.

Vissa tekniker som presenteras här kan vara mera generellt användbara i flera kommuner. Andra tekniker kan vara ointressanta för vissa kommuner.

Ett gott råd till läsaren av detta arbete är att han/hon kan använda vad som är användbart och avstå ifrån resten.

2 KRAV PÅ PLANERINGEN AV SKOL-BARNOMSORGSUTBYGGNADEN

2.1 Några grundläggande krav på samhällsplaneringen

2.1.1 Kort om planeringens innehåll

All planering skall naturligtvis i grunden vara en social välfärdsplanering. Den skall ytterst vara inriktad på att optimera levnadsvillkoren och därmed välfärden för människorna.

Det är självklart att den ekonomiska planeringen, den fysiska planeringen och verksamhetsplaneringen måste vara helt integrerade i varandra. Planeringssambanden går i alla riktningar och ingen typ av planering är helt över- eller underordnad någon annan typ.

Men det är främst de av människan uppställda kraven på de ekonomiska och sociala verksamheterna idag och i framtiden som bör bestämma hur man genom fysisk planering och byggande succesivt förändrar samhällets fysiska struktur. De ekonomiska resurser som krävs för att åstadkomma denna samhällsordning beror av organisationen av det befintliga mänskliga, ekonomiska och sociala livet.

Man bör självklart som underlag för planeringen veta eller ha ett begrepp om vad som skall finnas i samhället och hur mycket av olika aktiviteter, fysiska anläggningar o s v som bör finnas i samhället vid skilda framtida tidpunkter.

Denna försörjningsaspekt i planeringen måste utvecklas avsevärt. Vi kommer i detta arbete att särskilt behandla just försörjningsaspekten inom några tunga kommunala verksamhetssektorer. Anknytning kommer att ske såväl till den fysiska som till den ekonomiska planeringen.

2.1.2 Kort om behovet av långsiktighet och detaljering

Den planering som görs idag skall naturligtvis främst ligga till grund för de beslut som skall göras idag och inom den närmaste framtiden, innan planerna reviderats med hänsyn till den ökade kunskap och de förändrade förutsättningar och preferenser som framtiden ger.

Men dagens planering ligger till grund för beslut om uppförande av kostnadskrävande, varaktiga fysiska element, som bl a av ekonomiska skäl måste utnyttjas under en lång tid. Av framför allt den anledningen måste planeringen behandla förhållanden relativt långt fram i tiden.

Vi kommer i detta arbete att visa att vi måste räkna med en planeringsperiod på minst 15 år. Ett huvudskäl till detta är just anläggningarnas långa livslängd och de höga investeringskostnaderna som måste betalas under en längre tidsperiod.

Generellt bör naturligtvis detaljeringsgraden i planeringen öka ju närmare man kommer det direkta genomförandet. I den översiktliga planeringen måste detaljeringsgraden ofta begränsas av såväl kostnadsskäl som av tidsskäl. I många fall där syftet är att skapa en god överblick kan också en överdriven detaljeringsgrad vara förvillande och pedagogiskt olämplig. Men i flera fall kan också detaljerade exemplifieringar verka klargörande och konkretiserande för den översiktliga planeringen.

2.1.3 Osäkerhet - flexibilitet - alternativplanering

Planeringen av utvecklingen i framtiden vilar på osäker grund. Planeringen syftar ytterst till att kartlägga möjligheterna för den framtida utvecklingen och att leda utvecklingen. Det kan man göra genom att ange vilka åtgärder som bör vidtagas eller vilka handlingsparametrar som man skall använda vid olika tidpunkter för att man skall nå den samhällsutveckling som man önskar.

Tyvärr kan man inte med säkerhet leda utvecklingen på lång sikt. Man kan inte heller ange exakt vad som händer om man handlar på olika sätt.

Det finns olika principer för hur man kan ta hänsyn till osäkerheten i planeringsarbetet. Vanligtvis talar man om flexibilitet i planeringen eller om alternativplanering. Sannolikt bör båda dessa huvudprinciper komma till användning.

Man bör utforma planerna så att man med dem som grund kan utarbeta åtgärds- eller handlingsprogram. De bör i sin tur vara så upplagda att maximal möjlighet finns att vid olika tidpunkter i framtiden vidta idag icke planerade åtgärder.

Handlings- eller åtgärdsprogrammen bör vara så utformade att man om man följer dem begränsar de framtida handlingsmöjligheterna så lite som möjligt. Observera alltså att det i första hand är handlings- eller åtgärdsprogrammen som bör vara flexibla. Kraven på flexibilitet i själva planalternativen behöver däremot inte vara så stora.

För att kunna åstadkomma flexibla åtgärds- och handlingsprogram är det nödvändigt att flera alternativa utbyggnadsplaner skisseras. Alternativplanering är också en grundförutsättning för en demokratisk planering.

2.1.4 Krav på demokrati

De människor som berörs av planeringen direkt eller indirekt bör så långt det är praktiskt möjligt delta såväl i planeringsarbetet som i de beslut som följer därefter. För planeringsarbetet medför det bl a följande krav:

1. Flera klart skiljaktiga plan- och handlingsalternativ presenteras. Såväl fördelar som nackdelar i de skilda alternativen skall redovisas och jämföras.
2. Allmänhet, skilda intressegrupper och politiker skall ges möjlighet att aktivt delta i och påverka skilda skeden i planeringsarbetet.
3. Såväl de redovisade planalternativen som de arbetsmaterial som presenteras under arbetets gång bör vara enkelt analyserbara och begripliga.
4. Hänsyn skall tas till de synpunkter som framförs av skilda grupper. Härvid är det mycket viktigt att ingen grupp missgynnas eller prioriteras framför någon annan. Den spontana opinionsbildningen måste kompletteras med informationsåtgärder och återföringsstudier av olika art.

Karaktäristiskt för den övergripande långsiktiga planeringen ur förvaltningssynpunkt är bl a att den ofta endast ger en bakgrund till och ledning för de mindre delbeslut som tas i den löpande verksamheten som led i en omstrukturering av samhället.

2.2 Krav på skol-förskole- och fritidshemsplaneringen med hänsyn till annan planering

2.2.1 Inledning

Planeringen för skolan, förskolan och fritidshemmen utgör en integrerad del i kommunens totala planering. Den är i sig själv en långsiktig verksamhetsplanering, men den är nära knuten såväl till den ekonomiska planeringen på kort och lång sikt som till den fysiska planeringen och den löpande driften av verksamheten.

Nedan kommer kortfattat att redovisas några av de huvudkrav som kan ställas på skol-barnomsorgsplaneringen för att den skall vara en naturlig del i kommunens totala planeringssystem.

2.2.2 Anknytning till den löpande verksamheten

Målformuleringar för olika delar av verksamheterna, standardmått m m måste vara uttryckta så att de direkt kan ge ledning till och möjliggöra uppföljning av den löpande verksamheten. Uppföljning måste löpande ske av verksamheternas omfattning, inriktning och effekter så att man kan följa graden av måluppfyllelse och så att man kan studera effekterna av insatserna av olika åtgärder.

Denna löpande statistiska uppföljning krävs också som underlag för nya målformuleringar och nya beräkningar i senare planer.

2.2.3 Anknytning till den kort- och långsiktiga ekonomiplaneringen

För att kunna prioritera mellan skol-barnomsorgsverksamheten och kommunens verksamheter i övrigt krävs att uppgifter ur skol-förskoleplanen förs in som delar i den kort- och långsiktiga kommunalekonomiska planeringen. Det är fråga om kostnadsuppskattningar av grova poster som personalkostnader, lokalkostnader, övriga driftkostnader och vissa typer av investeringskostnader. Det är också fråga om intäkter som avgifter och statsbidrag.

Verksamhetsdata måste också presteras i sådan form att de kan användas direkt i den ekonomiska planeringen. Uppgifter om avgiftssystem, olika typer av personalinsatser m m krävs också för att möjliggöra mera preciserade ekonomiska beräkningar. Uppgifter om tillkomst av olika typer av institutioner behövs som underlag för investeringskostnadsberäkningar osv. För att möjliggöra koppling till den ekonomiska planeringen krävs redovisning år för år.

2.2.4 Anknytning till den fysiska planeringen

Som underlag för den fysiska planeringen krävs uppgifter om behovet av anläggningar av olika slag inom olika delområden och under skilda perioder.

Uppgifter krävs också om anläggningarnas kapacitet, särskilda krav på utformning, markbehov, lokaliseringskrav m m.

Likaså krävs uppgifter om befintliga anläggningars kapacitet, ombyggnadsbehov m m.

2.3 Kraven på demokrati i skol-barnomsorgs- planeringen

2.3.1 Motiv för vidgad demokrati Berörda parter

Kraven på vidgat medborgarinflytande har ökat alltmer under senare år. Det är väl motiverat av flera skäl. Motiven sammanhänger i hög grad med vilka parter som ingår i demokratiprocessen.

Till de direkt berörda parterna i skol- barnomsorgsplaneringen hör självfallet konsumenterna barnen i skol- och förskoleåldrarna. Så långt möjligt bör dessa få möjlighet att påverka sin egen arbetssituation.

Nära berörda är också föräldrar, lärare och övrig personal både som representanter för barnen och för att bevaka sina egna arbetsförhållanden.

Direkt utsedda representanter för att bevaka frågor av denna typ är intresseföreningar i form av elevorganisationer (SECO), hem och skolaföreningar, fackföreningar m m.

De berörda verksamheterna är mycket kostnadskrävande. Barnomsorg och utbildning idag har mycket stor betydelse för hur samhället kommer att utvecklas i framtiden. Dagens barn kommer att vara framtidens politiker, planerare, industriarbetare, ingenjörer, läkare, åldringsvårdare osv. Därför är den här planeringen av vitalt intresse för allmänheten som helhet, för näringslivet och för deras företrädare i politiska partier och intresseorganisationer.

2.3.2 Vidgat medinflytande i planeringsprocessen

De ovan nämnda intressentgrupperna bör på olika sätt föras in i olika led i planerings- och beslutsprocessen. Syftet är inte bara att vidga demokratin utan också att tillföra kunskap och erfarenheter till själva beslutsunderlaget.

Ett viktigt led i arbetet är uppställningen av konkreta kvalitetsmål. Som grund för detta måste man kunna få erfarenheter av fördelar och nackdelar i den hittills bedrivna verksamheten som berörda parter upplever dem.

Löpande medinflytande från större grupper av allmänheten är en tids-, arbets- och kostnadskrävande process. Av arbetstekniska skäl måste man kanalisera medborgarinflytandet och även den politiska påverkan till vissa tillfällen.

Alla berörda kan inte heller kopplas in vid alla tillfällen. Effektiva kanaler måste skapas mellan de berörda intressenterna och planerarna. Det kan ske genom politikermedverkan, genom representanter för intresseorganisationer eller genom för ändamålet särskilt tillskapade kontaktgrupper.

Vid vissa tillfällen måste större grupper informeras och åsikterna från en större allmänhet måste inhämtas. Det kan lämpligen ske när mer omfattande utredningsetapper är avklarade, eller i samband med den politiska behandlingen av beslutsunderlaget.

Det är mycket svårt att få fram alla typer av problemställningar i den mera vidgade debatten. I beräkningarna av efterfrågan ingår flera antaganden som rör föräldrarnas önskemål om arbete och olika typer av barntillsyn. För att få bättre grund för denna typ av antaganden krävs såväl ytliga totalundersökningar i form

av enkäter som mera djupgående intervjustudier med urval av de berörda.

Planeringen måste vara rullande av flera skäl. Ett viktigt skäl är just medborgarinflytandet. En löpande dialog krävs över tiden där man minst en gång om året har möjlighet att ändra sina ingångsantaganden. Ändringar i preferenser och krav måste ges möjlighet att slå igenom i kommande beslut.

2.3.3 Krav på innehåll i underlagsmaterialet

De underlagsmaterial som successivt framställs för att ge bakgrund till medborgardiskussionen måste uppfylla vissa krav. Nedan redovisas kortfattat några av dessa krav.

1. En beskrivning måste göras av problem och önskemål samt verksamheternas former och deras omfattning i utgångsläget.
2. Antaganden, värderingar och beräkningsteknik måste redovisas bl a för att möjliggöra kontroller.
3. Olika utvecklingsalternativ måste skisseras. Dessa måste också analyseras på ett begripligt sätt med avseende på fördelar (intäkter) och nackdelar (kostnader) m m.
4. I redovisningen måste användas begripliga och meningsfulla mått bl a för måluppfyllelse (ex täckningsgrad) och medelinsatser (ex utdebitering per skattekrona).
5. Bakgrundsuppgifter som ápriser och kvalitetsmått i form av personalinsatser per barn m m är också viktiga uppgifter.
6. Redovisningen måste av pedagogiska skäl ske på överblickbara delområden. Den verklighet man känner igen måste återfinnas i beslutsunderlaget.

2.3.4 Kort om kraven på redovisnings- och samrådstekniken

Det redovisade materialet bör vara relativt fullständigt bl a för att möjliggöra och förenkla kontroller och löpande revideringar. Men viktigare ändå är att det är så enkelt och kortfattat redovisat att det når ut till en bredare publik.

Däremot får man inte driva förenklingen så långt att avgörande fakta försvinner eller att materialet blir missledande. Så långt möjligt bör text och tabeller kompletteras med figurer och kartredovisningar.

Det mera fullständiga utredningsmaterialet måste kompletteras med enklare mera pedagogiskt material som går ut till en bredare publik (helst samtliga hushåll).

Kontakter bör under hela arbetet ske med berörda intressentgrupper. Något eller några offentliga möten bör också anordnas där allmänheten dels kan få en mera levande föredragning, dels kan få ställa frågor och dels kan få framföra sina synpunkter. Denna typ av offentliga möten krävs också för att remissinstanser, politiker, planerare, personal och allmänhet skall komma närmare varandra.

Studiecirkelar och utbildning av olika slag kan också krävas för att möjliggöra fördjupningar för dem som så önskar.

En möjlighet att vidga intresset och debatten vore genom lokala utbildnings-, informations- och debattprogram i radio och TV. Ett mycket stort problem är därvid att kommunerna ännu inte har tillgänglighet till dessa medier.

2.3.5 Exempel på påverkansformer

Synpunkter från olika intressegrupper kan föras fram på olika sätt. Det kan ske formellt genom remisser via intresseorganisationer, fackföreningar e dyl. Det kan ske genom partiapparaten eller genom direktkontakt med ansvariga politiker. Inte minst viktiga är de kontakter som skapas vid offentliga möten eller kontakter mellan allmänheten och de inblandade planerarna i studiegrupper e dyl.

2.4 Krav på omvändbarhet i kalkylerna

Det gängse sättet att betrakta planeringen av bostadsbyggande, befolkningsutveckling, service m m är mycket grovt sett följande;

1. Man bygger bostäder där lämplig mark finns, där exploateringsökonomi är god och förutsättningarna för utbyggnad av vägar, kommunikationer och service finns.

2. Därefter beräknar man vilken utveckling detta ger av olika befolkningsgrupper.

3. Slutligen studerar man vilken service av olika slag som krävs.

Denna bild är en förenklad bild av de beslutssituationer som förekommer. I verkligheten förekommer ofta andra beslutssituationer som kräver en helt annan planeringsteknik.

När given kostnadskrävande service finns i ett område kan man behöva känna till hur mycket ytterligare bostadsbebyggelse som kan läggas till området för att få fullt kapacitetsutnyttjande i framtiden.

Om man vill komplettera befintlig service i ett område kan det vara nödvändigt med ett större serviceunderlag. Man måste därför också komplettera bostadsbebyggelsen.

De kalkyler som redovisas i en konventionell skol- eller förskoleplan följer den först nämnda huvudprincipen. Det är viktigt att den tekniken är omvändbar på så sätt att den kan användas också för att lösa den andra typen av planerings- och beslutsproblem.

Inte minst viktigt är det att använda den bakvända tekniken i samband med arbetet med bostadsbyggnadsprogrammet. Likaväl som bostadsbyggandet styr befolkningsutveckling och service lika väl kan befintlig och planerad service få styra konsumentutvecklingen och bostadsbyggandet. Vi kommer att redovisa exempel på denna teknik.

3 TÄNKBAR DISPOSITION FÖR EN UTREDNINGSRAPPORT FÖR EN KOMMUN

3.1 Inledande kommentarer

Det årligen reviderade beslutsunderlaget för en kommuns skolbarnomsorgsutbyggnad måste innehålla vissa typer av studier. Detta krävs dels av planeringstekniska skäl och dels för att möjliggöra den demokratiska behandlingen i kommunen.

Nedan redovisas kortfattat en tänkbar disposition och därmed också indirekt en arbetsplan för det beslutsunderlag för skolbarnomsorgsutbyggnaden som krävs i en kommun.

Observera att detta är en av flera tänkbara arbetsdispositioner. Den gör inte anspråk på att vara fullständig. Man måste räkna med att kraven ökar med tiden. Ändringar i ordningen mellan de olika upptagna momenten kan också vara motiverade i flera fall.

Dispositionen är främst av diskuterande och förklarande karaktär. Det är alltså inte fråga om någon vanlig disposition.

I de följande avsnitten (4 - 7) i denna rapport kommer vi att redovisa praktiska exempel på vissa delmoment som nämns här. Dessa delmoment är i dispositionen betecknade med *.

Understrykningarna i dispositionsutkastet syftar bara till att förbättra läsbarheten.

3.2 Utkast till disposition

Planeringsförutsättningar. Bakgrundsuppgifter.

Direktiv. Mål-medelproblematiken.

Redovisning av kommunens skyldigheter inom skol-förskole-fritidshemsverksamheterna.

Statens krav på planering och statistikredovisning från kommunens sida.

Kortfattad redovisning av huvudlinjer och huvudkrav på den framtida verksamheten som framförts i den allmänna debatten, i offentliga utredningar och forskningsrapporter.

Redovisning av statliga direktiv och målsättningar.

Redovisning av tidigare inom kommunen uttalade mål för verksamheten.

Kort beskrivning av aktuella behov och problem som finns idag inom kommunen.

Kort beskrivning av vilka typer av medel som kan och bör användas för att lösa problemen. Främst principdiskussion här.

Beskrivning av det aktuella utgångsläget.

Beskrivning av vilka konsumentgrupper (barn i olika åldrar, särskilda problemgrupper m m) som finns idag.

Beskrivning av på vilket sätt och i vilken omfattning som olika verksamheter drivs idag i skilda delområden i kommunen. *
Vilken täckningsgrad uppnår man, vilka personalinsatser gör man osv.

Vilken personalstyrka har man idag.

Vilken lokalkapacitet idag och för framtiden innehåller idag befintliga lokaler *.

Beskrivning av vilka kompletterande verksamheter som bedrivs idag och deras omfattning *.

Vilka köer har man idag. Vilka problem har man beträffande lokaler, personalrekrytering m m.

Standard- och kvalitetsnivå, kostnadsrelationer m m.

Kritisk analys av vilka lokaltyper och vilken skol- och barnomsorgsorganisation man har.

Diskussion om vilka lokaltyper och vilken skol- och barnomsorgsorganisation man vill ha i framtiden.

Studier av möjligheterna att integrera skol- och barnomsorgsverksamheten dels i gamla * och dels i nya enheter.

Diskussion om möjligheterna att införa den samlade skoldagen i befintliga och kommande skolenheter.

Studium av möjligheterna att använda skolorna för övrig fritidsverksamhet m m inom skilda kommundelar.

Kritisk analys av personaltillgången, mängd- och utbildningsmässigt, inom olika delar av skol- och barnomsorgsverksamheterna idag.

Diskussion om framtida krav på personalinsatser, problem med personalrekryteringen m m.

Redovisningen av kostnader och intäkter för olika verksamheter i form av á prislistor *. Här kan redovisas bl a driftkostnaderna per elev eller barn i olika skol- eller barnomsorgsformer. Kostnadernas uppbyggnad och täckning i delkomponenter bör också redovisas i grova drag *.

Redovisningen görs dels utifrån dagsläget och dels för olika standardalternativ i framtiden *.

En motsvarande á prislista bör också utarbetas för investeringar * i olika typer och olika storlekar av skolor, barnstugor och integrerade anläggningar.

Kostnaderna vid ombyggnad av befintliga anläggningar enligt nya krav eller för ny användning för integrering e.dyl. bör redovisas. Kostnadstäckningen med lån, statsbidrag och direkt skattefinansiering bör också beskrivas.

En diskussion bör föras om de samhällsekonomiska effekterna både mätbara och icke mätbara av en utvidgning av barnomsorgen *.

Analysbakgrund i övrigt.

Skol-förskoleverksamheten är mycket omfattande men den utgör ändå endast en del av det totala samhällslivet. En förenklad bild av övrig bakgrund kan krävas.

Enkla beskrivningar av folkmängd, bostäder och olika typer av service i skilda delområden * kan vara motiverade.

Enkla beskrivningar av omfattning och ekonomi i andra kommunala verksamheter kan också krävas som prioriteringsunderlag för prioritering mellan dessa och andra verksamheter.

Framåtsyftande planeringsförutsättningar

Bostäder-befolkning-allmän service m m.

Bostadsbyggandet styr i mycket hög grad befolkningsutvecklingen i skilda delområden i framtiden. Det kommunala bostadsbyggnadsprogrammet på kort och lång sikt * måste därför beskrivas.

Befolkningsprognoser för olika delområden * är nödvändiga. En uppdelning i åldrar som överensstämmer med de studerade konsument-

grupperna krävs.

Till de gemensamma framåtsyftande planeringsförutsättningarna hör också beskrivningar av näringslivets och serviceverksamheternas beräknade utveckling i övrigt. Om gemensamma planeringsförutsättningar finns redovisade i andra dokument krävs här endast hänvisningar till dessa dokument eller också mycket kortfattade sammanfattningar.

Mätbara mål för framtiden.

En redovisning bör ske av vilka mätbara mål (egentligen insatser av medel) som man tidigare räknat med för framtiden. Man bör också redovisa och motivera förslag till ändringar i målen.

Målsättningar kan ställas upp exempelvis för utvecklingen av behovstäckningen *, lokalstandarderna och personalinsatserna.

En redovisning av den framtida förmodade kostnadsutvecklingen i form av å priser kan vara av värde. Likaså bör känd eller tänkbar utveckling av statsbidrag, avgifter m m redovisas.

Resursutvecklingen (skatteunderlaget) inom kommunen bör också beskrivas på lämpligt sätt.

Efterfrågan - behov - alternativ täckning.

Den använda beräkningstekniken dess styrka och svagheter bör redovisas på ett enkelt och begripligt sätt * men ändå så att man möjliggör kritisk granskning.

I beräkningarna ingår ett antal antaganden som är mer eller mindre väl grundade. Dessa antaganden och grunderna för dem måste redovisas på motsvarande sätt *.

Eftersom beräkningstekniken är avsevärt enklare för skolverksamheterna kommer huvuddelen av denna diskussion att ägnas åt efterfrågan för förskola och fritidshem.

Den beräknade framtida efterfrågan över tiden av olika former av barnomsorg redovisas * på ett begripligt sätt. Likaså beskrives tänkbara alternativ för täckning av efterfrågan *.

Eftersom flera antaganden är osäkra är det viktigt att man försöker göra en känslighetsanalys över efterfrågan *. Genom att variera antagandena kan man beräkna möjliga övre och undre

efterfrågenivåer. Man kan också studera vid vilka tidpunkter som dessa nivåer uppnås med de skisserade täckningsalternativen enligt huvudkalkylerna.

En jämförelse bör också göras med tidigare planer och med de planer för utvecklingen som redovisas för andra intressanta jämförelsekommuner.

Konsekvensstudier av olika alternativ.

Studier för hela kommunen.

En jämförande beskrivning måste göras av på vilket sätt man räknar med att täcka behovet över tiden enligt olika alternativ *. Det kan uttryckas dels i täckningsgrad och dels i antal platser av olika slag.

De ekonomiska konsekvenserna av olika alternativ kan studeras med avseende på investeringskostnader och brutto- och netto-driftkostnader för olika år *. Ett illustrativt mått är erforderlig utdebitering per skattekrona som krävs för att täcka kostnaderna för olika skol- och barnomsorgsformer *.

Utvecklingen av olika kategorier av personal enligt skilda alternativ * måste redovisas eftersom det kan visa sig svårt eller omöjligt att erhålla utbildad personal i tillräcklig utsträckning.

Lokalbehovet bör också beskrivas för skilda alternativ *. Ett skäl är att bedöma hur många fasta respektive provisoriska anläggningar som behöver tillkomma under olika perioder.

För att möjliggöra val mellan skilda alternativ måste jämförelsematerialet redovisas så att man för olika alternativ kan väga fördelar och intäkter mot kostnader, uppoffringar och nackdelar i övrigt.

Studier för delområden.

Av många skäl är det viktigt och i vissa fall absolut nödvändigt att studera utvecklingen i skilda delområden.

Såväl för förskolan som för grundskolan är det viktigt att likvärdigt bestånd av anläggningar och verksamheter finns inom rimligt stora upptagningsområden.

Täckningsstudier bör göras för olika delområden *. Man måste kunna beräkna erforderligt behov av platser och anläggningar

i skilda delområden *.

För att beräkna erforderligt tillskott i skilda delområden kan man utarbeta balanskalkyler * som visar den täckta efterfrågan vid olika framtida tidpunkter minskad med dagens bestånd (utbud).

I vissa fall bör man gå närmare in i detaljberäkningarna *. Man studerar då på vilket sätt som varje befintlig och tillkommande anläggning används dels för sin ursprungligen tänkta uppgift, dels för andra uppgifter och dels för integrering av verksamheter.

I dessa studier bör man också kunna avgöra hur stor kapacitet som bör täckas med fasta anläggningar, hur stor kapacitet som bör täckas med provisorier och hur stor kapacitet som bör täckas utan anläggningar (ex familjedaghem) vid olika tidpunkter *.

Om möjligt bör här också diskuteras mera exakt var nya anläggningar bör tillkomma* och hur de skall utformas. Man får här gå olika långt in i detaljerna beroende på hur nära i tiden utbyggnaden av olika enheter ligger.

Kommunalt medborgarinflytande.

Syftet med bakgrundsstudierna är ju att ge beslutsfattarna ett så gott beslutsunderlag som möjligt utan att styra deras beslut alltför mycket.

Beslutsfattarna kan behöva teknisk hjälp för att göra sina egna bedömningar. Om man kan redovisa enkla metoder för detta i skriftlig form bör så ske.

Man bör också ge anvisning om vilka personer man kan ta kontakt med för att få personlig hjälp.

Beslutsfattarna har behov av att få allmänhetens eller olika intressegruppers synpunkter. Dessa grupper behöver därför informeras och ges möjlighet att uttrycka sina synpunkter.

I utredningsrapporten bör anges hur vidare information kommer att ges till olika grupper i form av skriftligt material, föredragningar o.dyl.

Likaså bör anges på vilka sätt som allmänheten och olika grupper ges möjlighet att framföra sina synpunkter genom remisser, offentliga möten, studiegrupper e dyl.

3.3 Avslutande kommentarer

Observera återigen att ovanstående principdisposition för en kommunal utredningsrapport endast är en av flera tänkbara. Olika delar kan vara användbara för skilda kommuner. Vissa delar kan tas med omedelbart medan andra delar kan tas fram i senare beslutsunderlag.

I de följande avsnitten kommer vissa delaspekter ovan att behandlas mera ingående dels principiellt och dels med praktiska exempel. Dessa aspekter har ovan markerats med *.

Också andra aspekter behandlas självfallet men oftast mera översiktligt.

4 PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

4.1 Inledning

I detta och de tre följande avsnitten (4 - 7) kommer att redovisas ett antal praktiska planeringsled. Dessa planeringsled utgör endast vissa av de viktigare delarna i den tidigare presenterade dispositionen (avsn 3). Delmomenten tas i huvudsak upp i den ordning de beskrivs i dispositionen.

De beskrivna arbetsmetoderna motiveras och kommenteras principiellt. Dessutom görs exemplifieringar från praktiska planeringssituationer. I flera fall behandlas informationsaspekten samtidigt.

I just detta avsnitt behandlas de förutsättningar som man borde känna till som bakgrund för de mera konkreta kalkylerna och för de allmänna bedömningarna av beslutsunderlaget.

En mera fullständig bild av vad som kan betraktas som planeringsförutsättningar i samband med skol-förskoleplaneringen ges i den ovan nämnda dispositionen. Här behandlas endast vissa delmoment.

4.2 Beskrivning av det aktuella utgångsläget Vissa delmoment

4.2.1 Barnomsorgens omfattning

Här behandlas inte skolsektorn. Endast vissa delar av barnomsorgsverksamheterna och dess komplement behandlas.

Det är mycket viktigt att redovisningen görs för delområden. Det möjliggör bl a jämförelser mellan kommunelar. Likaså behövs dessa uppgifter som plattform för de framåtsyftande delområdeskalkylerna i senare led.

Tabell 4.1 visar antalet avdelningar och platser i daghem, deltidsförskola och fritidshem i utgångsläget inom befintliga barnstugor. Tabell 4.2 visar antalet förskole- och skolbarn i familjedaghem i utgångsläget.

Tab. 4.1 Barnomsorg i Haninge 1976 (31/12).

Delområde	Antal avdelningar		
	Daghem	Deltids- förskola	Fritids- hem
1. Vendelsö/Gudö	5	2	2
2. Vendelsömalm	11	4	3
3. Brandbergen	21	5	5
4. Handen m fl	23	7	8
5. Jordbro	16	5	5
6. Västerhaninge NV	8	4	2
7. Västerhaninge SO	8	3	1
8. Tungelsta	3	3	2
9. Övriga Haninge	-	-	-
10. Summa	95	33	28
Platser/avd	(12)	(38)	(15)

Delområde	Antal platser		
	Daghem	Deltids- förskola	Fritids- hem
1. Vendelsö/Gudö	63	80	30
2. Vendelsömalm	127	160	45
3. Brandbergen	255	180	75
4. Handen m fl	278	264	114
5. Jordbro	204	186	72
6. Västerhaninge NV	105	150	30
7. Västerhaninge SO	96	120	15
8. Tungelsta	45	110	30
9. Övriga Haninge	0	58	0
10. Summa	1 173	1 308	411

Tab. 4.2 Familjedaghemspplatser i Haninge 1976 (aug).

Delområde	Barn	Barn	Summa
	0-6 år	7-12 år	0-12 år
1. Vendelsö/Gudö	25	21	46
2. Vendelsömalm	54	66	120
3. Brandbergen	102	57	159
4. Handen m fl	74	84	158
5. Jordbro	73	49	122
6. Västerhaninge NV	66	52	118
7. Västerhaninge SO	42	47	89
8. Tungelsta	38	40	78
9. Övriga Haninge	6	3	9
10. Summa	480	419	899

De ovan nämnda tabellerna säger egentligen ganska lite om verksamheternas omfattning. Tabellerna 4.3 och 4.4 visar också något om hur intensivt verksamheterna bedrivs, dvs hur platserna utnyttjas. Där framgår bl a antalet inskrivna barn och vilken reservkapacitet som eventuellt finns. Det är viktigt att dessa tabeller redovisas, kommenteras och motiveras.

En löpande uppföljning ökar sannolikt kapacitetsutnyttjandet. Reservkapaciteter skall kunna motiveras t ex av sociala, pedagogiska eller administrativa skäl.

Tab. 4.3 Befintlig verksamhet vid daghem i Haninge 1976 (aug).

Delområde	Antal platser		
	Stats- bidr. platser	Ej i drift	Öppnade platser
Vendelsö/Gudö	63	15	48
Vendelsömalm	127	-	127
Brandbergen	255	48	207
Handen m fl	278	-	278
Jordbro	204	-	204
Västerhaninge NV	105	-	105
Västerhaninge SÖ	96	-	96
Tungelsta	45	15	30
Övriga Haninge	0	-	0
Summa	1 173	78	1 095

Delområde	Inskrivna barn (aug -76)				
	Daghems- barn	Dubbla platser	Fritids- hems- barn	Summa	Lediga
Vendelsö/Gudö	38	0	10	48	0
Vendelsömalm	97	1	19	117	10
Brandbergen	154	16	16	186	21
Handen m fl	221	5	24	250	28
Jordbro	145	12	15	172	32
Västerhaninge NV	77	4	12	93	12
Västerhaninge SÖ	77	1	9	87	9
Tungelsta	20	1+3*	1	25	5
Övriga Haninge	0	0	0	0	0
Summa	829	43	106	978	117

*) Reducerad kapacitet

Tab. 4.4 Befintlig verksamhet vid deltidsförskolor
i Haninge (1976).

Delområde	Antal platser		
	Fast- ställda platser	Ej i drift	Öppnade platser
Vendelsö/Gudö	80	6	74
Vendelsömalm	160	-	160
Brandbergen	180	40	140
Handen m fl	264	-	264
Jordbro	186	-	186
Västerhaninge NV	150	-	150
Västerhaninge SO	120	-	120
Tungelsta	110	-	110
Övriga Haninge	58	-	58
Summa	1 308	46	1 262

Delområde	Inskrivna barn			Reservplatser	
	6- åringar	5 o 4- åringar (varav 4-år)	Summa	Antal	(%)
Vendelsö/Gudö	61	8	69	5	(7%)
Vendelsömalm	113	29	142	18	(11%)
Brandbergen	124	1	125	15	(11%)
Handen m fl	136	88 (1)	224	40	(15%)
Jordbro	131	40 (2)	171	15	(8%)
Västerhaninge NV	104	21	125	25	(17%)
Västerhaninge SO	97	7	104	16	(13%)
Tungelsta	92	10	102	8	(7%)
Övriga Haninge	25	19	44	0	
Summa	883	223	1 106	142	(11%)

4.2.2 I vilken omfattning drivs kompletterande verksamheter

I kommunens egen regi finns i allmänhet en mångskiftande och omfattande kompletterande barnomsorgsverksamhet. Det är mycket viktigt att också dessa verksamheter redovisas. Hur det kan gå till framgår av de följande 2 sidorna som utgör direkta klipp ur senaste skol-förskoleplanen för Haninge.

Utdrag ur den senaste skol-förskoleplanen för Haninge.

x.x.x Öppen förskola

Den försöksverksamhet med öppen förskola, tidigare benämnd lekrådgivning, vid barnstugan Triangeln i Brandbergen, som påbörjades hösten 1972 övertogs av kommunen fr o m hösten 1973. Förskolan är öppen för "allmänheten" måndagar, tisdagar och torsdagar mellan kl 1300 och 1600. Onsdagar samma tid är den öppen för områdets dagbarnvårdare.

På förmiddagarna utnyttjas lokalen för en "vanlig" deltidsgrupp.

Allmänt kan sägas att syftet har varit att ge föräldrar tillfälle och möjlighet att tala med en förskollärare och med andra föräldrar om lek och lekmaterial, barns utveckling, behov o s v. Verksamheten har upplevts som en tillgång, vilket utvisas av de mångskiftande frågor och problem som tagits upp av de besökande.

x.x.x "Lekstugan"

I nämndhuset i Handen driver kommunen sedan april 1971 den s k Lekstugan (en "barnparkering") för barn i åldern 3 - 7 år. Mot avgift får barnen vistas där högst tre timmar. Åt gången. Verksamheten leds av två barnsköterskor och högst 20 barn tas emot samtidigt.

Lekstugan är en resurs när det gäller att stödja barn som t ex har ett stort aktivitetsbehov, har problem med relationerna till andra barn eller är modersbundna. Personalen samverkar med några av assistenterna inom den uppsökande verksamheten, och även från PBU:s sida framhåller man Lekstugans betydelse för vissa barn med behov av stöd.

Besöksfrekvensen har varit följande:

År	1971	1972	1973	1974	1975
Besök/dag	16	32	32	38	32

x.x.x Feriebarnsverksamhet

Feriebarnsverksamheten utgör en värdefull del av kommunens socialt förebyggande barnavårdsverksamhet. Feriemvistelse utgör i många fall ett gott alternativ till ett barns kortare placering i familjevård (fosterhemsplacering).

Antal placerade barn, kommunens kostnader m m framgår av följande sammanställning

	1973	1974	1975	1976
Antal ansökningar	?	?	?	283
Plac. i feriehem	191	173	145	103
Plac. på koloni	-	24	18	38
Kostnad (tkr)			215	234

x.x.x Fritidsnämndens och fritidsförvaltningens verksamheter

Fritidsgårdar

Fritidsnämnden/fritidsförvaltningen har under vinter, vår och höst regelbunden fritidsgårdsverksamhet för åldersgrupperna 7 - 12 år respektive 13 år och uppåt. Besöksfrekvensen framgår av följande tabell:

Ålder	1973	1974	1975	1976 (vt)
7 - 12	45.460	56.780	37.612	11.112
13 -	60.284	66.331	58.796	26.780

Rastöppet

De flesta fritidsgårdarna ligger i omedelbar anslutning till en skola, och verksamheten med s k rastöppet visar således en högre besöksfrekvens än eftermiddags- och kvällsverksamheten. Under 1975 registrerades 155.005 besök.

Parklek

Parklek anordnas varje år i 4 - 5 parker. Verksamheten är mycket beroende av vädret, och antalet besökare varierar därefter.

Parkleken är öppen från mitten av maj fram till midsommar samt från början av augusti fram till skolstarten.

	1974	1974	1975	1976
Antal parker	4	5	5	4
Antal besök	11.891	10.563	13.205	12.000 *

* Beräknat antal

Tab. 4.5

Sammanställning av enkätsvar angående annan barnverksamhet.

Verksamhet för barn i förskoleåldern - 6 år
för barn fr o m 7 år och uppåt
för bägge grupperna

X

Anordnare	Typ av verksamhet	Genomsnittl antal tim/ vecka	Verksamh. pågår Hela året Del av år	Antal Grupper	Barn/grp	Eventuell åldersuppdeln	Övrigt
SMU I Handen	Barntimmar, lek, pyssel, andakt, söndagskola, scouting	6-9	X	3-4	8-15		
Skid- och friluftsförbundet	Skogsmulle, skid- o skridskoskola	4	X	29	20	5- 7 år	
Skid- och friluftsförbundet	Skogströvare, skid- o skridskoskola	4	X			7-12 år	
Haninge bygdens Ryttareförening	Ridsport, häst- o stallvård Skolridning	86	X	68	10-12		
Medborgarskolan	Lekgrupper, gymnastik, ballett, teater	1-3/grp	X	120	12-15		
Vendelsö Idrottsklubb	Idrottsverksamhet	12	X	126	10		
Lillgårdens fritidsförening	Kladd, lek, snickeri, skogs- promenader, teater, modellbygget, skivstångstr	1,5	X	7	20		
Brandbergens Idrottsförening	Fotboll, gymnastik, basket	3	X	6	20		
Västerhaninge Församl.	Kyrkans förskola, kyrkans barntimmar, Ungdomsverksamhet	125	X	14	20		

x.x.x Kulturnämndens och kulturförvaltningens verksamheter

Kulturnämnden/kulturförvaltningen anordnar varje år olika aktiviteter för barn och ungdom på biblioteken. Verksamhetens omfattning under 1976 framgår av följande sammanställning

Aktivitet	Antal evenemang	Antal besök/gång	Totalt antal besök(ande)
Barnfilm	33	80	2.640
Teater	18	150	2.700
Sagostunder	500	10	5.000
Maskinverkstad	40	10	400
Teaterverkstad	20	20	400

Slut på utdraget.

I kyrkans och föreningarnas regi förekommer dessutom en mycket omfattande barnverksamhet som måste tas in i bilden. Föreningarna liksom de övriga kommunala verksamheterna kommer att engageras i stor omfattning i samband med att man i framtiden genomför den samlade skoldagen. Det är alltså viktigt att man också försöker kartlägga deras resurser och inriktning.

Tabell 4.5 visar ett utdrag på en sida ur en enkel sammanställning på sex sidor av dessa verksamheter. Den är hämtad ur den senaste skol-förskoleplanen för Haninge. Inför genomförandet av den samlade skoldagen krävs avsevärt fördjupade analyser.

4.2.3 Lokalkapaciteten i dag och för framtiden
i befintliga anläggningar

De lokaler och andra anläggningar som finns inom en kommun är uppförda vid olika tidpunkter tillbaka i tiden. De är byggda för att tillfredsställa den tidens krav på undervisningen. Allteftersom tiden gått har kraven ändrats. Ombyggnader har skett och lokalerna används delvis för andra ändamål än som ursprungligen var tänkt.

När vi inventerar kapaciteten hos befintliga lokaler är vi intresserade av kapaciteten enligt dagens och framtidens krav. Den ursprungligen tänkta kapaciteten är mindre intressant ur planeringssynpunkt. Vi skall exemplifiera de olika begreppen med utgångspunkt från skolan.

När det gäller att ange en skolas lokalkapacitet kan man använda tre olika kapacitetsbegrepp.

1. Ursprunglig kapacitet. Med detta mått avses i princip det antal klassavdelningar (oftast liktydigt med klassrum) som skolan ursprungligen var byggd för (enligt tidigare normer).
2. Nuvarande användning. Med detta mått avses det faktiska antalet klassavdelningar som med nuvarande organisation finns i skolan. Den nuvarande användningen kan vara antingen större eller mindre än vad den ursprungliga kapaciteten anger.
 Är nuvarande användning större än den ursprungliga kapaciteten beror detta på att lokalbristen är stor och att man tvingas överutnyttja lokalerna.
 Är nuvarande användning mindre än den ursprungliga kapaciteten beror detta, antingen på ett visst lokalöverskott, eller på att kompletterande, nytillkommen undervisning, (ex vis specialundervisning och invandrarundervisning), ställer så stora lokalkrav att man tvingats minska antalet vanliga klassavdelningar i skolan.
3. Faktisk kapacitet. anger det antal klassavdelningar som de befintliga skolbyggnaderna kan rymma vid de standardkrav vi har idag och/eller förväntar i framtiden.

Standardkraven avser dels att specialundervisningen ska få tillfredsställande lokalresurser, dels att utrymme ska beredas för den samlade skoldagen. Båda dessa standardkrav innebär att lokalresurser tas i anspråk vilket medför en sänkt kapacitet i jämförelse med ursprunglig kapacitet och nuvarande verklig användning.

När man skall studera kapaciteten inom skolans anläggningar i denna typ av översiktlig planering är det inte praktiskt möjligt att arbeta med en redovisning av alla typer av lokaler och alla typer av specialiteter inom skolorna. Denna uppdelning ankommer på den efterföljande detaljerade verksamhetsplaneringen.

Kapacitetsuppgifterna uttrycks på denna översiktliga nivå lämpligen i antal normala klassavdelningar med vidhängande normala tillskott av specialiteter. Ett viktigt skäl till detta är att det är antalet normala klassavdelningar som är någorlunda enkelt prognosbara.

Ett problem är att behovet av specialundervisning o.d. kan variera markant från skolområde till skolområde. Man kan i hög grad komma runt detta problem genom att låta skolledningarna i de olika rektorsområdena ange vilken faktisk kapacitet olika skolor har med hänsyn tagen till problemstrukturen just i deras eget område. De kan lämpligen också ange vilka ombyggnader och andra kompletteringar som krävs för att öka kapaciteten eller hindra att den ursprungliga kapaciteten sänks när nya krav uppstår.

Tabellerna 4.6 och 4.7 visar resultaten av en sådan kartläggning inom Haninge kommun.

Tabell 4.6

En jämförelse mellan befintliga skolors kapacitet enligt olika kapacitetsbegrepp. Antal klassavdelningar i hela Haninge 1976. Bedömningarna har gjorts inom skolkontoret.

Kapacitets- begrepp	Antal klassavdelningar	
	LM	H
Ursprunglig kapacitet	294	99
Nuvarande användning	272	91
Faktisk kapacitet	259	84

TAB. 4.7 Befintliga skolors kapacitet (uttryckt i klassavdelningar).

DELOMRÅDE	Urspr kapac		Nuv.anv.		Fakt.kapac		Lämpl. tillsk.
	LM	H	LM	H	LM	H	
VENDELSÖ-GUDÖ							
-Hagaskolan	16	-	16	-	12	-	6 LM
VENDELSÖMALM							
-Mårtensbergssk	9	-	9	-	8	-	1 LM
-Vendelsömlmssk	6	20	6	15	6	18	-
-Eriksbergssk	24	-	24	-	21	-	-
BRANDBERGEN							
-Klockarbergssk	24	-	24	-	21	-	-
-Brandbergssk	-	21	-	16	-	18	6 LM
HANDEN							
-Runstensskolan	18	-	16	-	15	-	-
-Söderbymalmssk	-	19	-	18	-	15	-
-Vikingaskolan	24	-	22	-	21	-	-
-Vallaskolan	19	-	18	-	18	-	-
JORDBRO							
-Blockstenssk	15	-	17	-	18	-	-
-Jordbromalmssk	6	23	-	21	-	18	-
-Lundaskolan	20	-	18	-	18	-	-
VÄSTERHANINGE NV							
-Nytorpsskolan	22	-	18	-	18	-	-
-Parkskolan	12	-	10	-	9	-	-
VÄSTERHANINGE SO							
-Åbyskolan	5	-	5	-	5	-	-
-Ribbyskolan	6	16	-	21	5	15	ombyggn
-Ribbybergssk	26	-	26	-	24	-	-
TUNGELSTA							
-Lidaskolan	14	-	14	-	12	-	-
-Tungelsta	15	-	16	-	15	-	-
HANINGE TÄTORT	281	99	259	91	246	84	13 LM
ÖVRIGA HANINGE	13	-	13	-	13	-	-
HANINGE TOTALT	294	99	272	91	259	84	13 LM

4.3 Standard- och kvalitetsnivå, kostnadsrelationer m m

4.3.1 Integrering och samverkan mellan skola, förskola och fritidshem i gamla skollokaler

I äldre tätbebyggelse kommer det i många fall att bli mycket besvärligt att bygga ut förskole- och fritidshemsverksamheterna. Tomtmark saknas i allmänhet.

I något äldre bostadsområden har emellertid oftast antalet barn i skolåldrarna börjat minska. En viss överkapacitet kan ha uppstått i skolorna trots ökade lokalbehov per elev.

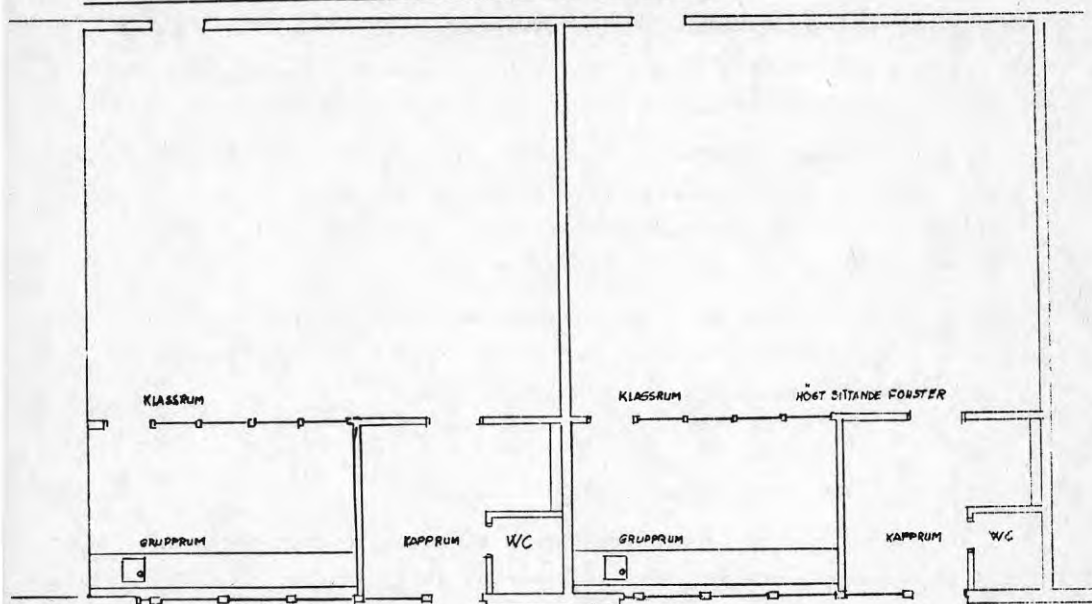
Om man kan använda uppkommande överkapaciteter i gamla skolor för samverkan främst med fritidshemsverksamhet men kanske också för rena förskoleverksamheter kan man klara flera problem på en gång. Möjligheterna att integrera skola och förskola i gamla skollokaler är mycket olika från fall till fall.

Ju äldre en skola är desto svårare är det i allmänhet att anpassa den för förskoleverksamhet. Det gäller såväl tomtmarken som möjligheterna att komma in och ut ur skolan och möjligheterna att bygga om lokalerna för förskoleverksamheten.

Vi har i Haninge kommun en stor andel skolor utbyggda främst under 1960-talet. Även om vi idag inte har några direkta överkapaciteter kan vi kallt räkna med att få det i flera delområden under planeringsperioden. På den följande kartbilden visas en principlösning av hur man kan ändra om två klassrum i en typisk LM-skola byggd under 1960-talet till lokaler för en förskole- eller fritidshemsavdelning. Ombyggnadskostnaderna har också beräknats. För att åstadkomma två förskoleavdelningar beräknas det åtgå utrymmen från fem klassavdelningar. En klassavdelning beräknas åtgå för personal- och ekonomiutrymmen.

Någon idealisk lösning på integreringsproblem kan man knappast uppnå med ombyggnad av gamla skolor. För det krävs säkerligen helt nya lösningar. Vi har också arbetat med sådana men vi behandlar inte dem här.

ERIKSBERGSSKOLAN 2 KLASSAVDDELNINGAR OMÄNDRAS
TILL FÖRSKOLEAVDELNINGAR

FÖRSLAG TILL PRINCIPLÖSNING FÖR EN FLEXIBEL
FRITIDSHEMS- ELLER FÖRSKOLEAVDELNING

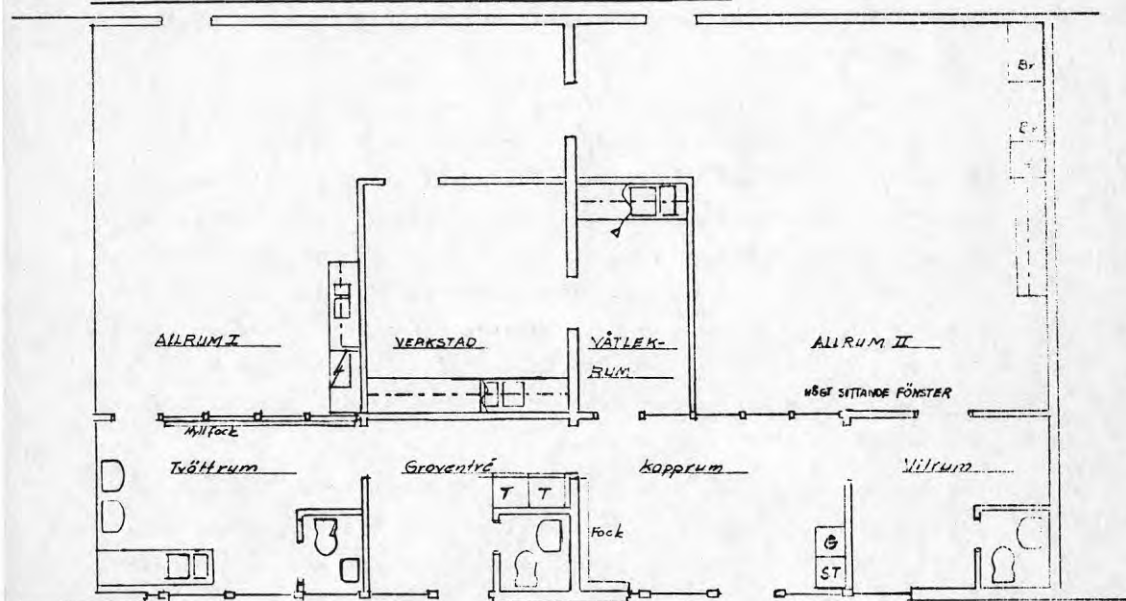

FIG. 4.1 Principskiss för ombyggnad
av två klassrum i LM-skola till en
förskole- eller fritidshemsavdelning.

FASTIGHETSKONTORET

76-05-24 P-00

4.3.2 Framtida krav på personalinsatser

Personalens antal och dess utbildning och erfarenheter är otvivelaktigt de viktigaste faktorerna i all pedagogisk och vårdande verksamhet. Det är viktigt att dessa frågor diskuteras ingående.

Sannolikt kommer bristen på utbildad personal att bli det största hindret för utbyggnaden. Troligen måste man under en övergångsperiod klara sig med en viss andel utbildad eller endast delvis utbildad personal. Också detta bör diskuteras.

På liknande sätt bör man kunna diskutera insatser av olika personalkategorier i samband med införande av den samlade skoldagen då nya kategorier av personal kommer in.

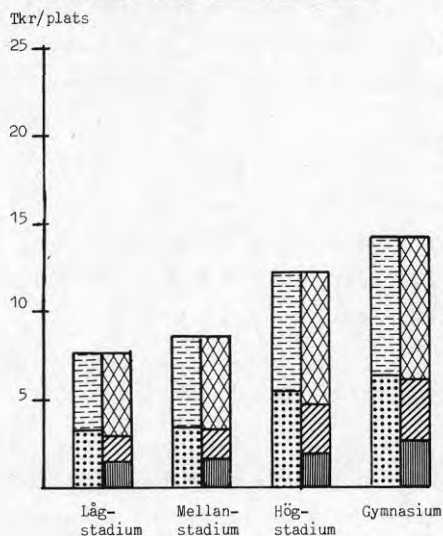
4.3.3 Åpriser för drift av verksamheter

Det är mycket lätt hänt att man bara diskuterar utbyggnaden av verksamheterna och de positiva fördelar detta innebär. Det är viktigt att man inte glömmer de negativa uppoftningar som krävs för att bygga ut verksamheterna. Man måste bli kostnadsmedveten för att kunna göra riktiga prioriteringar såväl mellan olika former av skol- och förskoleverksamhet som mellan dessa och andra verksamheter.

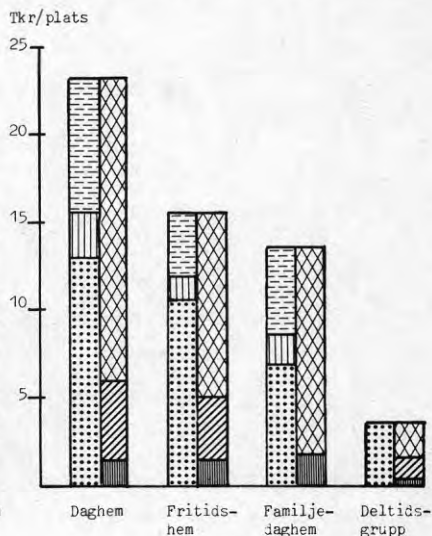
De följande stapeldiagrammen visar de årliga driftkostnaderna per barn eller elev för olika former av skola och barnomsorg. För varje verksamhet redovisas två staplar. Stapeln till höger beskriver huvudbeståndsdelarna i kostnaderna nämligen (nedifrån) övriga kostnader som mat, material m m, lokalkostnader som hyra eller räntor och amorteringar samt städkostnader m m, samt överst personalkostnader. Stapeln till vänster visar hur vi täcker kostnaderna (uppfifrån) med statsbidrag, avgifter och nederst nettokostnader för kommunen som drabbar kommunvånarna i form av kommunalskatt. (Se teckenförklaringen!)

För barnomsorgen redovisas kostnader och täckning av dessa dels faktiskt år 1976 och dels för framtiden i 1976 års penningvärde. I det senare fallet har vi räknat in såväl kända kostnadsökningar

Kostnader och intäkter per elev och år för olika skolformer 1976.

Kostnader och intäkter per plats och år 1976.

Kostnader och intäkter per plats och år fr o m 1978 (82)-1990 1976 års p-värde.
(efter ökad personaltäthet o nya statsbidrag)

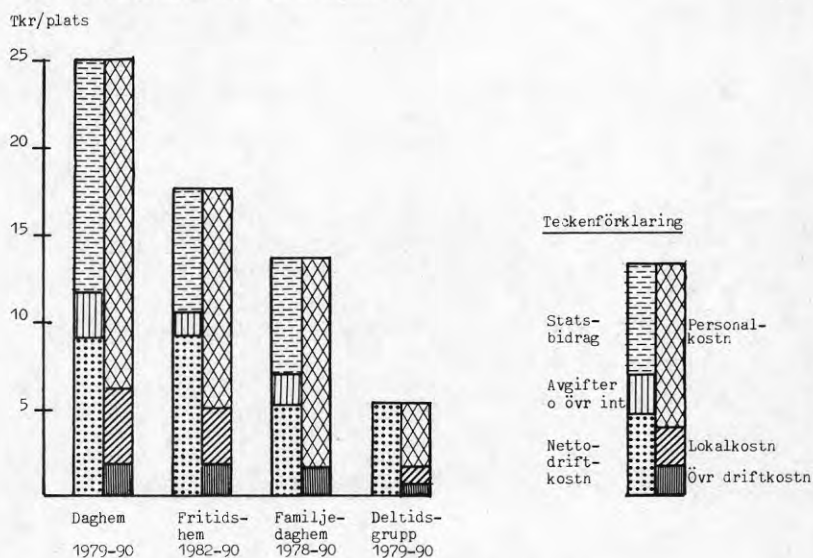

FIG. 4.2 Kostnader och intäkter per plats för olika former av skol- och barnomsorgsverksamhet.

p g a ökade personalinsatser som kända förändringar i statsbidragsreglerna.

Ett allvarligt kalkyltekniskt problem vid alla ekonomiska kalkyler är att inflationen allvarligt påverkar kostnadsrelationerna. Lokalkostnaderna är ju i hög grad beroende av byggnadskostnadsnivån och penningvärdet vid tidpunkten för byggandet av anläggningen.

Det är viktigt att redovisning av á kostnader, förändringar i statsbidragsregler o.d. också redovisas mera exakt i tabell- eller tablåform. Detta krävs bl a för att politiker och allmänhet skall kunna kontrollera kalkylerna och även utarbeta och konsekvensstudera egna alternativ.

4.3.4 Apriser för investeringar och lokalkostnader per år

Exempel på redovisning av ápriser i sifferform ges i det följande. Här redovisas i mycket grova mått de beräknade investeringskostnaderna i dagsläget i Haninge. Redovisning ges för några vanliga (igenkännbara) skolor och barnstugor i Haninge både nybyggnader och ombyggnader. Observera att kostnaderna ändras snabbt med tiden och att andra kostnadsnivåer kan gälla i andra kommuner. Vi behandlar inte heller här skillnader i kvalitet m m vilket har stor betydelse. Syftet är här främst att ge en prislista.

Utdrag ur den senaste skol-förskoleplanen för Haninge.

Skolor

Nedan redovisas mycket grovt investeringskostnader statsbidrag och lånefinansiering per klassavdelning i en 3-parallellig LM-stadieskola respektive en 3-parallellig H-stadieskola.

- LM-skola, 3 paralleller, permanent per klassavdelning
- Bruttokostnad 650.000:-
- Statsbidrag 130.000:-
- Lån 520.000:-
- Lokaldrift per klassavdelning och år 16.000:-

- H-stadieskola, 3 paralleller, permanent per klassavdelning
- Bruttokostnad 1.150.000:-
- Statsbidrag 270.000:-
- Lån 880.000:-
- Lokaldrift per klassavdelning och år 29.000:-

Förskolor

Nedan redovisas på motsvarande sätt för några exempel investerings- och löpande kostnader per avdelning i olika former av förskola.

- Förskola genom ombyggnad av skollokaler
- Bruttokostnad (invest) 120.000:-
- Kapitaltjänst/år 14.000:-
- Lokaldrift/år 47.000:-

Vid ombyggnad av skollokaler för permanent förskola eller fritidshem kan bostadslån erhållas med upp till 100% av investeringskostnaderna förutsatt att tidigare tagna "skolbyggnadslån" återbetalas.

- Förskola genom ombyggnad av lägenheter
- Bruttokostnad (invest) 50.000:-
- Kapitaltjänst/år 14.000:-
- Lokaldrift/år 47.000:-
- Förskola genom ombyggnad av villor
- Bruttokostnad (invest) 100.000:-
- Kapitaltjänst/år 42.000:- (inkl. övertagna lån)
- Lokaldrift/år 24.500:-
- Förskola genom nyproduktion
- Bruttokostnad (invest) 400.000:-
- Kapitaltjänst/år 42.000:-
- Lokaldrift/år 24.500:-

De tre sistnämnda alternativen kan finansieras genom bostadslån med upp till 100 % av investeringskostnaderna, förutsatt att anläggningen avses bli permanent.

Slut på utdraget.

4.3.5 Synpunkter på behandlingen av de samhällsekonomiska konsekvenserna

Det är viktigt att man visar att de tidigare redovisade å priserna endast ger en ofullständig bild av en del av de totala samhälleliga uppostringarna och vinsterna av en utbyggd barnomsorg.

I de skatteintäktsberäkningar som görs tas indirekt hänsyn till den ökade förvärvsfrekvens som blir en följd av utökad barntillsyn.

En ökad förskoleverksamhet får inte bara effekter i form av ökade skatteintäkter för kommunen. Den kan också minska kommunens kostnader för exempelvis bostadsbidrag och socialbidrag.

Det fåtal ofta begränsade utredningar som gjorts om barnomsorgs- verksamhetens ekonomi ger tyvärr inte någon fullständig bild av konsekvenserna av en utbyggd barnomsorg. Oftast behandlas bara direkta kostnader och intäkter, främst ur kommunalekonomisk synvinkel. De konsekvenser som är svårbedömbara, t ex ökad valfrihet och trygghet för föräldrarna samt ökad social anpassning för barnen, presenteras i allmänhet bara i diskussionsform.

Kommunens skatteintäkter kommer att öka om en utbyggd barnomsorg ger fler kvinnor möjlighet till förvärvsarbete. Det är emellertid felaktigt att anta att varje ny daghemsplats medför att kommunen tillförs skatteintäkter från ytterligare en förvärvsarbetande småbarnsmor. Många förvärvsarbetande kvinnor med barn har ordnat barntillsynsfrågan på privat väg. Av den uppsökande verksamheten i Haninge framgår att den kommunala barnomsorgen endast svarar för knappt hälften av barntillsynen för de mödrar till 4-åringar som förvärvsarbetar.

Socialhjälp utbetalas bl a till familjer som inte når upp till en viss inkomstnivå därför att de saknar förvärvsarbete eller har för låga inkomster. I den mån som brist på barntillsyn är ett hinder för förvärvsarbete minskar socialhjälpens kostnaderna om barntillsynen byggs ut.

Kalkylerna för hur socialhjälpkostnaderna påverkas är i likhet med kalkylerna över hur småbarnsmödrarnas förvärvsfrekvens förändras beroende av vissa förutsättningar. Vid brist på daghemsplatser prioriteras de som av t ex ekonomiska skäl är i stort behov av barnomsorg. Bortfallet av socialhjälp blir då större. Men samtidigt blir intäkterna från avgifter små.

Kostnaderna för bostadstillägg är beroende av hushållens inkomster. Även här är kalkylerna beroende av vilka antaganden och förutsättningar man utgår ifrån och av vilka grupper som får tillgång till den ökade barntillsynen.

Det är viktigt att man så långt möjligt försöker beräkna de mätbara effekterna i ekonomiska termer. Men det är också mycket viktigt att man så långt möjligt försöker beskriva betydelsen av de icke mätbara effekterna. Allteftersom tiden går bör man få allt större möjligheter att få fram säkra bedömningar. Det finns inte plats att gå in mer på dessa frågor här.

4.4 Övrigt. Delområdesbeskrivningar i utgångsläget

Vi vet att människornas förmåga till överblick av stora områden är begränsade. Samtidigt har man behov av att känna igen sig. Man är mest intresserad av att veta vad som kan hända i den egna kommundelen, med den egna skolan och med barnstugorna inom delområdet.

En något närmare beskrivning av anläggningarna inom delområdet är därför önskvärd. Denna beskrivning bör helst kompletteras med vissa andra karaktäriserande och grundläggande bakgrundsdata. Exempel på en sådan enkel delområdesbeskrivning finns redovisad särskilt på två sidor. Dessa sidor är hämtade ur den senaste skol-förskoleplanen för Haninge. (Sifferhänvisningarna anknyter till en kartbild i planen som ej redovisas här.)

Den här redovisade områdesbeskrivningen är mycket enkel och ofullständig. Andra data kan vara lika viktiga. Mera av jämförande analyser beträffande måluppfyllelse o dyl kan vara lämpliga att ta med här.

Vendelsöalm

VENDELSÖMALMBefolkningsprognos

Ålder	1975		1980		1985		1990	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
0-6	841	15	963	14	1 093	15	1 000	14
7-15	1 177	20	1 276	19	1 448	19	1 381	19
16-w	3 752	65	4 592	67	4 930	66	4 991	67
Totalt	5 770	100	6 831	100	7 471	100	7 372	100

Andelen utländska medborgare är 7,5 %.

Medelinkomsten inkomståret 1974 var 35 300 kronor.

Bostäder

I Vendelsöalm finns ca 1 950 lägenheter varav 50 % i småhus.

Kommersiell service

Dagligvaror:

Livsmedel

Sällanköpsvaror:

Hushållsmaskiner

Tjänster:

Apotek

Frisör

Konditori (servering)

Elinstallationer

Landstingskommunal service

Barnavård (BVC)

Idrott, fritid och kultur

Bollplaner (3)

Fritidsgård

Motionsanläggning

Tennisbana

Skolor2.1 Vendelsöalmsskolan H(M)

Kapacitet (klassavd):

Ursprunglig 20 (H) och 6 (M),
nuvarande anv 15 (H) och 6 (M),
framtida krav 21 (H) och 3 (M).

Mellanstadieavd skall varefter om-
bildas till högstadieavd.

Lämplig komplettering
(klassavd) :

Ingen. Fritidsgård finns i skolan.

2.2 Eriksbergsskolan LM

Kapacitet (klassavd): Ursprunglig 24, nuvarande anv 24,
framtida krav 21.

Lämplig komplettering
(klassavd) : Ingen

Inredning av källarplanet kan innebära att SIA kan införas.

2.3 Mårtensbergsskolan L

Kapacitet (klassavd): Ursprunglig 9, nuvarande anv 9,
framtida krav 8.

Lämplig komplettering
(klassavd) : + 1

Gymnastikavd saknas. Fritidsskola saknas.

Organisationen kan minskas till 2 p

Alternativ tillbyggnad för gymnastikavd + klinikrum (2).

Storleksordning 300 m² (prov), Volymelement.

Förskolor

2.4	<u>Anden</u>	(dh) 4 avdelningar	48 platser
		(dg) 1 "	20+20 "
		(fh) 1 "	15 "
2.5	<u>Tjädern</u>	(dh) 4 avdelningar	48 platser
		(dg) 1 "	20+20 "
		(fh) 1 "	15 "
2.6	<u>Ankan</u> ¹⁾	(dg) 1 avdelning	20+20 platser
2.7	<u>Svalan</u> ¹⁾	(dg) 1 avdelning	20+20 platser
2.8	<u>Ugglan</u> ¹⁾	(dh) 1 avdelning	9 platser
2.9	<u>Tranan</u> ¹⁾	(dh) 1 avdelning	12 platser
2.10	<u>Mårten Gås</u>	(dh) 4 avdelningar	48 platser

1) Provisorium. Belägen i lägenhet.

4.5 Framåtsyftande gemensamma planeringsförutsättningar

4.5.1 Det kommunala bostadsbyggnadsprogrammet på kort och lång sikt

Bostadsbeståndets storlek och struktur idag och dess förändringar genom byggande och rivningar m m bestämmer i mycket hög grad befolkningsutvecklingen i skilda delar av en kommun. Man kan alltså uppnå balans mellan befolkning (konsumenter) och service genom att styra bostadsbyggandet på lämpligt sätt över tiden.

Staten ålägger kommunerna att utarbeta 5-åriga bostads- och skolbyggnadsprogram och förskoleplaner. De här programmen och planerna syftar främst till att tillfredsställa statens statistikbehov som underlag för den statliga planeringen av statsbidrag, utbildning o.d.

Oftast är dessa 5 åriga planer och program det enda materialet som kommunerna tar fram. Det har också stor betydelse som underlag för kommunala beslut. Men underlaget är i många fall ytterst ofullständigt. Ett skäl är att tidsperspektivet är för kort ett annat skäl är att i vissa planer görs inga delområdesstudier.

I tabell 4.8 ges ett exempel på ett sammandrag av ett bostadsbyggnadsprogram med längre tidsperspektiv. I det långsiktiga perspektivet är programmet mindre preciserat.

Bostadsbyggnadsprogrammet i hela kommunen både bakåt och framåt i tiden visas också i figur 4.3.

Utbyggnaden i delområden visas på ett förenklat sätt i kartbilden 4.1.

	Ber fakt påbörjande	Programperiod 1977-1981										Långsiktigt perspektiv									
		Antal lägenheter i småhus										Antal lägenheter. Småhus									
	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990						
Vendelsö-Gudö m m																					
Vendelsö Säg 9		30	30	30	36																
Strötomter	20	30	20	20	20	20	20	20	20	20	20	30	30	30	30						
Vendelsömalin m m																					
Norra Söderby		100	100	100	100	100	100	60													
Svartbäcken	120	122				86															
Övr Vendelsömalin																					
Opp-Norby		30	15			10	10	10	75	75	75	50	50	50	50						
Strötomter	15								10	10	10	75	75	75	75						
Handen m m																					
Slätmosen				50	100	100	100														
Norra Handen																					
Vega		20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20						
Strötomter		20	20	20	10																
Jordbro																					
Norra Jordbro	225	225	225	175																	
Västerhaninge																					
Nedersta		58	100	100	92																
Övr Västerhaninge (S)																					
Övr Västerhaninge (N)																					
Strötomter	15	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10						
Tungelsta																					
Tungelsta																					
Strötomter	5	35	35	20	20	15	50	15	25	15	25	25	25	25	25						
Övriga Haninge	15	66	15																		
Summa Haninge	415	616	590	545	408	411	400	360	350	350	350	350	350	350	350						

Totalt under programperioden 1977-1981: 2 570 st

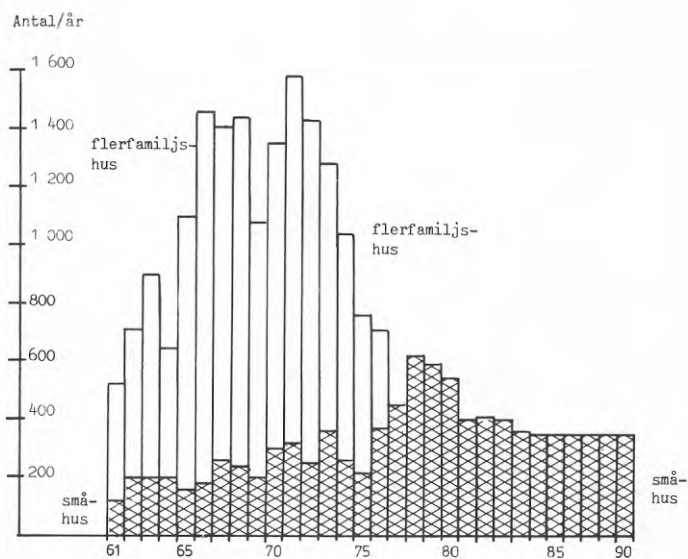

FIG 4.3 Färdigställda och planerat färdigställda bostäder per år.

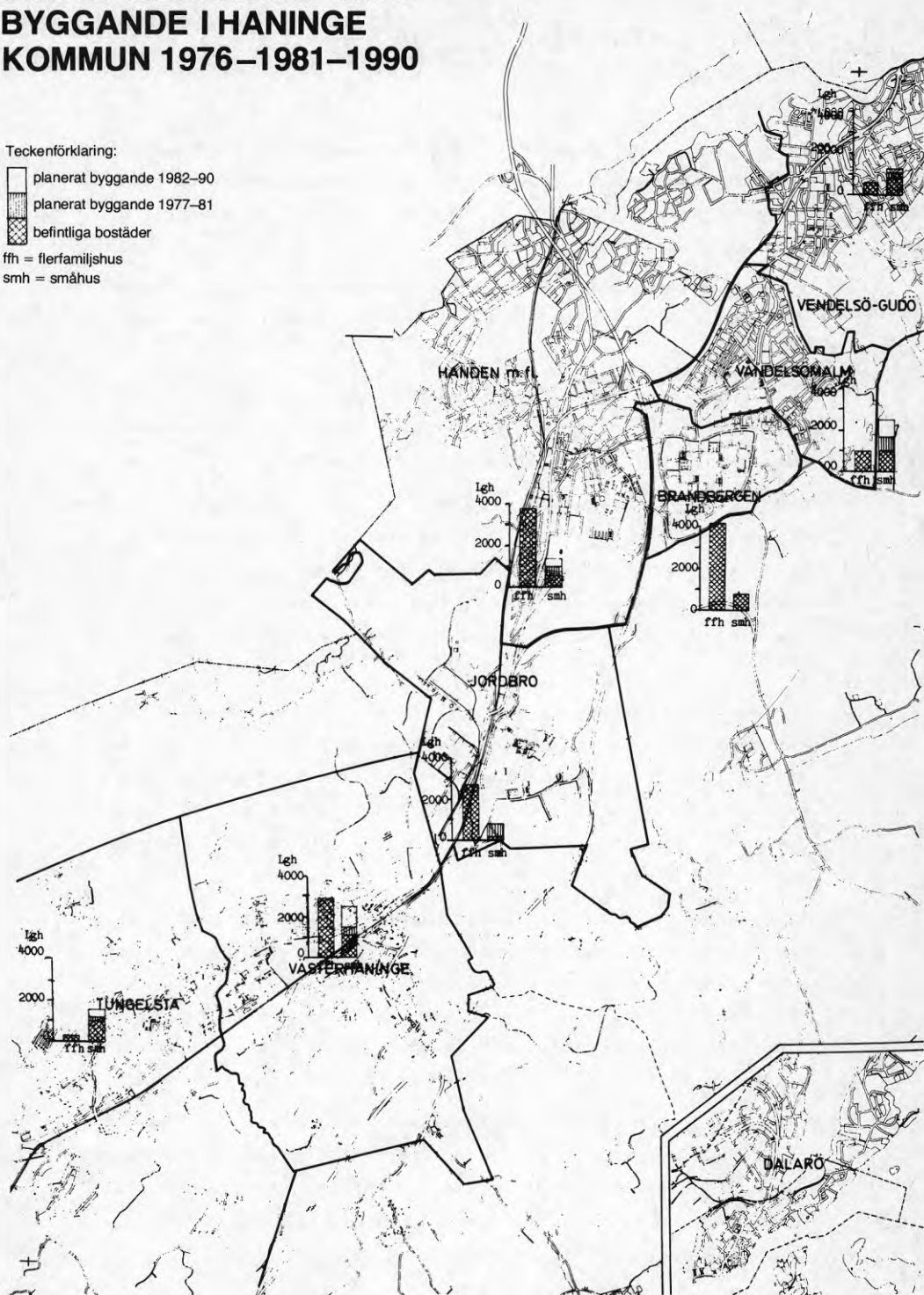
KARTA 4.1

BOSTADSBESTÅND- OCH BYGGANDE I HANINGE KOMMUN 1976–1981–1990

Teckenförklaring:

- planerat byggande 1982–90
- planerat byggande 1977–81
- befintliga bostäder

ffh = flerfamiljshus
smh = småhus

4.5.2 Befolkningsprognoser

Grundläggande för varje framåtsyftande serviceplan är att det finns prognoser över de konsumentgrupper som man studerar servicen för.

Tabell 4.9 utgör en del av resultaten av en sådan områdesindelad prognos som är anpassad för skol-förskoleplaneringen. I senare led i kalkylerna utförs ytterligare uppdelningar i mindre åldersgrupper.

Tyvärr är osäkerheterna störst vid prognoser av barn. Ju mindre delområden och ju mindre åldersklasser man arbetar med desto större är felriskerna.

Det finns flera mer eller mindre användbara prognosmetoder. Ingen teknik är perfekt. Någon teknik som i sig förenar de idag kända bästa delteknikerna finns inte heller.

Den teknik som vi använder i Haninge och i några andra kommuner i Storstockholm har bl a fördelen att den är sammankopplad med en mera omfattande bostadsförsörjningsplan för Storstockholm. Riskerna att nå grovt felaktiga resultat finns där inte ens på lite längre sikt. Den har bl a nackdelen att den inte är datoranpassad.

Den mest kända tekniken som är datoranpassad är den som utförs för kommunerna av Kommundata. Den tekniken har utarbetats av statistikenheten i Malmö kommun. Den som inte redan använder en användbar teknik rekommenderas att i första hand använda den senare nämnda tekniken. Man bör då ta kontakt med Kommunförbundets statistiksektion.

Befolkningsstrukturen i utgångsläget och befolkningsutvecklingen för intressanta åldersgrupper i olika delområden ger en mycket stor del av förklaringarna till behovet av skol- och förskolekapacitet. Kartbilden 4.2 visar hur dessa aspekter kan redovisas för olika kommundelar i Haninge. Kartbilden är hämtad ur en informationsskrift till samtliga hushåll inom kommunen.

Bostads- och befolkningsfrågorna som behandlats i detta och föregående delavsnitt bör naturligtvis behandlas mera ingående i kommunens gemensamma planeringsförutsättningar. Sammanfattningar bör emellertid tas med i skol-förskoleplaneringens beslutsunderlag.

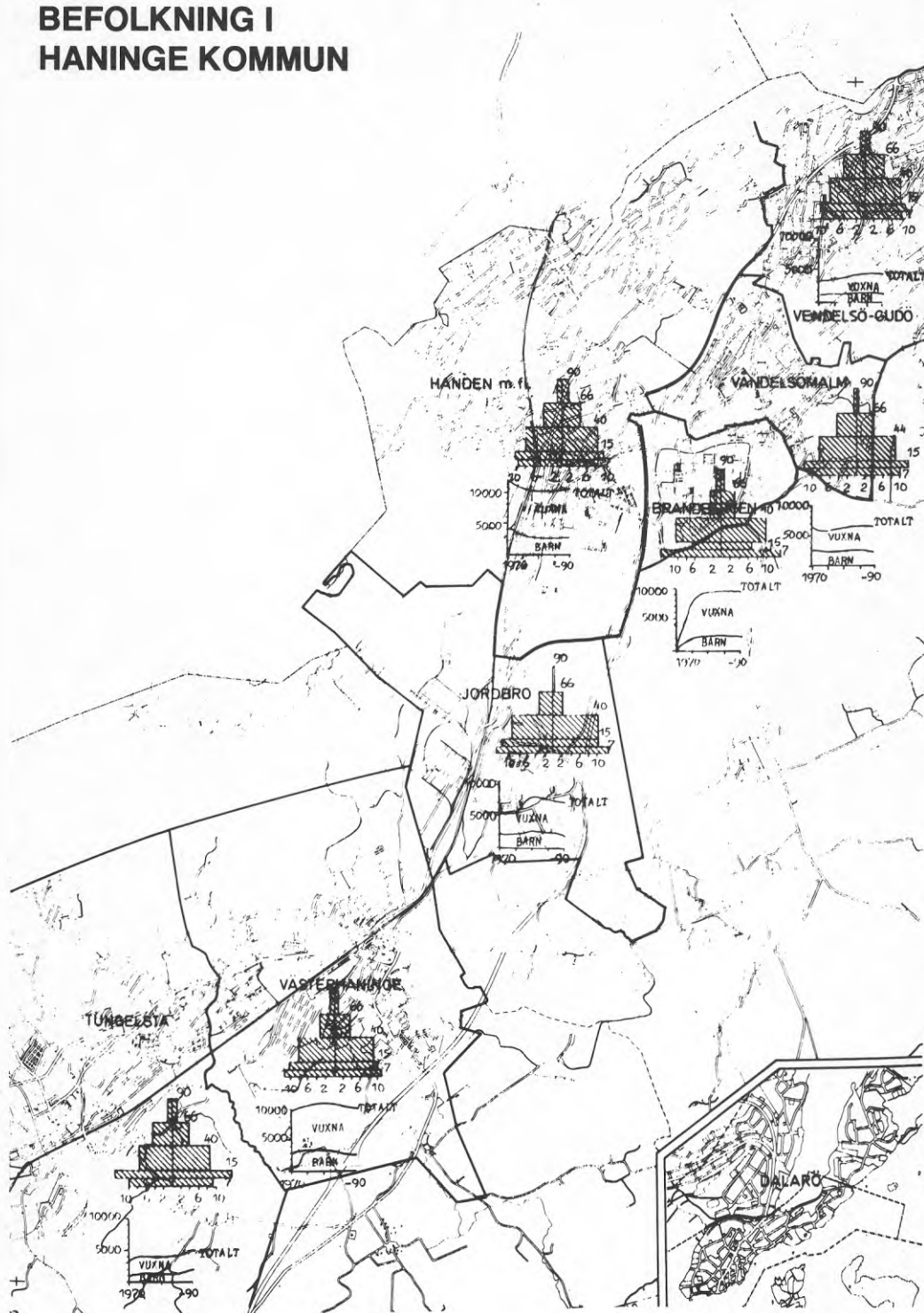
TAB. 4.9

Befolkningsutvecklingen områdesvis i Haninge 1975-1990 HUVUDALTERNATIV (bygger på huvudalternativet av lediga lägenheter)

Område/åldersgrupp	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1990
<u>Vendelaå, Gudså</u>												
Förskolebarn 0-6 år	426	469	484	498	515	530	512	511	506	502	492	505
LM-studiebarn 7-12 år	416	469	484	487	503	517	512	511	493	490	492	480
H-studiebarn 13-15 år	165	179	185	202	208	215	225	224	234	233	245	246
Barn	0-15 år	1 007	1 117	1 187	1 226	1 262	1 249	1 246	1 233	1 225	1 229	1 231
Vuxna	16-+ år	2 394	2 682	2 683	2 684	2 725	2 791	2 793	2 809	2 805	2 807	2 845
Hela befolkningen	3 401	3 799	3 836	3 871	3 951	4 007	4 040	4 039	4 042	4 030	4 036	4 076
<u>Vendelaåmalm</u>												
Förskolebarn 0-6 år	841	853	872	900	921	963	976	1 048	1 080	1 091	1 093	1 000
LM-studiebarn 7-12 år	837	832	830	858	855	851	863	927	930	938	940	905
H-studiebarn 13-15 år	340	345	373	386	416	425	431	463	503	507	508	476
Barn	0-15 år	2 018	2 030	2 075	2 144	2 192	2 239	2 270	2 513	2 536	2 541	2 381
Vuxna	16-+ år	3 752	3 830	4 051	4 219	4 497	4 592	4 723	4 985	5 035	4 930	4 991
Hela befolkningen	5 770	5 860	6 126	6 363	6 689	6 831	6 993	7 379	7 498	7 571	7 471	7 372
<u>Brändbergen</u>												
Förskolebarn 0-6 år	1 519	1 655	1 606	1 548	1 513	1 455	1 359	1 247	1 163	1 094	972	912
LM-studiebarn 7-12 år	716	782	859	935	1 018	1 105	1 040	1 057	1 039	1 090	1 027	936
H-studiebarn 13-15 år	223	281	316	350	363	402	453	505	553	621	638	552
Barn	0-15 år	2 458	2 718	2 781	2 833	2 894	2 962	2 852	2 755	2 805	2 637	2 400
Vuxna	16-+ år	5 466	5 840	5 959	6 066	6 191	6 277	6 487	6 611	6 559	6 824	6 941
Hela befolkningen	7 924	8 558	8 740	8 899	9 085	9 239	9 339	9 380	9 366	9 364	9 461	9 341

KARTA 4.2

BEFOLKNING I HANINGE KOMMUN

5 BEHOV - EFTERFRÅGAN - TÄCKNING M M.
REDOVISNING AV ANTAGANDEN OCH
BERÄKNINGSTEKNIK.

5.1 Inledning

I detta avsnitt kommer främst beräkningstekniken vid behovskalkylerna att behandlas. Först beskrivs hur olika barngrupper "utsätts" för olika typer av obligatoriska och för kommunerna frivilliga verksamheter. Därefter beskrivs sambanden i beräkningsteknik och beräkningsprocess samt något om tankarna bakom vissa grundläggande antaganden.

Tekniken att göra balanskalkyler och vissa typer av konsekvensberäkningar beskrivs också kortfattat.

Sist i avsnittet redovisas ett antal blankettutkast som vi funnit användbara vid arbetet med skol-barnomsorgsplaneringen i Haninge.

Den här redovisade tekniken följer i stora drag socialstyrelsens anvisningar. Avsnittet får främst betraktas som en komplettering och i någon mån en vidareutveckling av de nämnda anvisningarna. Den redovisade tekniken får främst betraktas som ett litet ytterligare steg på vägen. Vägen till en fulländad beräkningsteknik är tyvärr mycket lång.

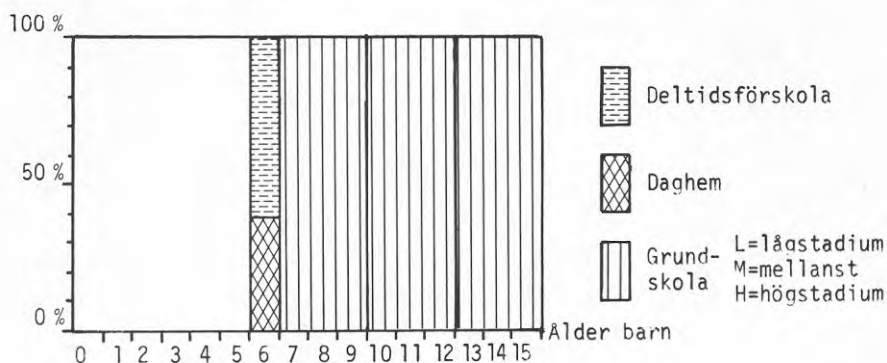
5.2 Barngrupper som omfattas av skol- och
barnomsorgsverksamheterna

Samtliga bilder i figur 5.1 (A, B och C) beskriver schematiskt de berörda barngrupperna (0 - 15 år) indelade i ettårsklasser. Antalet barn i varje åldersklass anges som 100%. Ytorna i figurerna illustrerar i princip hur stor andel av barnen i varje åldersklass som berörs av en viss skol- eller barnomsorgsverksamhet.

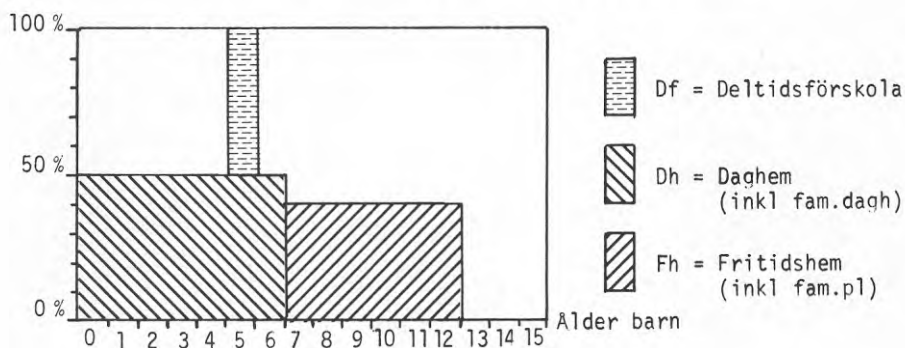
Bild A anger vilka verksamheter som kommunen genom lagstiftning är skyldig att bedriva. Förskoleverksamheten för 6-åringar kan bedrivas i form av daghem (Dh) eller deltidsförskola (Df). 6-åringar i familjedaghem skall också anvisas plats i deltidsförskola.

Lagen om allmän förskola omfattar samtliga 6-åringar. Skolverksam-

A. För kommunen obligatoriska verksamheter - full behovstäckning (avser samtliga barn).

B. För kommunen frivilliga verksamheter där man succesivt bygger ut för att få full behovstäckning (avser endast vissa barn).

C. Kompletterande verksamheter. Frivilligt för kommunen.

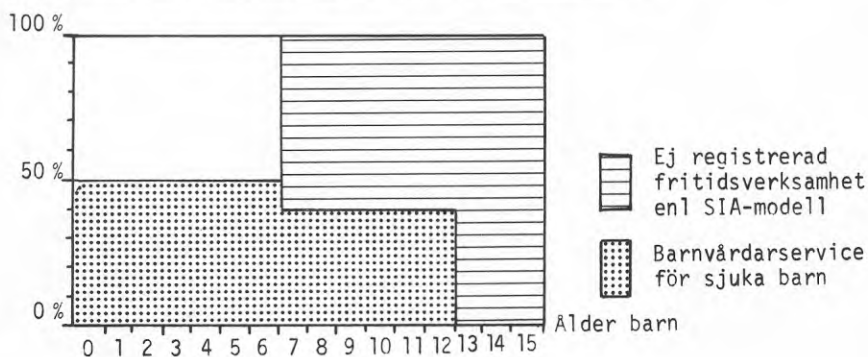

FIG. 5.1

het på låg (L)-, mellan (M)-, och hög (H)-stadium är obligatorisk.

Bild B visar vilka barngrupper som är målgrupper för vissa "frivilliga verksamheter". Verksamheterna är frivilliga för kommunen, dvs det finns ingen lagstiftning som klart tvingar kommunen att bedriva daghems- och fritidshemsverksamhet.

Ett viktigt undantag från detta är att kommunerna numera är skyldiga att anvisa plats i förskola för barn med särskilda behov av stöd och stimulans för sin utveckling.

Även om daghems- och fritidshemsverksamheterna formellt är frivilliga finns det politiska målsättningar både på riksnivå och på lokal nivå om att behovet med tiden bör tillgodoses.

I motsats till vad som var fallet för verksamheterna i bild A behöver inte alla barn plats i dag- eller fritidshem. Vi redogör senare för hur behovsberäkningarna går till. Här nöjer vi oss med att konstatera att platsbehovet grundar sig på en bedömning av andelen barn med förvärvsarbetande föräldrar, andelen barn med särskilda behov och en kombination av dessa faktorer.

När man beräknat behovet jämförs detta med antalet befintliga platser i dag- respektive fritidshem. Den andel av behovet som kan tillgodoses (=täckas) med platser kallas täckningsgrad. Genom att successivt bygga ut platserna uppnår man så småningom full behovstäckning (100% täckningsgrad).

Bild C slutligen beskriver viss kompletterande verksamhet. SIA-utredningens förslag om en sammanhållen skoldag med fritidsverksamheter för barnen före, under och efter skoldagen kommer att beröra samtliga skolbarn och framförallt de som inte har plats i fritidshem. Gränsen mellan barn som registrerats i fritidshem och barn som nyttjar skolans fritidsverksamhet enligt SIA:s modell utan att vara registrerade kommer förmodligen att luckras upp. Bild C illustrerar endast att barn som inte har fritidshemsplats efter SIA:s genomförande kommer att få möjlighet att nyttja skolans fritidsverksamheter.

De barn som hittills omfattas av kommunens barnvårdarservice har också medtagits i bild C. Dessa barn är i princip desamma som har behov av daghems- eller fritidshemsplats. I princip har alla barn räknats hit som inte har någon vuxen vårdare vid sjukdom e dyl.

5.3 Generellt om beräkningstekniken

De kommunala daghems- och fritidshemsköerna är oftast behäftade med sådana brister att de inte duger som underlag för att beräkna behovet. Det finns barn anmälda till kön som inte behöver plats. Likaså förekommer det att föräldrarna trots att barnen behöver plats inte anmäler detta eftersom man bedömer möjligheten att få en plats som mycket liten.

Vid beräkning av behovet av barnomsorg tvingas man därför i stället att räkna med utgångspunkt från vissa antaganden om de faktorer som man erfarenhetsmässigt vet styr behovet.

Sådana styrande faktorer är,

1. Prognoser över antalet barn i berörda åldersgrupper.
2. Andelen barn med förvärvsarbetande mor.
3. Andelen barn med ensamstående far eller studerande mor.
4. Andelen barn som är i behov av särskilt stöd och stimulans för sin utveckling.
5. Andelen barn med behov där föräldrarna önskar lösa tillsynen själva (ex vis genom släkting, barnflicka eller privat dagmamman).

De antaganden som vi gör är i sig behäftade med ganska stora osäkerheter. Det föreligger skillnader mellan olika delar av kommunen. Dessutom kommer sannolikt önskemålen att förändras med tiden. Samtliga dessa variationer måste vi ta hänsyn till i kalkylerna när vi skall beräkna det framtida behovet av barnomsorg.

Vi följer i huvudsak de anvisningar som socialstyrelsen utfärdat. Därigenom blir resultaten jämförbara mellan kommunerna.

Behovsberäkningen vad avser skolans område, (LM-stadiet och H-stadiet), är betydligt enklare. I princip ska samtliga barn i skolpliktig ålder ha plats inom skolan.

Här räcker det alltså med enbart områdesvis, åldersfördelade befolkningsprognoser som underlag.

Befolkningsprognosens uppgifter om antalet skolbarn i skilda delar av kommunen olika år speglar det totala behovet uttryckt i antalet barn. Detta behov räknas sedan om till behov av klassavdelningar. Det sker genom att dividera antalet barn med det genom-

snittliga antalet barn per klass. (LM-stadiet i genomsnitt 23 barn/klass, H-stadiet i genomsnitt 25 barn/klass i Haninge. Dessa genomsnittsvärden fungerar bra för Haninge och liknande kommuner. Mera glest bebyggda kommuner och kommundelar måste sannolikt räkna med lägre genomsnittsvärden. Detsamma kan gälla delområden med omfattande specialundervisning.

Skillnaden mellan det framräknade behovet och den faktiska tillgången till platser inom barnomsorgen är oftast mycket stor. Man måste räkna med en successiv utbyggnad av platsantalet. Problem med personalrekrytering, planförutsättningar och kommunalekonomiska resurser är exempel på praktiska begränsningar när man vill höja täckningsgraden.

5.4 Beräkningsprocessen

Genom att systematisera de olika faserna i beräkningsprocessen kan man få såväl bättre överblick som snabbare och säkrare resultat.

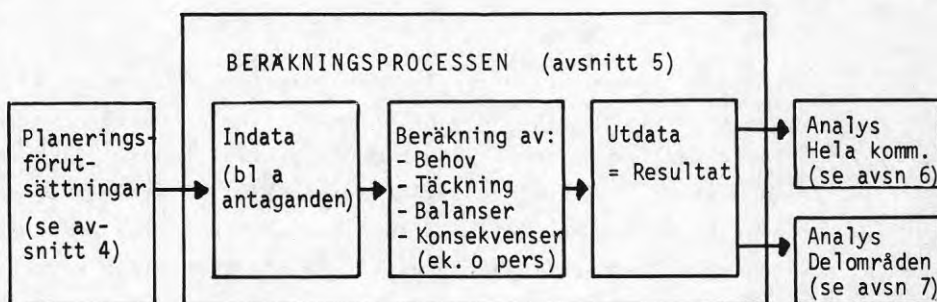

FIG. 5.2 Beräkningsprocessen

Innan beräkningarna kan börja måste man känna till vissa planeringsförutsättningar. Vi går inte närmare in på detta här eftersom vi behandlat dessa frågor i tidigare avsnitt.

Planeringsförutsättningarna måste systematiseras på ett enhetligt sätt så att de utgör användbara indata i beräkningarna. De ingår bl a som antaganden i de senare beräkningarna.

Beräkningsstadiet är en rent mekanisk del där resultaten helt styrs av de indata man valt. Antalet beräkningsoperationer är mycket stort. Det innebär att beräkningarna blir tidskrävande och att man riskerar en del räknefel. Vi redovisar senare i detta avsnitt utkast till en uppsättning tänkbara indata-, beräknings- och resultatblanketter för manuella beräkningar.

På längre sikt bör man sträva efter en maskinell databeräkningsrutin. Därigenom skulle man kunna variera antagandena och utan alltför mycket extra arbete få fram olika alternativ. Resultaten av beräkningarna sammanföres i speciella resultattabeller (utdata).

Dessa rena resultattabeller ger inte i sig tillräckligt underlag för en analys. Genom att sammanställa data från olika resultattabeller får vi fram speciella analysdokument. Exempel på sådana analyser redovisas i avsnitt 6 för hela kommunen och i avsnitt 7 för delområden.

5.5 Indata, gjorda antaganden

5.5.1 Inledning

Förutom de nämnda planeringsförutsättningarna (i avsnitt 4) måste vi ta fram vissa antaganden kring andelen barn med förvärvsarbete föräldrar, andelen barn med särskilda behov, sjukfrekvens bland barnen, reduceringen från teoretiskt till praktiskt behov, fördelningen mellan platser i institution och familj samt målsättningar för täckningsgraden. Vi ska här göra vissa kommentarer kring dessa antaganden. Liksom övriga planeringsförutsättningar kan dessa föras in på indata-tabeller.

Antagandena styr helt resultaten av beräkningarna. Vissa antaganden är av övervägande teknisk karaktär medan andra helt eller delvis ger uttryck för värderingar. Antagandena bör därför redovisas så att läsaren själv har möjlighet att ifrågasätta dem.

Socialstyrelsen beskriver befintliga bakgrundsmaterial i sina anvisningar. Därför tar vi i de följande avsnitten endast upp vissa kompletterande synpunkter.

5.5.2 Andelen barn med förvärvsarbete föräldrar

I avvaktan på resultaten från folk- och bostadsräkningen 1975

(FOB 75) har vi ett dåligt underlag för att bedöma hur stor andel av barnen som behöver omsorg p g a föräldrarnas studier eller förvärvsarbete. De kommuner som gjort egna enkätundersökningar till barnhushållen har ett bättre underlag att stå på vid bedömning av förvärvsfrekvenser i utgångsläget.

Om dessa uppgifter saknas kan man grunda sina bedömningar på bl a inkomststatistiken, FOB 70, jämförelser med länet och riket etc.

Förvärvsfrekvenserna skiljer sig i allmänhet åt mellan olika delområden. Om man har någon möjlighet att få fram uppgifter om detta bör man använda sig av dessa data.

I Haninge har vi antagit att de skillnader som finns mellan skilda delområden med tiden jämnar ut sig i takt med den allmänna höjningen av kvinnornas förvärvsfrekvenser. Detta är naturligtvis ett mycket osäkert antagande. Man får förmoda att FOB 75 kommer att ge bättre underlag.

5.5.3 Andelen barn med särskilda behov

Haninge har ingått i en försöksverksamhet av förebyggande karaktär. I samband med 4-årskontrollen vid barnavårdscentralerna har en bedömning gjorts av vilka barn som har särskilda behov av exempelvis daghemplats.

Vi har därmed fått fram ett material som anger procentandelen 4-åringar med särskilda behov i skilda delområden tre år tillbaka i tiden. Andelarna visar stora variationer mellan såväl olika kommuner som mellan olika år. Bedömningarna är självfallet osäkra.

Ett stort problem är att vi behöver göra antaganden inte bara för 4-åringarna utan för alla åldersgrupper upp till och med tolvåringarna. I brist på underlagsmaterial har vi antagit att tillskottet av nya barn med behov uppvägs av barn vilkas behov försvunnit. Det är också ett ytterligt vanskligt antagande.

Flera kontroller är nödvändiga bl a i samarbete med skolan. Därvid bör man också göra en uppföljning av effekterna av barntillsynen.

5.5.4 Reducering från teoretiskt till praktiskt behov

I behovsberäkningarna har vi antagit att föräldrarna till vissa barn, som enligt den teoretiska beräkningen har behov av barnomsorg, i praktiken själva vill lösa barnomsorgsfrågan. Detta kan ske i form av privat dagmamma, släktingar som tar hand om barnen eller genom att man anställer en barnflicka. Vi måste alltså räkna med att det praktiska behovet är lägre än det teoretiska.

Reduceringen avser endast de barn som har behov p g a föräldrarnas förvärvsarbete. Antalet barn med särskilda behov av daghemsplats eller fritidshemsplats ska givetvis inte reduceras.

Reduceringens storlek är beroende främst av föräldrarnas (och i viss mån även fritidshemsbarnens) attityd till den kommunala barnomsorgen. Ytterligare en viktig faktor är tillgången till alternativ barnomsorg (närhet till släktingar etc).

Vi saknar f n underlag för att kunna bedöma reduceringens storlek. Enkätundersökningar som gjorts till småbarnsföräldrar i vissa kommuner visar att reduceringen kan vara upp till 40-50%.

I socialstyrelsens anvisningar för 1977 års förskoleplan finns ingen reduktion med. Vi anser dock att det är ett obestridligt faktum att en viss andel (stor eller liten) av föräldrarna tillsammans föredrar att lösa barnomsorgen själva.

Vi tror att en enkätundersökning kan bidra till att ta fram relevanta uppgifter för just den egna kommunen. En kommun av Haninges karaktär - förortskommun till en storstad - bör rimligen ha en mindre reduktion än en mera "normal" kommun ute i landet.

I avvaktan på en egen enkätundersökning har vi valt 15% reduktion för daghemsåldrarna och 60% reduktion för fritidshemsåldrarna (7 - 12 år).

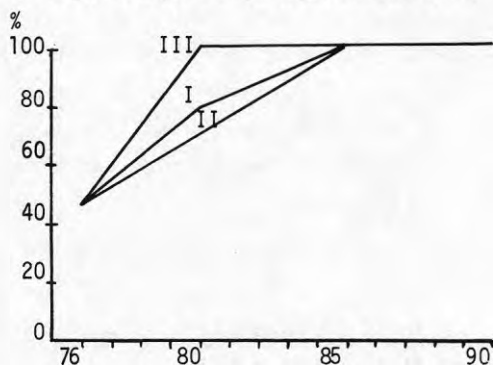
5.5.5 Täckningsgrader

Eftersom det totala behovet av barnomsorg inte kan täckas omedelbart får vi tänka oss en successiv utbyggnad mot full behovstäckning.

Valet av täckningsalternativ är en viktig politisk värderingsfråga. Vi har i Haninge valt att arbeta med tre olika täckningsalternativ. (Se figur 5.3).

- Alternativ I anknyter till kommunförbundets överenskommelse med regeringen om utbyggnad av barnomsorgen. (80% täckning 1980 och 100% täckning 1985).
- Alternativ II anknyter till kommunens tidigare förskoleplan (en "rak" utbyggnad till 100% täckning 1985).
- Alternativ III slutligen innebär en snabb utbyggnad mot full behovstäckning redan 1980.

Alternativa täckningsgrader.
Heldagsomsorg, 0-6 år daghemsåldrarna.

Alternativa täckningsgrader.
Heldagsomsorg, 7-12 år fritidshemsåldrarna.

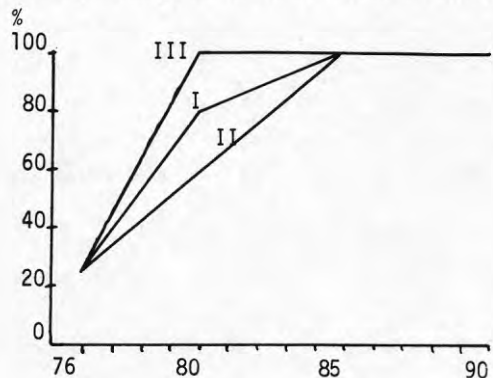

FIG 5.3

Vid beräkningarna av de olika täckningsalternativens effekter har vi förutsatt att vi i första hand ska tilldela tillkommande resurser till områden som idag har låg täckning. Detta innebär att vi för varje år, med ledning av de olika alternativens utveckling, fastställt en minsta acceptabel täckningsgrad. Områden som i utgångsläget har en förhållandevis hög täckningsgrad får således vänta på platstillskott till dess att samtliga områden med lägre täckningsgrad nått upp till samma nivå.

5.5.6 Fördelningen av platser mellan institutionplatser och familjeplatser

Fördelningen i utgångsläget mellan platser i daghem och fritidshem respektive i familj varierar kraftigt mellan olika kommunalar.

Vi har i våra beräkningar antagit att målsättningen på lång sikt är att 90% av platsbehovet för såväl daghem som fritidshem ska tillgodoses i institutionslokaler. Resterande 10% av platserna (i familj) är främst till för barn som av olika anledningar (infektionskänslighet m m) inte bör vistas i stora barngrupper. Detta är en politisk målsättningsfråga.

I beräkningarna har vi antagit att vi successivt uppfyller målsättningen fram till 1990. Utbyggnaden blir emellertid inte helt linjär bl a beroende på att familjeplatser i vissa kommunalar under perioder med extra stort behov av praktiska och ekonomiska skäl får svara för en större andel av platsantalet.

I kommunalar som har en utpräglad topp i befolkningskurvan - och därmed också i behovskurvan - vore det fel att bygga ut daghemmen i fasta anläggningar efter det maximala behovet under några få år. I exemplet från kommunalen Jordbro (se fig 5.4) har vi "låst" daghemsutbyggnaden redan 1980 efter det långsiktiga behovet 1990. Mellanskillnaden mellan det behov som ska täckas med daghem och antalet platser som behövs får lösas med en extra andel familjedaghemsplatser eller någon form av provisoriska anläggningar.

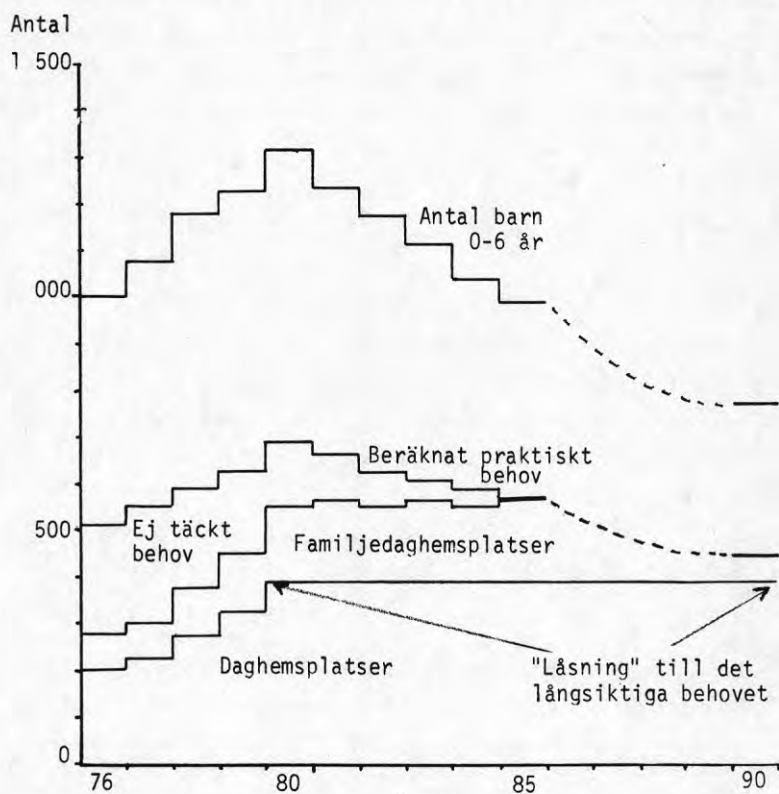

FIG 5.4 Exempel på "låsning" av daghemsutbyggnaden vid det långsiktiga behovet (Jordbro).

5.5.7 Sjukfrekvenser och möjliga närvarodagar

Sjukfrekvensen och antalet möjliga närvarodagar per år är nödvändiga att känna till för att kunna beräkna behovet av barnvårdare. Om man har ett system med löpande verksamhetsstatistik från daghemmen, fritidshemmen och familjedaghemmen kan man mycket lätt få fram sjukfrekvensen. Man kan också nöja sig med en urvalsundersökning där man studerar frånvaron vid vissa institutioner under ett år.

5.6 Behovs- och täckningsberäkningarna

5.6.1 Inledning

Vi skall inte i detta avsnitt ge någon helt komplett redovisning av hur behovs- och täckningsberäkningarna går till. Vi nöjer oss med vissa punktvisa kompletterande kommentarer eftersom socialstyrelsens anvisningar till kommunerna steg för steg redovisar hur beräkningarna går till.

5.6.2 Dag- och fritidshem inkl familjeplatser

Med hjälp av två figurer ska vi visa beräkningarnas olika steg.

Den första figuren visar hur man med utgångspunkt från beräknat antal barn, med hjälp av vissa antaganden, beräknar det totala behovet av daghemsplatser (inkl familjedaghemsplatser).

Den andra figuren utgår från det behov av platser som framräknats i den första figuren. Därefter visas effekterna av tre alternativ för täckning av behovet. De barn, som erbjuds en plats, fördelas slutligen mellan daghem och familjedaghem.

Figuren visar beräkningsgången för daghem och familjedaghem. I princip gäller samma beräkningsgång för fritidshem och familjefritidshem med vissa förenklingar.

Syftet är i första hand att schematiskt illustrera beräkningarnas olika steg och i vilket sammanhang de olika antagandena kommer in i kalkylerna. Storleksordningen vad avser antalet barn i olika steg och grupper stämmer inte exakt med de faktiska förhållandena. De alternativa täckningsgraderna illustrerar beräkningarna för 1980.

Nedan följer vissa punktvisa kommentarer och förklaringar till figurerna. Punkterna (bokstäverna) nedan återfinns i figurerna.

Den första figuren (fig 5.5 beräkning av behov)

- A. Antalet barn, (intressenter), i de aktuella daghemsåldrarna hämtas från befolkningsprognosen för respektive delområde.
- B. Barn mellan 0 och 6 månader räknas bort från behovsgruppen. Föräldrarnas barnledighet, som idag omfattar 7 månader, medför, att denna kategori barn inte ingår i intressentgruppen.
- C. I kalkylerna har vi gjort antaganden om hur stor andel av barnen, som har förvärvsarbetande föräldrar, studerande mor och ensamstående far. I figuren räknar vi med att 46% av barnen har sådana föräldrar.

Genom att multiplicera andelen barn som har förvärvsarbetande föräldrar med antalet barn totalt får vi en uppdelning av barnen i två kategorier.

Den första gruppen barn har någon av föräldrarna hemma.

Den andra gruppen omfattar de barn, som har behov av barnomsorg p g a föräldrarnas förvärvsarbete.

- D. Om den första gruppen barn (med hemmavarande föräldrar) är mellan $\frac{1}{2}$ - 3 år avföres den direkt från behovsgruppen.
 - E. Om den andra gruppen barn (med förvärvsarbetande föräldrar) är mellan $\frac{1}{2}$ - 3 år, förs den direkt in i den behovsgrupp, som har behov enbart p g a föräldrarnas förvärvsarbete.
 - F. Om barnen i stället är mellan 4 - 6 år, kommer ytterligare en faktor in i bilden. I samband med 4-årskontrollen vid barnavårdscentralen sker en bedömning av om barnen är i behov av särskilt stöd och stimulans för sin utveckling.
- I figuren har antagits, att 30% av såväl de 4 - 6-åringar, som har förvärvsarbetande föräldrar som de 4 - 6-åringar, som har hemmavarande föräldrar, har detta behov (och att en daghemsplats är en lämplig åtgärd).
- Genom att var för sig multiplicera båda grupperna 4 - 6-åringar (förvärvsarbetande resp hemmavarande föräldrar) med 30% erhålles fyra grupper barn mellan 4 - 6 år.

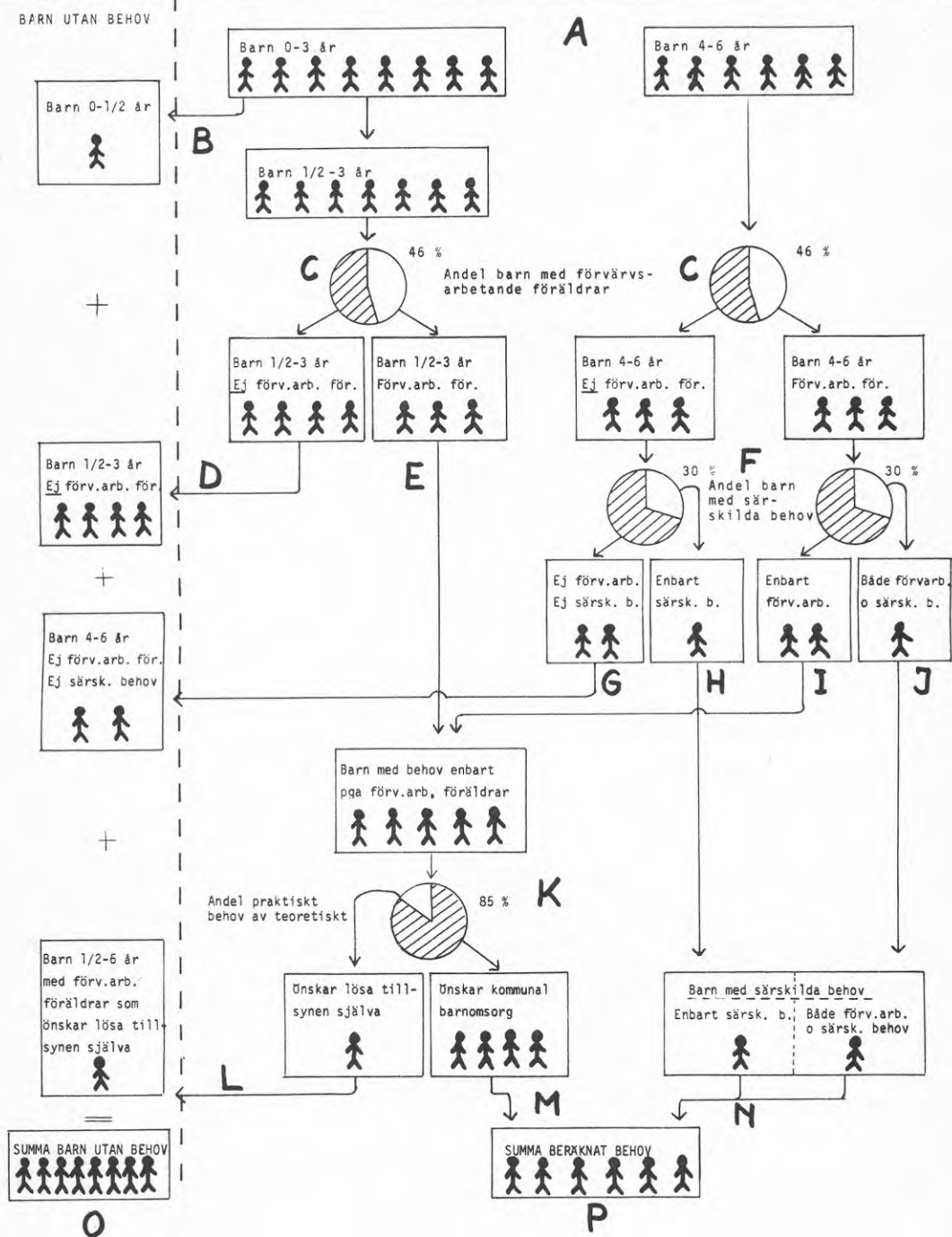

FIG 5.5 Beräkning av behov av barnomsorg (0-6 år).

- G. Den första gruppen har varken förvärvsarbetande föräldrar eller särskilda behov. Denna grupp avföres omedelbart till de barn, som ej har behov av barnomsorg.
- H. Den andra gruppen har hemmavarande föräldrar men någon form av särskilda behov. Dessa barn förs vidare till den behovsgrupp, som har särskilda behov.
- I. Den tredje gruppen har förvärvsarbetande föräldrar och inga särskilda behov. Dessa barn förs vidare till den behovsgrupp, som har behov enbart p g a föräldrarnas förvärvsarbete.
- J. Den fjärde gruppen slutligen har behov av barnomsorg både p g a föräldrarnas förvärvsarbete och p g a särskilda behov. Dessa barn förs vidare till den behovsgrupp, som har särskilda behov.

- K. Bland den grupp barn, som teoretiskt har beräknats ha behov av barnomsorg enbart p g a föräldrarnas förvärvsarbete kan man anta, att en viss andel av föräldrarna själva önskar lösa barntillsynen.

Denna barnpassning kan ske med hjälp av släktingar, barnflickor eller privata dagmammor. I figuren har vi räknat med att 85% av föräldrarna önskar kommunal barnomsorg och att 15% önskar privat omsorg. Det praktiska behovet är alltså 85% av det teoretiska behovet.

Genom att multiplicera antalet barn med behov enbart p g a föräldrarnas förvärvsarbete med andelen praktiskt behov av teoretiskt behov får vi två grupper barn. (Den grupp barn, som har någon form av särskilda behov och därför bör ha plats i daghem ska naturligtvis inte reduceras.)

- L. Föräldrarna till 15% av barnen önskar själva lösa tillsynen. Denna grupp barn avföres därför till barn utan behov av kommunal barnomsorg.
- M. Resterande 85% av barnen förs vidare till summagruppen barn med behov.
- N. Likadant sker med de två kategorierna barn med särskilda behov (som inte reduceras).

- O. Genom att summera de olika grupperna barn utan behov erhålles det totala antalet barn utan behov ($B + D + G + L = 0$)
- P. Likaså erhålles summa barn i behovsgruppen genom att summera ($M + N = P$).

Den andra figuren (fig 5.6 beräkning av täckning av det framräknade behovet)

Som tidigare nämnts har vi räknat med tre alternativ för hur snabbt det framräknade behovet (P) ska täckas.

- Alternativ I innebär ca 80% täckning av behovet 1980.
- Alternativ II innebär ca 70% täckning av behovet 1980.
- Alternativ III innebär 100% täckning av behovet 1980.

Q. Genom att multiplicera det beräknade behovet med den aktuella täckningsgraden (i varje alternativ) erhålles (för varje alternativ) två grupper barn.

R. Den första gruppen omfattar de barn, som inte kan beredas plats i den kommunala barnomsorgen trots att de har behov av plats. Gruppen är naturligtvis olika stor i de tre alternativen. I alternativ III, som innebär 100% täckning 1980 får samtliga barn med behov plats.

S. Den andra gruppen kan beredas plats. Dessa barn utgör det "täckta behovet".

T. När vi fått fram hur många platser som ska täckas, (dvs hur många barn som ska beredas plats), gäller det att fördela barnen mellan daghem och familjedaghem.

Vi har i figuren antagit, att 80% av barnen ska beredas plats i daghem och resten i familjedaghem.

Genom att multiplicera antalet barn som ska ha plats (för varje alt) med andelen barn i daghem erhålles (för varje alt) två grupper barn.

U. Den första gruppen (20%) ska beredas plats i familjedaghem.

V. Den andra gruppen (80%) ska beredas plats i daghem.

Slutligen görs en omräkning från behovet uttryckt i platser till behovet uttryckt i avdelningar. Detta sker genom att dividera antalet daghemsplatser med det genomsnittliga antalet barn per daghemsavdelning.

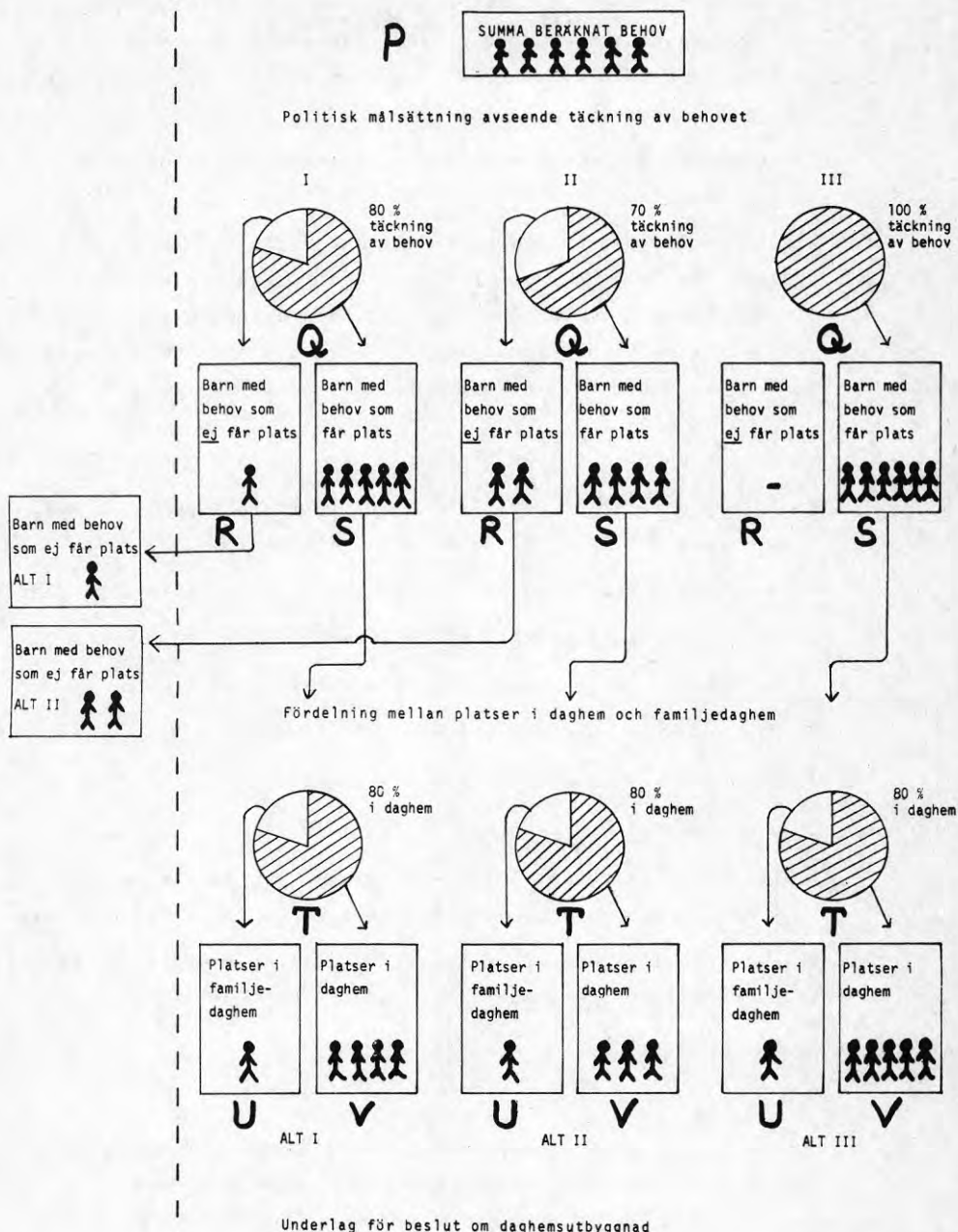

FIG 5.6 Beräkning av täckning av det framräknade behovet av barnomsorg (0-6 år).

5.6.3 Deltidsförskola

Som tidigare nämnts är kommunerna genom lagstiftning ålagda att erbjuda alla 6-åringar plats i minst deltidsförskola. I våra behovsberäkningar har vi dessutom tagit med 5-åringarna som en behovsgrupp.

I likhet med vad som skedde för daghemsberäkningarna visas beräkningsprinciperna schematiskt i en figur.

Principen för beräkningarna är att man utgår från det totala antalet 5 - 6-åringar och börjar med att reducera bort de 5 - 6-åringar, som har daghemsplats. Resterande 5 - 6-åringar, som består av barn i familjedaghem och barn med hemmavarande föräldrar, utgör behovsgruppen för deltidsförskolan.

V. Totala antalet daghemsplatser.

X. Totala antalet daghemsplatser multipliceras med den andel av platserna, som upptas av 5 - 6-åringar.

Erfarenhetsmässigt utgör 5 - 6-åringarna 40% av barnen på daghem.

Resultatet av multiplikationen blir två grupper barn.

Y. Den första gruppen utgörs av $\frac{1}{2}$ - 4-åringar i daghem.

Z. Den andra gruppen utgörs av 5 - 6-åringar.

Å. Från det totala antalet 5 - 6-åringar

Ä. dras antalet 5 - 6-åringar i daghem bort.

Ö. Därvid erhålles antalet 5 - 6-åringar som saknar daghemsplats. Dessa barn utgör behovsgruppen för deltidsförskolan.

För att erhålla behovet uttryckt i avdelningar divideras antalet barn (Ö) med det genomsnittliga antalet barn per avdelning.

5.6.4 Barnvårdare

Socialstyrelsen rekommenderar en beräkningsmodell som utgår från antalet platser i kommunal barnomsorg varje år. Med ett antagande om barnens sjukfrekvens kan man beräkna behovet av barnvårdarservice.

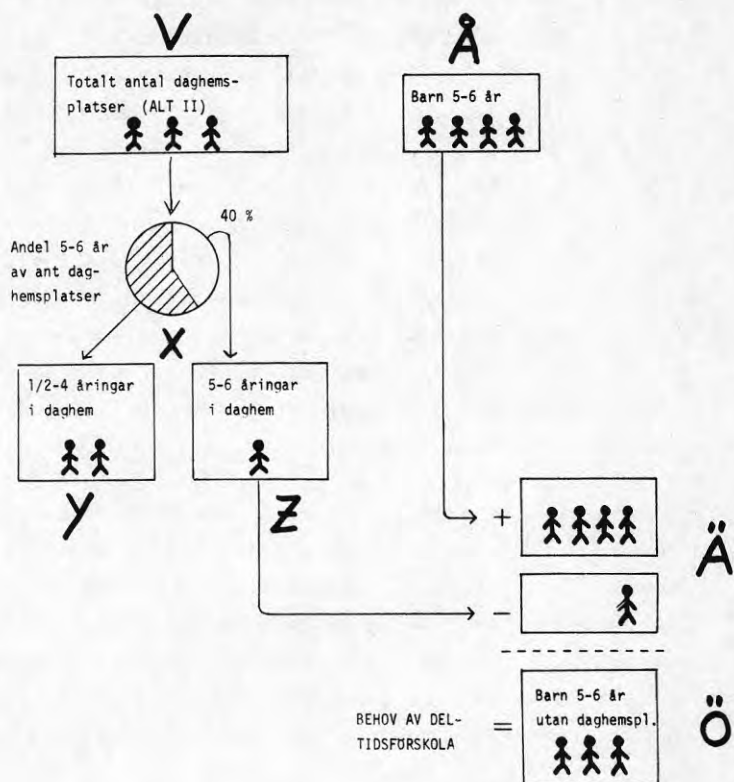

FIG 5.7 Beräkning av behov av deltidsförskoleplatser.

Socialstyrelsens modell har två nackdelar. För det första räknas inte barn med "privata" familjedaghem in i behovsunderlaget. Dessa barn har rätt att nyttja barnvårdare vid sjukdom i lika stor utsträckning som de barn som fått plats i kommunal barnomsorg. För det andra inräknas barn som fått plats i daghem etc enbart på grund av särskilda behov i behovsunderlaget för barnvårdare. Detta är fel eftersom dessa barn har någon förälder hemma som kan ta hand om barnet i fall av sjukdom. Socialstyrelsens modell innebär således både en underskattning och en överskattning av behoven. Tyvärr tar dessa effekter i allmänhet inte ut varandra. Under de närmaste åren när täckningsgraden är under 100% blir behovet underskattat. Under senare år när vi uppnått full behovstäckning blir behovet överskattat.

Ett alternativt sätt att beräkna behovet av barnvårdarservice vore att utgå från det totala antalet barn som är i behov av barnomsorg. Från denna behovsgrupp tas barnen med enbart särskilda behov bort. Därefter sker beräkningarna på samma sätt som enligt socialstyrelsens anvisningar. Genom antaganden om sjukfrekvens, möjliga närvarodagar per år och en reduceringsfaktor får vi fram behovet av barnvårdardagar per år.

5.6.5 Grundskolan

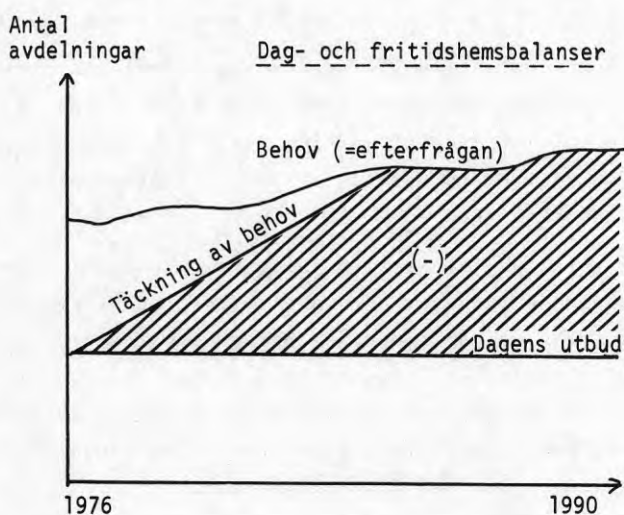
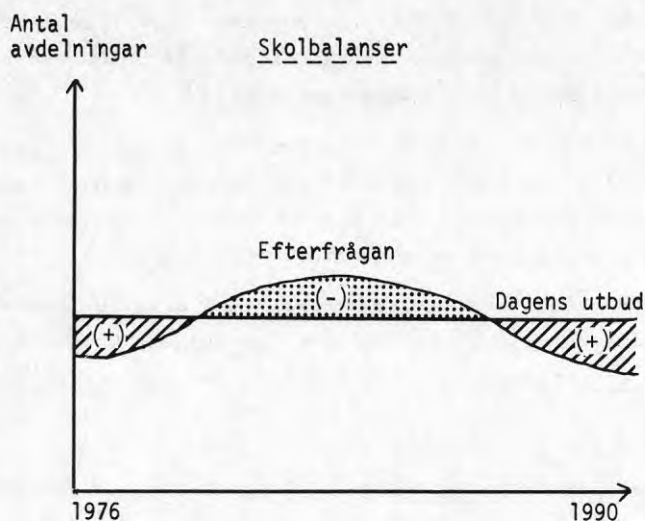
Behovsberäkningarna för behovet av låg- och mellanstadieavdelningar samt högstadieavdelningar är betydligt enklare än för dag- och fritidshemsavdelningar.

Genom att dividera antalet barn (enl befolkningsprognosen) i respektive åldergrupper med den genomsnittliga klasstorleken får vi fram behovet (efterfrågan) av normala klassavdelningar med vidhängande specialundervisning m m.

5.7 Balanskalkylerna

När vi fått fram det beräknade behovet - och i vissa fall den andel av behovet som ska täckas - måste detta relateras till dagens utbud av resurser (ex vis avdelningar).

Balanskalkylerna går i korthet till så att vi för varje delområde utgår från det beräknade täckta behovet varje år. Detta värde minskas med antalet i dag befintliga avdelningar i respektive område.

OBS! Figurerna är endast schematiska illustrationer av beräkningsmetodiken. De visar inte faktiska balansresultat.

FIG 5.8 Exempel på balanskalkylernas uppbyggnad. Delområde X.

Om efterfrågan är större än befintliga resurser får vi en brist (minusbalans). Denna minusbalans uttrycker då utbyggnadsbehovet i förhållande till i dag befintliga avdelningar.

Om efterfrågan är mindre än befintliga resurser får vi ett överskott (plusbalans). Denna plusbalans uttrycker då ett överskott av resurser som kan användas till annan verksamhet, eller kvalitetshöjningar. Rivning är också möjlig.

I balanserna för barnomsorgsverksamheter, som i allmänhet inte har full behovstäckning i början, är det viktigt att komma ihåg att balanserna endast visar brist i förhållande till det totala behovet.

5.8 Konsekvensberäkningarna

Vi har nu med vissa planeringsförutsättningar och antaganden som grund sammanställt indata, gjort beräkningar av behov, angivit några alternativa täckningar av detta behov och visat hur denna efterfrågan förhåller sig till befintliga resurser i form av lokalbalanser. Nästa steg blir att beräkna exempelvis de ekonomiska och personella konsekvenserna av våra alternativ.

Vi har tidigare som en planeringsförutsättning diskuterat personalbemanningen per avdelning. Genom en enkel multiplikation med det beräknade antalet avdelningar för varje täckningsalternativ olika år får vi fram behovet av personal av olika slag för skilda verksamheter.

När man dels har verksamheternas omfattning given och dels känner till åkostnader och intäkter per enhet är det också enkelt att beräkna olika slag av kostnader som personalkostnader, lokalkostnader, bruttokostnader, nettokostnader m m. Ett mycket intressant analysmått är också utdebiteringsbehovet per skatte-krona. För att beräkna investeringskostnaderna krävs en annan beräkningsteknik som vi inte skall gå in på här.

5.9 Beräkningstabeller

Som tidigare nämnts har vi utarbetat förslag till en uppsättning blanketter för de manuella beräkningarna. Blankettsystemet är upplagt på följande sätt.

Indata	Beräkning	Resultat (=utdata)	Analys
I-blanketter	B-blanketter	U-blanketter	Analys- tabeller

Blankettsystemet följer den beräkningsprocess som presenterades i figur 5.2. Blanketterna redovisas samlade i slutet av detta avsnitt. De uppgifter som samlas in från olika källor sammanställs i Indatablanketter.

Uppgifter från dessa indatablanketter överföres därefter till beräkningsblanketter. I vissa fall överföres uppgifter från en beräkningsblankett till en annan där uppgifterna bildar underlag för nya beräkningar.

Därefter överföres slutresultaten från beräkningsblanketterna till utdata- eller resultatblanketter. Endast några få redovisas.

Samtliga blanketter (I, B och U) bör huvudsakligen betraktas som arbetsmaterial. Uppgifterna från vissa indatatabeler bör eventuellt redovisas i planen eftersom de innehåller antaganden av betydelse. Beräkningsblanketterna är helt interna. Även utdatablanketterna bör bearbetas vidare innan de presenteras för en större grupp i planen. Detta kan ske genom att vissa uppgifter från olika utdatablanketter sammanställs i speciella analys-tabeller. Exempel på sådana anlystabeler för hela kommunen presenteras här i avsnitt 6. Analystabeller för delområden presenteras i avsnitt 7.

Vi ska här inte kommentera varje blankett för sig. Vi ger i stället några allmänna förklaringar till blanketterna. Dessutom exemplifierar vi hur beräkningarna går till genom uppgifter från ett fingerat exempel som fyllts i blanketterna.

Förklaring till beräknings- och utdatablanketterna.

Kolumn 1	Kolumn 2	Kolumn 3	Kolumn 4		
			År 0	1	2
Delområde		Rad			
-	I → (4)	(1)			
-	(1)x(2)	(2)			
-	(1)x(3)	(3)			
-	(2)+(3)	(4)			

I kolumn 1 kan redovisas vilket delområde som avses, olika barngrupper, personalkategorier, kostnader eller beräkningssteg. Vilka uppgifter det är fråga om framgår alltid av texten.

Kolumn 2 är ett hjälpmedel för att tala om hur uppgifterna på varje rad kommer till. Antingen förs uppgifterna in från en annan blankett eller också tillkommer uppgifterna genom en räkneoperation där uppgifter från andra rader nyttjas.

1. Om uppgifter förs in från annan blankett kan det se ut så här;

I5 →

eller så här;

B7 → (6b),

vilket betyder att rad 6b från blankett B7 förs in.

2. Om uppgifterna på raden fås fram genom beräkningar kan det se ut så här;

(2)x(3)

vilket betyder att rad (2) multipliceras med rad (3) på denna blankett.

Kolumn 3 anger endast vilken rad som avses.

Kolumn 4 osv anger vilket år som avses. I våra blanketter avser år 0 utgångsläget för beräkningarna.

Observera att de här redovisade blankettatkasten inte gör anspråk på fullständighet. De flesta av beräkningsmetoderna är enkla och välkända. Vi har haft nytta av dem vid våra beräkningar för Haninge. En vidareutveckling av tekniken är både möjlig och lämplig. Hur man går vidare beror bl a av vilka analyser man vill göra.

Beräkning av de ekonomiska konsekvenserna och personalbehovet redovisas inte här. Dessa beräkningar är så enkla och vanligt förekommande att vi inte tycker att det är meningsfullt att ta fram speciella blanketter för detta ändamål. Praktiska rutiner för detta finns redan vid drätselkontor etc ute i kommunerna.

INDATABLANKETTER

I

I 1 Befolkningsprognos. Antal barn 31/12 varje år

	År			
	0	1	2	osv
<u>Delområde A</u>				
0-3 år	421	438	499	
4 år	116	135	157	
5 år	93	101	116	
6 år	74	86	104	
7-9 år	219	238	265	
10-12 år	182	197	212	
13-15 år	115	123	144	

I 2 Andel barn med förvärvsarbetande föräldrar

	År			
	0	1	2	osv
<u>Delområde A</u>				
0-6 år	0,48	0,50	0,52	
7-12 år	0,56	0,58	0,60	

I 3 Andel barn med särskilda behov av omsorg

	År			
	0	1	2	osv
<u>Barn 4-12 år</u>				
Delområde A	0,28	0,28	0,28	
" B	0,30	0,30	0,30	
" C	0,25	0,25	0,25	
Etc				

I 4 Sjukfrekvens. Andel sjukdagar av möjliga närvarodagar. Hela kommunen

	År			
	0	1	2	osv
<u>Barn 0-3 år</u>				
Daghem	0,20	0,20	0,20	
Familj	0,16	0,16	0,16	
<u>Barn 4-6 år</u>				
Daghem	0,08	0,08	0,08	
Familj	0,06	0,06	0,06	
<u>Barn 7-9 år</u>				
Fritidshem	0,06	0,06	0,06	
Familj	0,06	0,06	0,06	
<u>Barn 10-12 år</u>				
Fritidshem	0,05	0,05	0,05	
Familj	0,05	0,05	0,05	
S:a barn 0-6 år	0,12	0,12	0,12	
S:a barn 7-12 år	0,06	0,06	0,06	

I 5 Reducering från teoretiskt till praktiskt behov.
Andel praktiskt av teoretiskt

	År			
	0	1	2	osv
<u>Heldagsomsorg</u>				
<u>Delområde A</u>				
0-6 år	0,85	0,85	0,85	
7-12 år	0,50	0,50	0,50	
<u>Delområde B</u>				
0-6 år	0,85	0,85	0,85	
7-12 år	0,50	0,50	0,50	
Etc				
<u>Barnvårdarservice</u>				
<u>Hela kommunen</u>				
0-6 år	0,50	0,50	0,50	
7-12 år	0,50	0,50	0,50	

I 6

Täckningsgrad. Andel täckta platser av praktiskt behov

	Antal platser år 0		Täckningsgrad år			
	prakti) behov	fakt	0	1	2	osv
<u>Delområde A</u>						
Daghem	-	96	0,31	-	-	
Familjedaghem	-	74	0,23	-	-	
S:a 0-6 år	314	170	0,54	0,62	0,70	
Fritidshem	-	15	0,08	-	-	
Familjefritidshem	-	47	0,24	-	-	
S:a 7-12 år	193	62	0,32	0,44	0,56	
<u>Delområde B</u>						
Etc						

I 7

Målsättning. Andel platser i familj resp institution

	Antal platser år 0			Min.andel platser i inst.			
	Inst.	Familj	Totalt	0	1	2	osv
<u>Barn 0-6 år</u>							
Delområde A	96	74	170	0,56	0,60	0,64	
" B							
" C							
etc							
S:a							
<u>Barn 7-12 år</u>							
Delområde A	15	47	62	0,24	0,30	0,36	
etc							

I 8

Befintligt antal platser år 0

	Barn 0-6 år			Barn 7-12 år			Fam.pl.
	Dagh.	Fam.	S:a	Frith.	Fam.	S:a	S:a
Delområde A	96	74	170	15	47	62	121
" B							
" C							
Etc							
S:a							

1) Behovsräkning utförs på B1 resp B2

I 9 Antal platser per avdelning, år 0

Barnomsorg	Antal avd	Antal platser	Platser per avd	Multiplikator
Daghem	95	1 173	12	0,0833
Fritidshem	28	411	15	0,0667
Deltidsförskola	33	1 308	2 x 19	0,0263
Grundskola	Antal klasser	Antal elever	Elever per klass	Multiplikator
L-stadium	-	-	-	-
M-stadium	-	-	-	-
LM-stadium	272	6 256	23	0,043
H-stadium	91	2 275	25	0,040

I 10 Antal avdelningar (kapacitet) år 0

	Dag-hem	Deltids-förskola	Fritids-hem	LM-stadium	H-stadium
Delområde A	8	2 x 3	1	18	12
" B					
" C					
Etc					
S:a					

I 11 Aldersfördelning på daghem

	År						
	-2	-1	0	1	2	3	osv
Barn 0 år	-	0,07	0,05	0,04	0,04	0,04	
1 år	-	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	
2 år	-	0,12	0,13	0,12	0,14	0,16	
3 år	-	0,15	0,16	0,15	0,16	0,17	
4 år	-	0,18	0,19	0,18	0,18	0,18	
5 år	-	0,18	0,17	0,18	0,18	0,18	
6 år	-	0,18	0,16	0,18	0,18	0,18	
7 år	-	0,03	0,05	0,06	0,03	0,00	
		1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	

I 12 Täckningsgrad. Barnvårdardagar. Hela kommunen

	1000- dagar år 0		Täckningsgrad år			
	Prakt. behov ¹⁾	Fakt.	0	1	2	osv
Barn 0-6 år	41	-	-	-	-	
Barn 7-12 år	11	-	-	-	-	
S:a 0-12 år	52	9	0,17	0,34	0,51	

1) Behovsräkning utförs på B 6

BERÄKNINGSBLANKETTER

B

B 1

Beräkning av platsbehov. Heldagsomsorg 0-6 år

Delområde A

		Indata → Beräkning	Rad	År			
				0	1	2	osv
Antal barn	0-6 år	I 1 →	(1)	704	760	876	
	1/2-6 år	0,929 x (1)	(2)	654	706	814	
	4-6 år	I 1 →	(3)	283	322	377	
	1/2-3 år	(2) ./ (3)	(4)	371	384	437	

Förv.arb etc föräldrar

Andel	I 2 →	(5)	0,48	0,50	0,52	
Antal 1/2-3 år	(4) x (5)	(6)	178	192	227	
" 4-6 år	(3) x (5)	(7)	136	161	196	
" 1/2-6 år	(2) x (5) = (6) + (7)	(8)	314	353	423	

Barn med särsk behov

Andel 4-6 år	I 3 →	(9)	0,28	0,28	0,28	
Antal 4-6 år	(3) x (9)	(10)	79	90	106	

Antal barn med behov
både pga förv.arb för-
äldr o särsk behov

	(9) x (7)	(11)	38	45	55	
--	-----------	------	----	----	----	--

Antal barn med en-
bart särsk behov

	(10) ./ (11)	(12)	41	45	51	
--	--------------	------	----	----	----	--

Antal barn med behov
enbart pga förv.arb
föräldrar

Teoretiskt behov	(8) ./ (11)	(13)	276	308	368	
------------------	-------------	------	-----	-----	-----	--

Reducering från
teoretiskt till
praktiskt behov

	I 5 →	(14)	0,85	0,85	0,85	
Praktiskt behov	(13) x (14)	(15)	235	262	313	

SUMMA BEHOV

	(11) + (12) + (15) = = (10) + (15)	(16)	314	352	419	
--	---------------------------------------	------	-----	-----	-----	--

Behovsnivå

Andel barn med
behov av plats

	(16) : (1)	(17)	0,45	0,46	0,48	
--	------------	------	------	------	------	--

B 2

Beräkning av platsbehov. Heldaqsomsorg 7-12 år

Delområde A

	Indata Beräkning	Rad	Ar			
			0	1	2	osv
Antal barn 7-12 år	I 1 →	(1)	401	435	477	
Förv.arb etc föräldr						
Andel	I 2 →	(2)	0,56	0,58	0,60	
Antal	(1)x(2)	(3)	225	252	286	
Barn m särsk behov						
Andel	I 3 →	(4)	0,28	0,28	0,28	
Antal	(1)x(4)	(5)	112	122	134	
=====						
Antal barn med behov både pga förv.arb för- äldr o särsk behov	(3)x(4)	(6)	63	71	80	
Antal barn med en- bart särsk behov	(5)./(6)	(7)	49	51	54	
Antal barn med behov enbart pga förv.arb föräldrar						
Teoretiskt behov	(3)./(6)	(8)	162	181	206	
Reducering från teoretiskt till praktiskt behov	I 5 →	(9)	0,50	0,50	0,50	
Praktiskt behov	(8)x(9)	(10)	81	91	103	
=====						
SUMMA BEHOV	(6)+(7)+(10)= =(5)+(10)	(11)	193	213	237	
Behovsnivå						
Andel barn med behov av plats	(11):(1)	(12)	0,48	0,49	0,50	

B 3

Beräkning av täckta platser och avdelningsbalanser.
Barnomsorg 0-6 år

Delområde A	Indata → Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
Antal barn 0-6	I 1 →	(1)	704	760	876	
SUMMA BEHOV	B 1 →	(2)	314	352	419	
Täckningsgrad	I 6 →	(3)	0,54	0,62	0,70	
Täckta platser	(2) x (3)	(4)	170	218	293	
Servicenivå Andel platser av antalet barn	(4) : (1)	(5)	0,24	0,29	0,33	
Antal barn med behov utan plats	(2) ./ (4)	(6)	144	134	126	
Min.andel platser i institution	I 7 →	(7)	0,56	0,60	0,64	
"Beräknat" ant pl inst	(4) x (7)	(8)	95	131	188	
"Justerat" "- 1)		(9)	95	131	150 ²⁾	
Andel platser i instu- tion efter justering	(9) : (4)	(10)	0,56	0,60	0,51	
Antal pl i familj	(4) ./ (9)	(11)	75	77	143	
Antal platser/avd	I 9 →	(12)	12	12	12	
Behov av avdelningar	(9):(12)	(13)	7,9	10,9	12,5	
Kapacitet Ant avd år 0	I 10 →	(14)	8	8	8	
Balans, Ant avdeln. jfr med år 0	(14)./(13)	(15)	0	./ 3	./ 5	

- 1) Justering kan göras om det beräknade antalet platser något år blir lägre än det befintliga platsantalet.
- 2) Justering kan också behöva göras för att man inte ska bygga ut fler platser i institution än vad det långsiktiga behovet anger.

B 3

Beräkning av täckta platser och avdelningsbalanser.
Barnomsorg 7-12 år

Delområde A	Indata → Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
Antal barn 7-12 år	I 1 →	(1)	401	435	477	
SUMMA BEHOV	B 2 →	(2)	193	213	237	
Täckningsgrad	I 6 →	(3)	0,32	0,44	0,56	
Täckta platser	(2) x (3)	(4)	62	94	133	
Servicenivå Andel platser av antalet barn	(4) : (1)	(5)	0,15	0,22	0,28	
Antal barn med behov utan plats	(2) ./.(4)	(6)	131	119	104	
Min.andel platser i institution	I 7 →	(7)	0,24	0,30	0,36	
"Beräknat" ant pl inst	(4) x (7)	(8)	15	28	48	
"Justerat" "-		(9)	15	28	48	
Andel platser i instu- tion efter justering	(9) : (4)	(10)	-	-	-	
Antal pl i familj	(4) ./.(9)	(11)	47	66	85	
Antal platser/avd	I 9 →	(12)	15	15	15	
Behov av avdelningar	(9):(12)	(13)	1	1,9	3,2	
Kapacitet Ant avd år 0	I 10 →	(14)	1	1	1	
Balans, Ant avdeln. jfr med år 0	(14)./(13)	(15)	0	./..1	./..2	

B 4

Beräkning av behov och balans för deltidsförskoleplatserDelområde A

	Indata → Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
Antal 5-åringar	I 1 →	(1)	93	101	116	
Antal 6-åringar	I 1 →	(2)	74	86	104	
SUMMA 5- o 6-åringar	(1) + (2)	(3)	167	187	220	
Antal täckta daghemsplatser	B 3 →	(4)	95	131	150	
5- o 6-åringar i daghem						
- Andel av daghemsbarn	I 11 →	(5)	0,33	0,36	0,36	
- Antal	(4) x (5)	(6)	31	47	54	
5- o 6-åringar utan daghemsplats med behov av plats i deltid.försk	(3) ./.(6)	(7)	136	140	166	
Antal platser/avd	I 9 →	(8)	38	38	38	
Behov av avdelningar	(7):(8)	(9)	3,6	3,7	4,4	
Kapacitet						
Ant avd år 0	I 10 →	(10)	3	3	3	
Balans. Ant avdeln ¹⁾ jfr med år 0	(10)./(9)	(11)	./..1	./..1	./..1	

- 1) OBS. Balansen (minus en avdelning) anger att en avdelning (å 38 pl) saknas för att uppnå föreskoleplats åt alla fem- och sexåringar. Det lagstadgade kravet på obligatorisk förskola för alla sexåringar uppnås med god marginal.

B 5

Beräkning av behov och balans för LM- samt H-klassavdDelområde A

	Indata → Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
<u>LM-stadium</u>						
Antal barn 7-12 år = behov av platser	I 1 →	(1)	401	435	477	
Antal barn/avd	I 9 →	(2)	23	23	23	
Behov av avdelningar	(1) : (2)	(3)	17	19	21	
Kapacitet						
Antal avd år 0	I 10 →	(4)	18	18	18	
Balans antal avd jfr med år 0	(4) ./ (3)	(5)	+ 1	./ 1	./ 3	
<u>H-stadium</u>						
Antal barn 13-15 år = behov av platser	I 1 →	(6)	115	123	144	
Antal barn/avd	I 9 →	(7)	25	25	25	
Behov av avdelningar	(6) : (7)	(8)	4,6	4,9	5,8	
Kapacitet						
Antal avd år 0	I 10 →	(9)	12	12	12	
Balans antal avd jfr med år 0	(9) ./ (8)	(10)	+ 7	+ 7	+ 6	

B 6

Beräkning av behov av barnvårdarservice 0-6 årHeLa kommunen

	Indata Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
Antal barn med behov av heldagsomsorg, totalt	B 1 →	(1)	3144	3529	4191	
Därav med enbart särskilda behov	B 1 →	(2)	411	488	509	
Antal barn med behov utan någon förälder hemma	(1) ./ (2)	(3)	2733	3081	3682	
Möjliga behovsdagar per år (1000-tal)	250* x (3)	(4)	683	770	920	
Sjukfrekvens	I 4 →	(5)	0,12	0,12	0,12	
Teoretiskt behov (1000-tal dagar/år)	(4) x (5)	(6)	82	92	110	
Reducering	I 5 →	(7)	0,5	0,5	0,5	
Praktiskt behov av barnvårdardagar/år (1000-tal)	(6) x (7)	(8)	41	46	55	

Beräkning av behov av barnvårdarservice 7-12 årHeLa kommunen

	Indata Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
Antal barn med behov av heldagsomsorg, totalt	B 1 →	(1)	1926	2134	2368	
Därav med enbart särskilda behov	B 1 →	(2)	492	510	539	
Antal barn med behov utan någon förälder hemma	(1) ./ (2)	(3)	1434	1624	1829	
Möjliga behovsdagar per år (1000-tal)	250* x (3)	(4)	358	406	457	
Sjukfrekvens	I 4 →	(5)	0,06	0,06	0,06	
Teoretiskt behov (1000-tal dagar/år)	(4) x (5)	(6)	21	24	27	
Reducering	I 5 →	(7)	0,5	0,5	0,5	
Praktiskt behov av barnvårdardagar/år (1000-tal)	(6) x (7)	(8)	11	12	14	

* Antal möjliga närvarodagar per barn och år

B 7

Beräkning av täckta 1000-tal barnvårdardagar per år samt
balanser i förhållande till dagens antal

Hela kommunen

	Indata Beräkning	Rad	År			
			0	1	2	osv
Behov av 1000-tal barnvårdardagar/år						
för barn 0-6 år	B 6 →	(1)	41	46	55	
" 7-12 år	B 6 →	(2)	11	12	14	
barn 0-12 år	(1) + (2)	(3)	52	58	69	
Täckningsgrad	I 12 →	(4)	0,17	0,34	0,51	
Täckta 1000-tal barnvårdardagar/år	(3) x (4)	(5)	9	20	35	
1000-tal barnvårdar- dagar år 0	I 12 →	(6)	9	9	9	
Balans. 1000-tal barnvårdardagar/år jfr med år 0	(6) ./ (5)	(7)	0	./ 11	./ 26	

U 1

Delområdesbeskrivning Delområde A
(+ kommuntotal)

			År			
			Rad	0	1	2 osv
Heldags- omsorg 0-6 år	Antal barn 0-6 år	B 1 → (1)	(1)	704	760	876
	Behov av platser	B 1 → (16)	(2)	314	352	419
	Antal täckta platser	B 3 → (4)	(3)	170	218	293
	- Därav institution	B 3 → (9)	(4)	95	131	150
	- Därav familj	B 3 → (11)	(5)	75	77	143
	Antal avdelningar	B 3 → (13)	(6)	8	11	13
	Balans avdelningar	B 3 → (15)	(7)	0	./ .3	./ .5
Heldags- omsorg 7-12 år	Antal barn 7-12 år	B 2 → (1)	(8)	401	435	477
	Behov av platser	B 2 → (11)	(9)	193	213	237
	Antal täckta platser	B 3 → (4)	(10)	62	94	133
	- Därav institution	B 3 → (9)	(11)	15	28	48
	- Därav familj	B 3 → (11)	(12)	47	66	85
	Antal avdelningar	B 3 → (13)	(13)	1	2	3
	Balans avdelningar	B 3 → (15)	(14)	0	./ .1	./ .2
Deltids- förskola	Antal barn 5 o 6 år	B 4 → (3)	(15)	167	187	220
	Behov av platser	B 4 → (7)	(16)	136	140	166
	Antal avdelningar	B 4 → (9)	(17)	4	4	4
	Balans avdelningar	B 4 → (10)	(18)	./ .1	./ .1	./ .1
LM- stadium	Antal barn 7-12 år	B 5 → (1)	(19)	401	435	477
	Antal avdelningar	B 5 → (3)	(20)	17	19	21
	Balans avdelningar	B 5 → (5)	(21)	+ 1	./ .1	./ .3
H- stadium	Antal barn 13-15 år	B 5 → (6)	(22)	115	123	144
	Antal avdelningar	B 5 → (8)	(23)	5	5	6
	Balans avdelningar	B 5 → (10)	(24)	+ 7	+ 7	+ 6

U 2

Daghem

	Indata	Rad	År			
			0	1	2	osv
<u>Behov av platser</u>						
Delområde A	B 1	→ (16)	314	352	419	
" B						
Etc						
<u>Täckta platser</u>						
Delområde A	B 3	→ (4)	170	218	293	
" B						
Etc						
<u>Daghemsplatser</u>						
Delområde A	B 3	→ (9)	95	131	150	
" B						
Etc						
<u>Familjedaghemsplatser</u>						
Delområde A	B 3	→ (11)	75	77	143	
" B						
Etc						

U 3

Fritidshem

			År			
			0	1	2	osv
<u>Behov av platser</u>						
Etc						

U 4

Deltidsförskola

			År			
			0	1	2	osv
<u>Behov av platser</u>						
Delområde A	B 4	→ (7)	136	140	166	
Etc						
<u>Antal avdelningar</u>						
Delområde A	B 4	→ (9)	4	4	4	
Etc						

U 5

LM-stadium

			År			
			0	1	2	osv
<u>Antal avdelningar</u>						
Delområde A	B 5	→ (3)	17	19	21	
Etc						

U 6

H-stadium

			År			
			0	1	2	osv
Etc						

6 ANALYS AV BERÄKNINGSRESULTAT. STUDIER AV SKILDA
TÄCKNINGSLTERNATIV FÖR HELA KOMMUNEN

6.1 Behov av resultatanalys och alternativplanering
ur demokratisk synpunkt

6.1.1 Begreppen behov och efterfrågan

I de tidigare avsnitten har vi redovisat tekniken att beräkna behovet av olika former av barnomsorg. Därvid har vi gjort ett flertal antaganden och osäkra bedömningar.

Vi har haft ambitionen att bedöma behovet oavsett kostnaderna. Vi har alltså inte beräknat efterfrågan relaterad till någon given prissättning.

Vi har förutsatt att de totala samhällsekonomiska (inkl. omätbara sociala) fördelarna av barnomsorgen är klart större än uppoffringarna. Beräkningarna av efterfrågan grundar sig därför främst på icke ekonomiska faktorer. Prismekanismen är alltså här satt ur spel. Vi har alltså sökt uppskatta behovet av barnomsorg och däri inräknat alla som önskar sådan oavsett deras egen betalningsförmåga.

6.1.2 Behov av resultatanalys för skilda
täckningsalternativ

En mycket snabb utbyggnad av barnomsorgen över hela landet har förutskickats. Detta kommer helt säkert att medföra mycket stora genomförandeproblem. Allvarligaste problemet blir sannolikt bristen på utbildad personal. Också möjligheterna att snabbt bygga ut barnstugekapaciteten är begränsade i flera fall. En snabb utbyggnad kommer också att medföra stora ekonomiska uppoffringar.

För kommunerna är det viktigt att studera de ekonomiska effekterna såväl som de personalmässiga och utbyggnadstekniska konsekvenserna av olika alternativ för täckningen av behovet över tiden.

Vi kommer i detta avsnitt (6) att redovisa några typer av konsekvensanalyser för tre olika täckningsalternativ av barnomsorgen

för hela kommunen. Dessa analyser syftar till att möjliggöra prioriteringar mellan täckningsalternativen bl a med hänsyn till möjligheterna att genomföra utbyggnaden.

Det finns ingen anledning att i denna publikation närmare analysera resultaten som ju behandlar Haninge kommun. Viktigast är här att beskriva och antyda några användbara redovisningstekniker främst i tabell- och figurform.

6.2 Samlad redovisning av behov och täckning av olika typer av skol- och barnomsorgs- former i hela Haninge

I detta delavsnitt kommer att beskrivas några sätt att i tabell- och figurform redovisa behov och täckning av platser och avdelningar i olika skol- och barnomsorgsformer.

I tabell 6.1 redovisas det beräknade behovet i framtiden av platser i olika typer av grundskola och barnomsorg. Dessutom redovisas för de tre täckningsalternativen antalet platser som krävs varje studerat år. Längst ner i tabellen redovisas den beräknade efterfrågan på barnvårdardagar.

Ett annat sätt att beskriva och analysera resultaten beskrivs i tabell 6.2. Där redovisas den befintliga skolkapaciteten enligt ursprungliga normer och enligt dagens faktiska krav. Där redovisas också det nuvarande utnyttjandet.

Som framgår ligger vi nu relativt nära toppnivån i efterfrågan på LM-skolor. Vi ligger något längre från toppnivån vad beträffar H-stadieavdelningar. Ytterligare skolor behöver byggas av flera skäl.

För barnomsorgen redovisas varje alternativ för sig. I tabellen redovisas också för varje alternativ behovet av platser i familjedaghem och avdelningar i fritidshem, daghem och deltidsgupper samt det årliga behovet av barnvårdardagar. För varje alternativ visas också täckningsgraden varje år. För barnvårdardagar redovisas full täckning från början. De första åren har vi räknat enligt socialstyrelsens beräkningsmodell och därefter enligt vår egen beräkningsmodell.

		Platser				
		1976	1977	1978	1979	1980
GRUNDSKOLA						
Behov av platser	H-stadium	2413	2595	2748	2887	3033
" " "	LM-stadium	6276	6402	6510	6617	6660
FRITIDSHEM						
Behov av platser		2953	3048	3137	3226	3270
Täckta platser alt I	inst	411	650	966	1319	1699
	fam	419	600	728	843	917
	summa	830	1250	1694	2162	2816
Täckta platser alt II	inst	411	571	787	1023	1273
	fam	419	526	593	655	689
	summa	830	1097	1380	1678	1962
Täckta platser alt III	inst	411	730	1143	1613	2109
	fam	419	673	863	1033	1161
	summa	830	1403	2006	2646	3270
DAGHEM						
Behov av platser		3462	3545	3591	3622	3712
Täckta platser alt I	inst	1173	1431	1647	1877	2161
	fam	480	567	652	731	809
	summa	1653	1998	2299	2608	2970
Täckta platser alt II	inst	1173	1376	1542	1720	1928
	fam	480	542	592	636	708
	summa	1653	1918	2134	2356	2636
Täckta platser alt III	inst	1173	1530	1887	2244	2507
	fam	480	632	771	908	1205
	summa	1653	2162	2658	3152	3712
FAMILJEDAGHEM						
Summa täckta platser	alt I	899	1167	1380	1574	1726
	II	899	1068	1185	1291	1397
	III	899	1305	1634	1941	2366
DELTIDSGRUPPER						
Behov av platser till 5-och 6-åringar utan daghemsplats						
alt I		1788	1741	1546	1357	1182
II		1788	1763	1588	1419	1274
III		1788	1701	1450	1209	1044
Befintliga platser		1308	1308	1308	1308	1308
BARNVÅRDARDAGAR						
1 000-tal barnvårdardagar/år						
alt I		27	33	40	46	53
II		27	32	36	40	45
III		27	36	46	55	57

TAB. 6.1 Redovisning av beräkningsresultatet i form av efterfrågan och 3 alternativ för täckningen av efterfrågan. Antal platser i olika former av skola och barnomsorg.

Befintlig kapacitet				Avdelningar/platser		
	Urspr kapac	Nuv kapac	Fakt kapac	1976	1977	1978
<u>Skolverksamhet:</u>						
H-stadium (ant avd)	99	91	84	97	104	110
LM-stadium (ant avd)	294	272	259	273	278	283
<u>Barnomsorg:</u>						
Alt 1.						
0-6 år	daghem (täckta avd)		95	97	119	137
	familj (täckta platser)		480	480	567	652
	täckningsgrad		48%	48%	56%	64%
7-12 år	fritidshem (täckta avd)		28	28	44	65
	familj (täckta platser)		419	419	600	728
	täckningsgrad		28%	28%	41%	54%
5-6 år	deltidsgrupper (avd)		34,5			
0-12 år	barnv service (1000-tal dgr/år)		8	27	33	40
Alt 2.						
0-6 år	daghem (täckta avd)		95	97	114	128
	familj (täckta platser)		480	480	542	593
	täckningsgrad		48%	48%	54%	59%
7-12 år	fritidshem (täckta avd)		28	28	38	53
	familj (täckta platser)		419	419	526	593
	täckningsgrad		28%	28%	36%	44%
5-6 år	deltidsgrupper (avd)		34,5			
0-12 år	barnv service (1000-tal dgr/år)		8	27	32	36
Alt 3.						
0-6 år	daghem (täckta avd)		95	97	127	157
	familj (täckta platser)		480	480	632	771
	täckningsgrad		48%	48%	61%	74%
7-12 år	fritidshem (täckta avd)		28	28	49	77
	familj (täckta platser)		419	419	673	863
	täckningsgrad		28%	28%	46%	64%
5-6 år	deltidsgrupper (avd)		34,5			
0-12 år	barnv service (1000-tal dgr/år)		8	27	36	46

TAB. 6.2 Beräknat antal klassavdelningar, avdelningar och familjedaghemplatser i olika typer av barntillsyn, antal barnvårdardagar m m. Studium av täckning av behovet.

För deltidsgруппerna har vi räknat med oförändrat antal. Motiveringen är som senare beskrivs att utbyggnaden av daghemmen medför en successiv minskning av behovet av deltidsförskola. Vi kan successivt gå över till heltidsgруппer för både 5- och 6-åringar i det befintliga lokalbeståndet.

I figurerna 6.1 och 6.2 redovisas beräkningar och beräkningsresultat i figurform för heldagsomsorg i förskoleåldrarna (0 - 6 år) respektive fritidshemsåldrarna (7 - 12 år). Beräkningsresultaten får tala för sig själva.

Figuren 6.3 som redovisar behovet av platser i deltidsförskola (alt I) kan vara intressant att kort kommentera här. I figuren är med vågräta linjer angivet hur många barn som får plats i de deltidsförskolor som finns idag dels om vi tar 2 barn per plats och dag och dels om vi låter varje barn använda deltidsförskolan som heltidsförskola.

Allteftersom fler barn beredes plats i heldagsförskola minskar den grupp barn som skall beredas plats i deltidsförskola. Efterfrågan på platser redovisas här för både 6-åringar (längst ned) och 5-åringar (högst upp).

Som framgår av figuren räcker platserna i deltidsförskola i dag till alla 6-åringar och en stor del 5-åringar.

Omkring år 1980 räcker nu befintliga platser till, antingen för både 5- och 6-åringar i deltidsförskola eller för alla 6-åringar i heltidsförskola.

Mot slutet av 1980-talet räcker platserna för både 5- och 6-åringar i heltidsförskola.

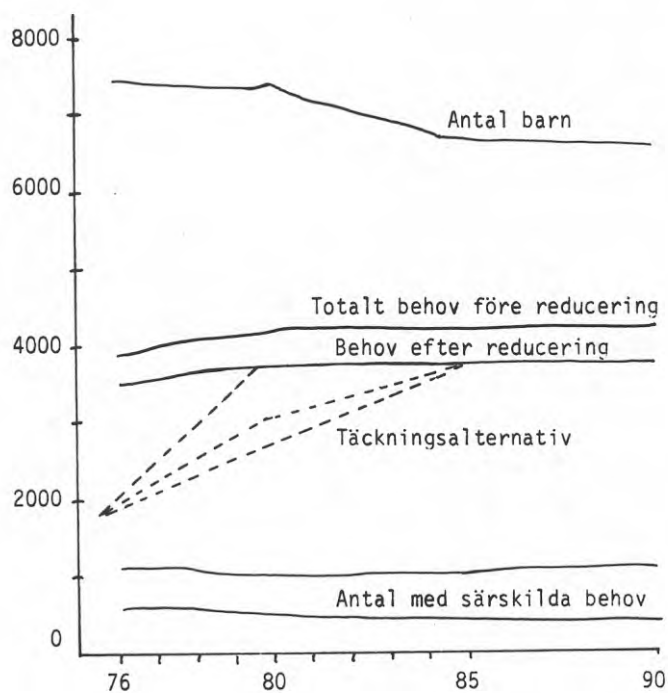

FIG. 6.1 Heldagsomsorg 0-6 år, hela Haninge (daghemsåldrar).

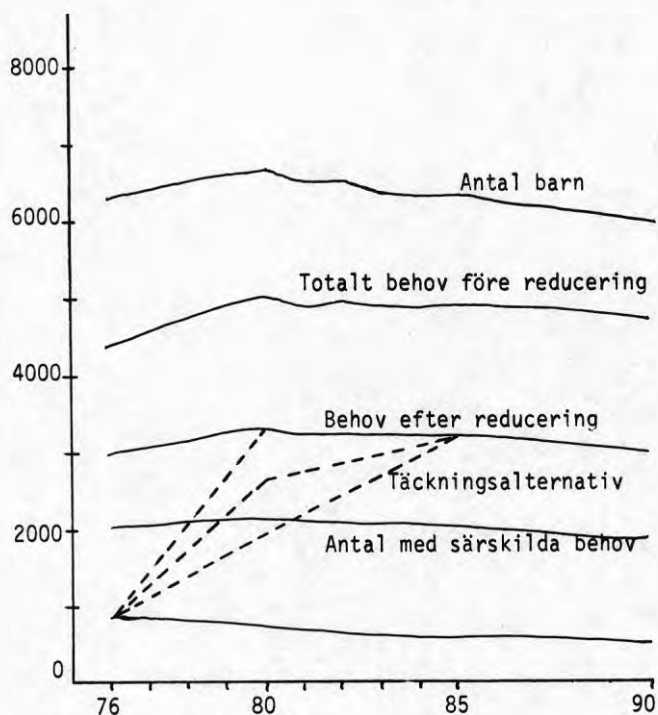

FIG. 6.2 Heldagsomsorg 7-12 år, hela Haninge
(fritidshemsåldrar).

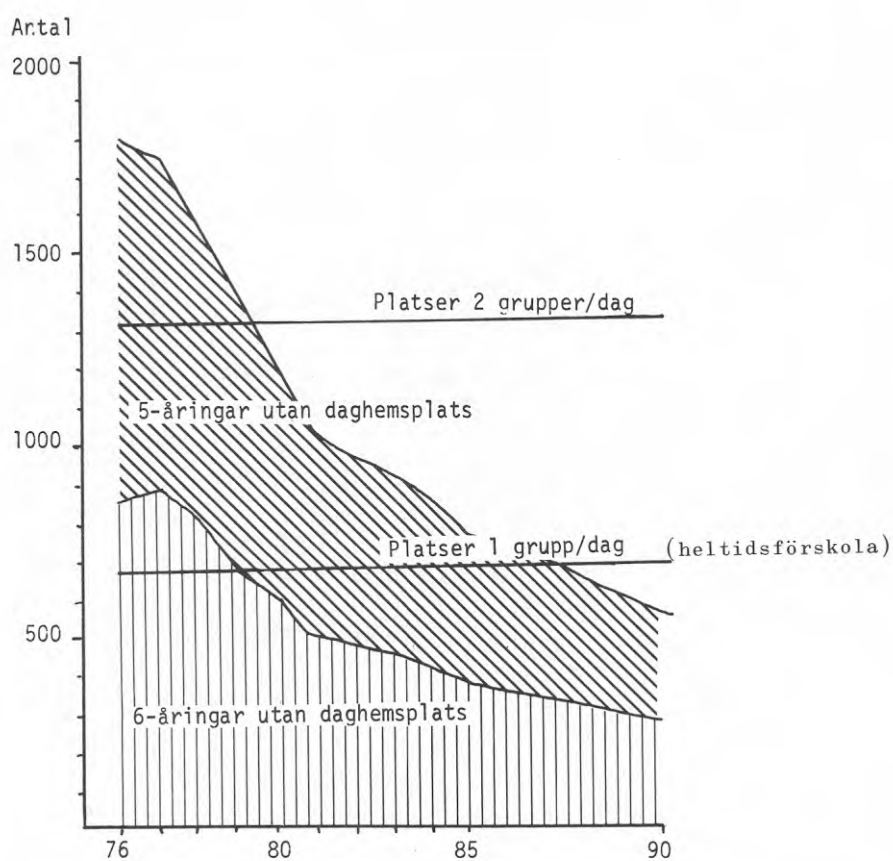

FIG. 6.3 Deltidsförskola 5- och 6-åringar, hela Haninge.

6.3 En förenklad känslighetsanalys av
 omfattningen på heldagsomsorgen
 0 - 6 år. Jämförelser med andra
 kommuner

Beräkningarna av behovet på platser i olika former av barnomsorg bygger på ett flertal mer eller mindre osäkra antaganden.

Det är ytterligt angeläget att vi kan beräkna behovet så bra som möjligt. En underskattning kan leda till för långsam utbyggnadstakt och otillfredsställd efterfrågan långt fram i tiden. En överskattning kan leda till att vi snabbt bygger för många kostnadskrävande barnstugor som vi inte har full användning för.

Det är alltså angeläget att vi genom den rullande planeringen de närmaste åren bättre och bättre kan precisera den riktiga efterfrågenivån.

I figur 6.4 har vi gjort en enkel känslighetsanalys för behovet på heldagsomsorg för barnen i åldern 0 - 6 år.

Linjen B i figuren anger det beräknade behovet av platser enligt de av oss i denna utredning gjorda antagandena.

Linjen A ger det beräknade behovet vid antaganden som ligger så högt att vi betraktar dem som höga men inte helt otänkbara.

Linjen C redovisar behovet vid antaganden som är försiktiga men fullt möjliga.

Linjen D redovisar behovet vid antaganden som vi betraktar som låga men inte helt otänkbara.

Linjerna I, II och III redovisar täckningsförslagen upp till behovet vid linjen B.

Om vi har beräknat behovet fel så att alternativ C är rätt kommer vi om vi bygger ut enligt alternativ III att ha fyllt behovet redan omkring 1978/79. Enligt alternativ I har vi fyllt behovet år 1980 och enligt alternativ II omkring 1981/82.

Om vi bygger enligt alternativen I, II och III och behovet i verkligheten ligger på nivån A kommer vi att fylla behovet 1 - 3 år senare än beräknat för varje alternativ.

Den gjorda känslighetsanalysen är naturligtvis osäker. Den bygger på osäkra bedömningar bl a grundade på studier av efterfrågeundersökningar och studier gjorda i andra kommuner. Känslighetsanalysen måste också justeras successivt i den rullande planeringen.

En motsvarande analys av behovet av fritidshem skulle sannolikt ge ännu större felmarginaler. De osäkra antagandena är där ännu större.

Å andra sidan väges fel i beräkningarna av behovet av hel-dagsomsorg i en riktning delvis upp av fel för deltidsförskola i den andra riktningen. Vi kan också i viss mån använda familjedaghemplatserna som buffert.

Om vi för Haninges del räknar med att barnstugelokalerna som vi bygger kan användas för alla typer av barnomsorg har vi för kommunen som helhet sannolikt inte förbyggt oss förrän år 1979 enligt alt III, år 1981 enligt alt I och år 1982 enligt alt II. Vi kan emellertid redan något år tidigare ha förbyggt oss i enskilda kommundelar. Vi har alltså bara något eller några få år på oss. Det är därför mycket viktigt att beräkningarna successivt finslipas och att antagandena blir säkrare främst genom kontakter med konsumenter och personal. Det kan ske genom intervjuer, enkäter eller andra former för samråd.

En annan viktig bedömningsgrund kan vara jämförelser med andra kommuners planer. I någon mån ger detta en grund för de egna beräkningarna. Det är också viktigt med tanke på att kommunerna konkurrerar om samma resurser främst personalen.

Det är mycket svårt att göra en rättvisande jämförelse med andra kommuners planer. Socialstyrelsen har i en enkel analys studerat kommunernas efterfrågekalkyler och planer på utbyggnad av daghem och familjedaghemplatser för den närmaste 5-års perioden.

Det är mycket viktigt att sådana jämförande analyser görs centralt. Det är också viktigt att de snabbt redovisas på ett begripligt och användbart sätt för kommunerna. Ett längre tidsperspektiv är också önskvärt.

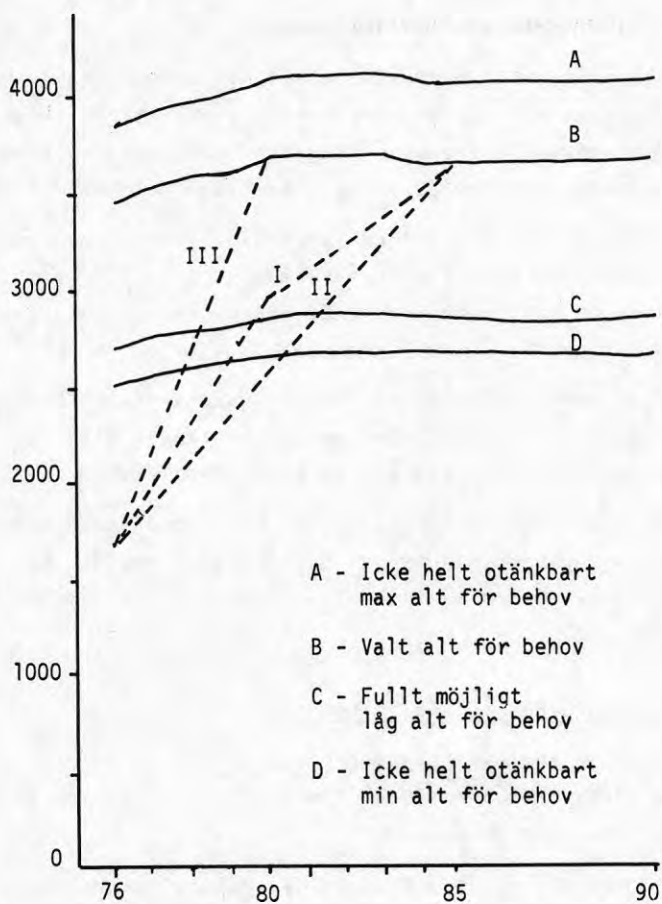

FIG. 6.4 Känslighetsanalys, heldagsomsorg 0-6 år, hela Haninge.

Följande utdrag ur den senaste skol-förskoleplanen illustrerar i någon mån hur man kan tolka materialet från den första ofullständiga planeringsomgången.

"Av Socialstyrelsens analys framgår klart att kommunerna i storstadsregionerna och vissa andra större städer ligger högre både i efterfrågekalkylerna, i planerna och i faktisk täckning än vad mindre kommuner gör. Detta kan vara helt naturligt.

Haninge ser i analysen ut att ligga någonstans nära genomsnittet för sin kommutyp beträffande täckningen idag. Vad beträffar efterfrågan på lång sikt verkar kommunens kalkyler ligga bland de kommuner som har den högsta ambitionsnivån.

Av analysen att döma tycks det helt övervägande antalet kommuner räkna med att antingen inte täcka efterfrågan eller att täcka efterfrågan först en bra bit in på 1980-talet.

Vi kommer att göra en mera ingående jämförelse med andra kommuner i nästa års planeringsomgång. Vi räknar då med att ha ett avsevärt bättre och mera realistiskt jämförelsematerial som grund."

6.4 Personalbehovet inom barnomsorgen

Den kanske viktigaste förutsättningen för att kunna införa och driva en verksamhet är att det finns tillräckligt med välutbildad och erfaren personal.

I tabell 6.3 och figur 6.5 redovisas för de tre täckningsalternativen behovet av olika personalkategorier inom förskole- och fritidsverksamheten i Haninge. Av tabellen och figuren framgår att personalbehovet nära tredubblas under den studerade tidsperioden. Den snabbaste absoluta ökningen gäller barnskötare men också övriga personalkategorier måste öka snabbt. Detta är säkerligen inte unikt för Haninge.

Det är mycket sannolikt att utbildningsapparaten inte kommer att kunna klara efterfrågan på utbildad personal.

Om man vill genomföra programmet måste man under en lång övergångsperiod klara sig med en stor andel outbildad eller endast delvis utbildad personal. Därigenom kommer en viktig del av motiven för verksamheten att förfelas.

TAB. 6.3 Personalbehovet i förskola och fritidshem enligt olika utvecklingsalternativ.

Personalkategori	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1990
Föreståndare alt I	30	39	47	56	67	72	78	83	88	93	103
II	30	36	42	49	56	64	72	79	86	93	103
III	30	41	54	67	78	81	85	88	90	93	103
Förskollärare alt I	176	212	239	267	302	324	347	368	387	410	449
II	177	206	226	249	275	305	334	359	384	411	450
III	177	225	270	314	346	360	376	388	398	411	450
Fritidspedagog alt I	26	41	60	81	105	113	125	133	144	153	169
II	26	35	49	64	78	91	108	122	139	153	169
III	26	45	71	99	130	133	139	142	148	153	169
Barnsköterska alt I	137	198	298	379	443	477	583	620	657	697	767
II	137	186	273	340	384	431	540	590	646	698	768
III	137	212	339	449	519	537	637	655	675	698	768
Ekonomipers alt I	31	40	49	59	70	76	83	89	94	100	111
II	31	38	44	52	60	68	77	84	92	100	111
III	31	43	57	71	84	87	91	94	97	100	111
Dagbarnvård alt I	333	432	511	583	639	606	576	551	525	507	251
(familjedaghem) II	333	396	439	478	517	512	509	501	495	507	251
III	333	483	605	719	876	793	716	644	569	507	250
Barnvårdare alt I	116	144	172	200	230	240	249	249	249	251	252
II	116	137	155	175	197	215	233	249	249	251	252
III	116	158	199	239	246	248	249	249	249	251	252
Adm personal alt I	18	22	25	27	29	31	31	32	33	34	34
II	18	22	25	27	29	31	31	32	33	34	34
III	18	22	25	27	29	31	31	32	33	34	34
Summa pers alt I	867	1128	1401	1652	1885	1939	2072	2125	2177	2245	2136
II	868	1056	1253	1434	1596	1717	1904	2016	2124	2247	2136
III	868	1229	1620	1985	2308	2270	2324	2292	2259	2247	2137

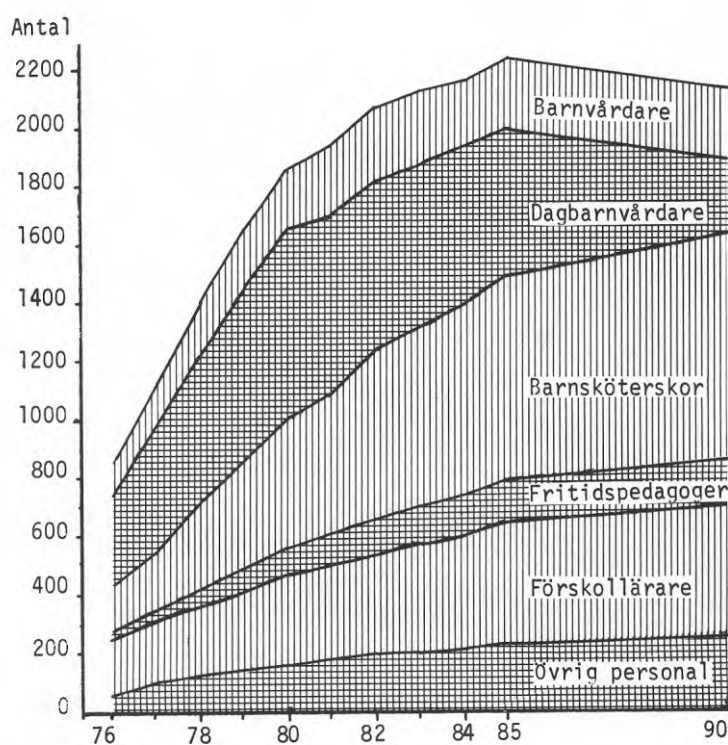

FIG. 6.5 Personalbehov i förskola och fritidshem.

Troligen kommer personalbristen att bli det största hindret för att snabbt genomföra utbyggnaden av barnomsorgen. En redovisning och ingående analys av möjligheterna att rekrytera tillräckligt med personal är oerhört viktig.

I första hand är emellertid detta en uppgift för socialstyrelsen att bedöma. Den enskilda kommunen kan inte få denna överblick. Kommunerna måste lita på att de centralt utarbetade rekommendationerna om utbyggnaden är realistiska.

Det är också viktigt att man studerar skolans personalbehov. I de flesta fall torde inte personalrekryteringen till idag befintliga skolformer bereda så stora bekymmer som barnomsorgen i övrigt. Men i samband med genomförandet av den samlade skoldagen kommer att krävas fritidspedagoger, fritidsledare o.d. för de öppna verksamheterna. Föreningarna i kommunerna kommer att kopplas in mer. Detta kräver otvivelaktigt en hel del planering. Tyvärr har vi inget användbart material att redovisa här.

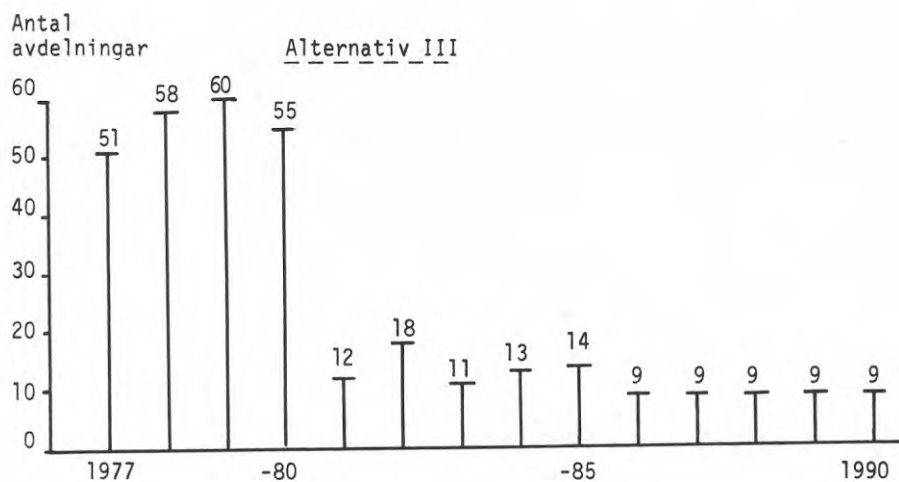
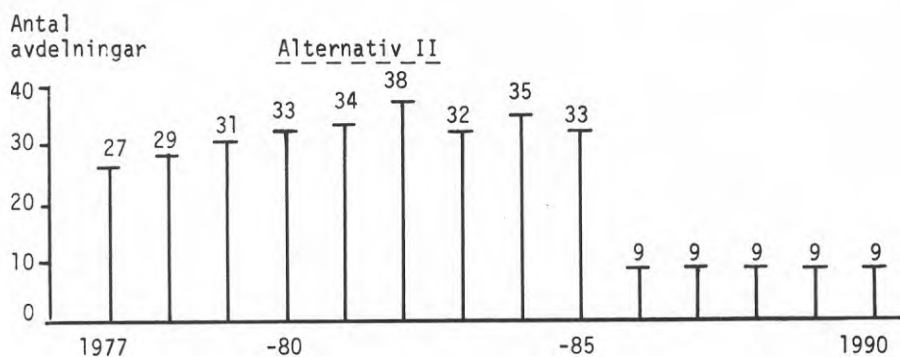
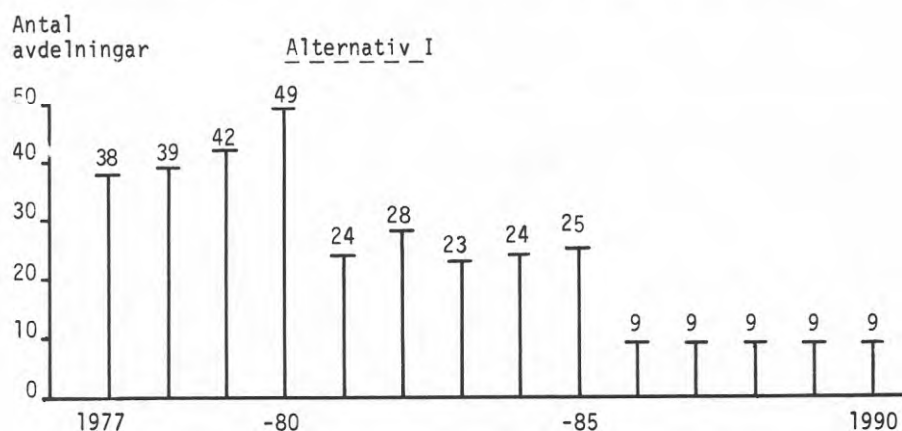
6.5 Utbyggnadsbehovet av anläggningar periodicerat

I figur 6.6 redovisas för de tre studerade utbyggnadsalternativen det årliga tillskottet av dag- och fritidshemsavdelningar.

För de allra flesta kommuner bör det inte ur byggteknisk synpunkt finnas några större problem. Byggkapaciteten bör alltså inte vara något allvarligt hinder. Möjligen kan man behöva skynda långsamt så att man hinner konstruera bättre och mer flexibla barnstugeenheter. Likaså kan det vara viktigt att man får tid att planera samverkan och integrering mellan olika former av skola och barnomsorg.

FIG 6.6

Behov av årligt tillskott av dag- och fritidshemsavdelningar.

6.6 Kommunalekonomiska konsekvenser

6.6.1 Kort presentation av tabeller och figurer

För kommunens beslutsfattare är det givetvis ytterligt viktigt att man kan få en bild av kommunens kostnader eller skattebetalarnas uppoffringar för att man skall kunna bedriva verksamheten.

I detta avsnitt skall vi i tabell- och figurform redovisa några sätt att analysera de kommunalekonomiska konsekvenserna av de olika utvecklingsalternativen. Det finns inte heller här någon anledning att djupare analysera resultaten för Haninge kommun.

De kommunalekonomiska resultaten kan sammanfattas i tabellform för varje alternativ. Tabell 6.4 beskriver resultaten för alternativ I.

Tabellen redovisar förutom vissa uppgifter om verksamheterna dels kommunens nettodriftkostnader och dels den beräknade utdebiteringen som krävs per skattekrona för att täcka kostnaderna. Den senare uppgiften redovisas för samtliga skol- och barnomsorgsformer.

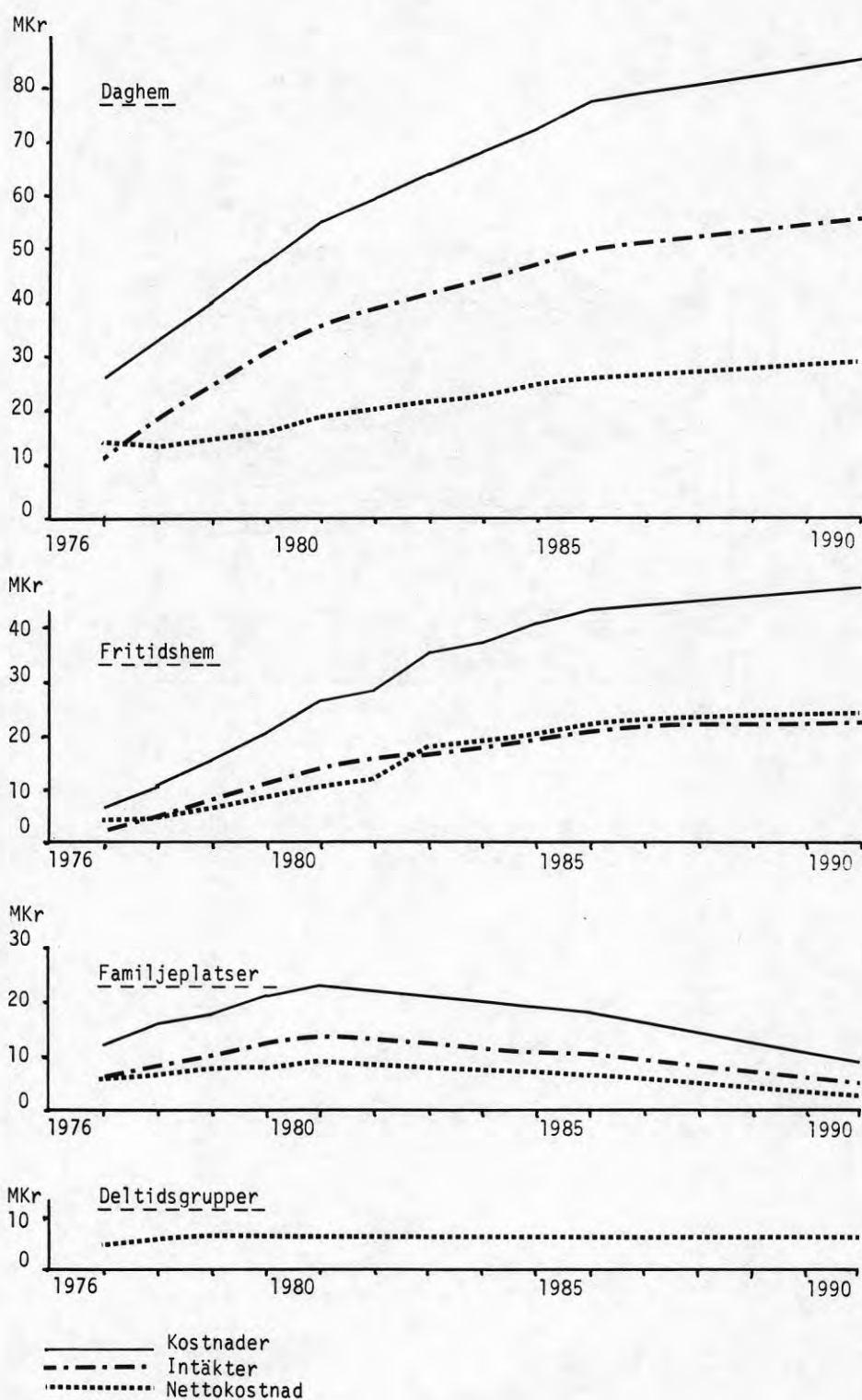
Kostnader, intäkter och nettokostnader för olika barnomsorgsformer enligt alt I framgår av figur 6.7. Utdebiteringen per skattekrona för olika barnomsorgsformer alt I redovisas i figur 6.8.

I figur 6.9 jämförs i mycket grova mått utbyggnaden av heldagsomsorgen för förskolebarnen (0-6 år) med den erforderliga utdebiteringen enligt skilda alternativ. Motsvarande uppgifter för fritidshemsbarnen (7-12 år) redovisas i figur 6.10.

Tabell 6.4 Verksamheter, täckning, nettodriftkostnader och utdebitering per skattekrona för olika skol- och barnomsorgsformer.

Alternativ I	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1990
VERKSAMHET											
Skolavd. ant. (H+LM)	370	382	393	404	411	405	409	407	408	408	391
Barnstugeavd. ant. (DH+FH+DG)	159	197	236	278	327	351	379	402	426	451	495
TÄCKNINGSGRAD %											
Heldagsomsorg 0- 6 år	48	56	64	72	80	84	88	92	96	100	100
" 7-12 år	28	41	54	67	80	84	88	92	96	100	100
NETTODRIFTSK. tot (Mkr)											
Skolverksamhet	35	36	37	39	39	39	40	40	40	40	38
Barnomsorgsverksamhet	35	38	45	49	56	59	66	68	70	73	75
Summa	70	75	82	88	96	98	106	108	111	114	114
UTDEB./SKKR											
H-stadium	1,40	1,30	1,29	1,33	1,37	1,33	1,32	1,32	1,31	1,28	1,22
LM-stadium	2,35	2,07	1,99	1,97	1,96	1,84	1,77	1,69	1,63	1,57	1,36
Summa skolverksamhet	3,75	3,37	3,28	3,30	3,33	3,17	3,09	3,01	2,94	2,85	2,58
Daghem	1,55	1,23	1,31	1,39	1,58	1,63	1,69	1,76	1,81	1,87	1,86
Fritidshem	0,46	0,51	0,62	0,77	0,99	1,01	1,39	1,45	1,51	1,57	1,57
Deltidsgrupp	0,50	0,52	0,59	0,57	0,57	0,54	0,52	0,51	0,49	0,48	0,48
Familijedaghem	0,67	0,67	0,71	0,68	0,74	0,67	0,61	0,57	0,53	0,50	0,22
Barnvårdarservice	0,57	0,61	0,69	0,78	0,89	0,88	0,88	0,86	0,84	0,84	0,74
Summa barnomsorgsverksamhet	3,75	3,54	3,92	4,19	4,77	4,73	5,09	5,15	5,18	5,26	4,82
SUMMA TOTALT	7,50	6,91	7,20	7,49	8,10	7,90	8,18	8,16	8,12	8,11	7,40

FIG 6.7 Kostnader, intäkter och nettokostnader alt I.

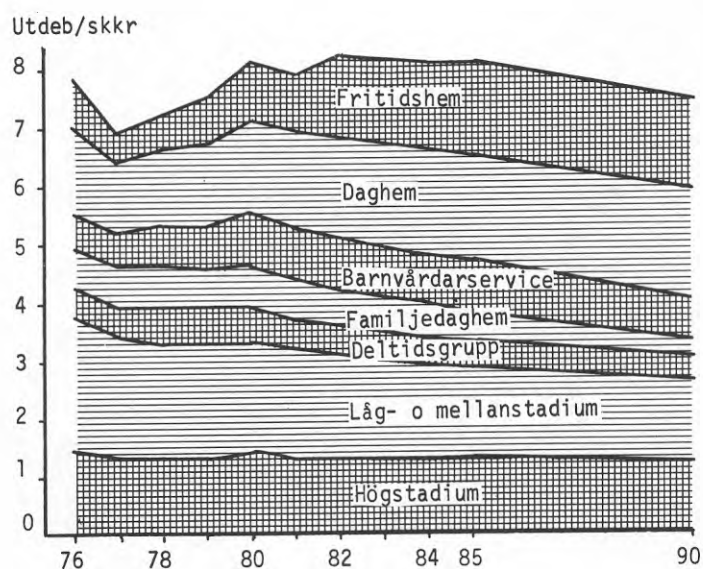

FIG 6.8 Utdebitering per skattekorna för olika skol- och barnomsorgsformer. Alt I.

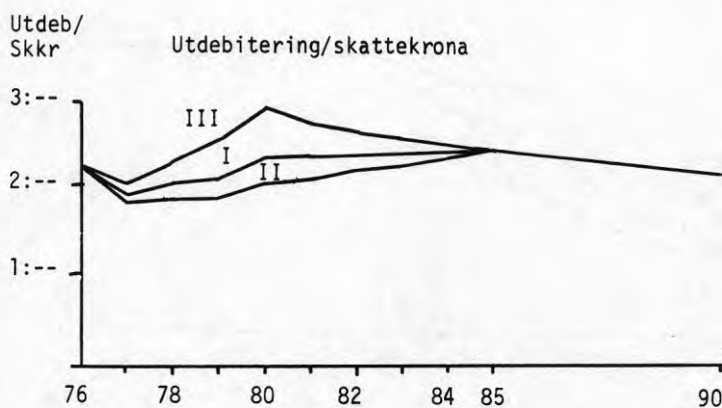
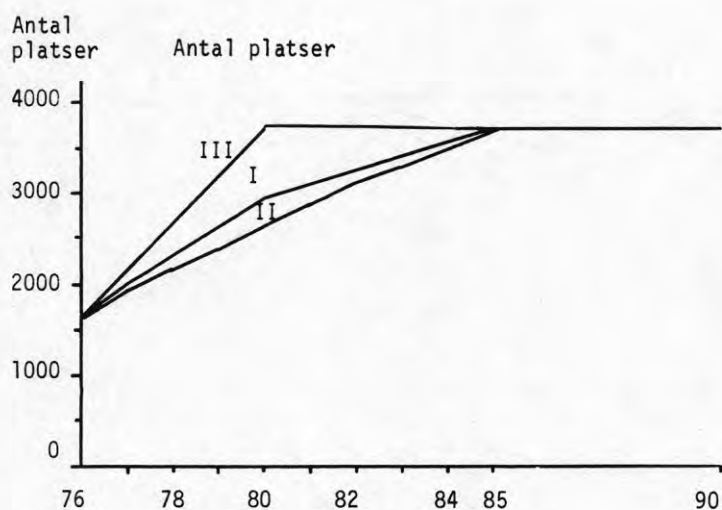

FIG 6.9 Heldagsomsorg, förskoleåldrarna 0-6 år.

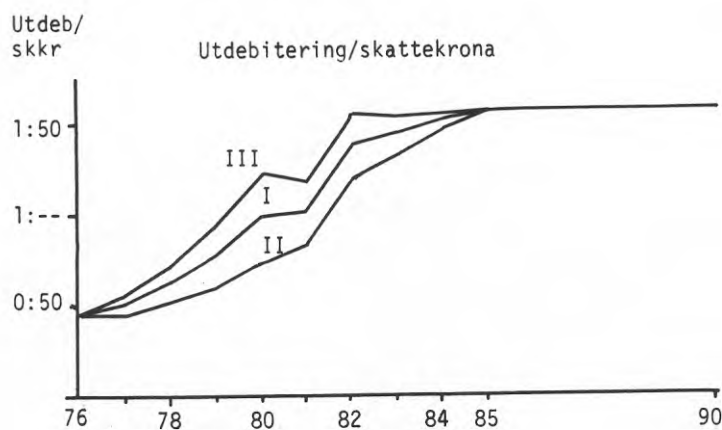
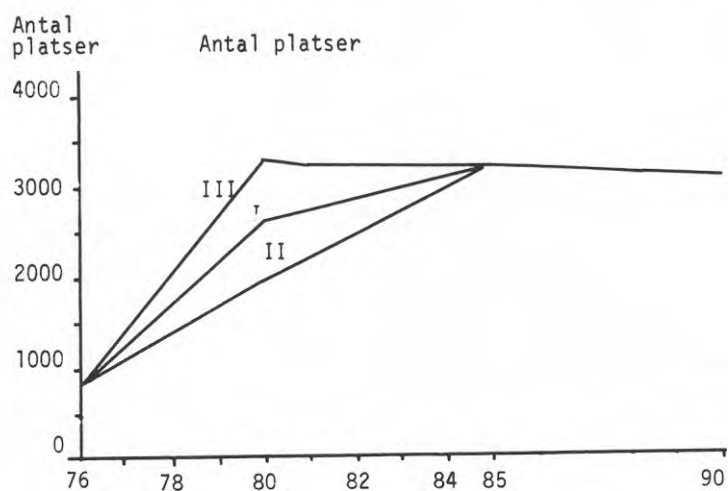

FIG 6.10 Heldagsomsorg, fritidshemsåldrarna 7-12 år.

6.6.2 Kort sammanfattning av vissa beräkningsgrunder

Vi har i våra beräkningar räknat kostnaderna i 1976 års penningvärde. Vi har emellertid tagit hänsyn till de statsbidragsändringar som kommer att införas. Vi har också i kostnadsberäkningarna tagit hänsyn till kostnadsändringar på grund av ökad personaltäthet. Däremot har vi inte tagit hänsyn till att kostnaderna för barnomsorgen som är personalintensiv kan öka snabbare än för andra sektorer. Häri ligger en viss risk för underskattning av kostnaderna.

Vid beräkningen av skattekraften (skatteintäkterna per utdebiterad skattekrona) har vi räknat med en ökning av befolkningen i yrkesverksamma åldrar. Detta får särskilt stor effekt i kommuner av Haninges typ i det skede som kommunen nu befinner sig inför. Vi har också räknat med en ökad yrkesverksamhetsgrad framförallt hos de vuxna personerna i barnhushållen. Detta är framförallt en effekt av den utbyggda barnomsorgen. Vi har också räknat med en realinkomstökning med 2% om året på lång sikt. De första åren utgår vi från skatteintäktsprognoser som gjorts i anknytning till den kommunalekonomiska långtidsplaneringen.

6.6.3 Korta principiella kommentarer till beräkningsresultaten

Kostnaderna inom skolväsendet beräknas i stort att stagnera under de följande åren. En viss underskattning finns säkert här eftersom vi inte särskilt studerat kostnaderna för den samlade skoldagen. Dessa aspekter måste behandlas i nästa planeringsomgång.

Eftersom gruppen skolbarn beräknas stagnera och minska samtidigt som gruppen i skattebetalande åldrar ökar kommer den del av skatten som går till skolan att minska markant. Det gäller LM-skolan på kort sikt och H-skolan på lite längre sikt.

Kostnaderna för övriga barnomsorgsformer ökar mycket starkt med tiden. För familjedaghemplatserna får vi så småningom en kostnadsminskning. Kostnaderna för deltidsgруппerna beräknas ligga någorlunda stabilt över tiden.

Främst p.g.a ökad skattekraft men också på grund av de markant ökade statsbidragen kan vi t o m få ett minskat utdebiteringsbehov de närmaste åren. Minskningen av utdebiteringsbehovet på lång sikt sammanhänger dels med att hela behovet täcks mot mitten av 1980-talet och dels med att det ökade skatteunderlaget gör att utdebiteringsbehovet minskar.

Man måste vara mycket försiktig vid tolkningen av dessa kalkyler. Antagandena är i flera fall mycket osäkra. Vi har inte heller kunnat förutse alla kostnadshöjande kvalitetsförändringar på lång sikt. Precisionen i beräkningarna är därför överdriven.

Figur 6.8 som visar utdebiteringen per skattekrona för olika skol- och barnomsorgsformer (alt I) innehåller en iögonfallande "svacka" för fritidshem 1981-1982. Denna tillfälliga nedgång i ökningen slår även igenom på det totala utdebiteringsbehovet. Därefter, 1982-1983, ökar kostnaderna för fritidshem igen.

Den främsta orsaken till att nettoutdebiteringen för fritidshem i princip är oförändrad under 1981 är att utbyggnadstakten (i alt I) saktar av betydligt efter 1980 (när 80% behovstäckning har uppnåtts).

Orsaken till den kraftiga ökningen i utdebiteringsbehov under 1982 är vårt antagande om en personalförstärkning. I praktiken är det inte säkert att hela detta personaltillskott tillkommer under 1982. De här redovisade kalkylresultaten kan motivera ändringar.

6.6.4 Principiellt om investeringskostnaderna

Vi har inte i denna planeringsomgång kunnat utföra några heltäckande studier av investeringskostnaderna för utbyggnaden av barnomsorgen. Det arbetet är omfattande och bör utföras när mer konkreta förslag till utbyggnad av barnstugorna finns.

För skolutbyggnaden har sådana beräkningar gjorts. Men de

är inte intressanta att redovisa här.

Kostnaderna för att uppföra barnstugor skall i princip kunna täckas med lån. Den kommunala likviditeten behöver alltså i princip inte påverkas av barnstugebyggandet. Verkligheten blir sannolikt en annan.

6.7 Exempel på en sammanfattande jämförelse
mellan alternativen

Tabell 6.5 ger en sammanfattande jämförelse mellan de tre studerade alternativen vad beträffar barnomsorgen. Tabellen anger en av flera tänkbara uppställningar där de viktigaste komponenterna ingår. Observera att ett mycket intressant mått är hur många barn med behov av barnomsorg som inte får barnomsorg enligt olika alternativ.

TAB. 6.5 Sammanfattningstabell. Alternativ I.

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1985	1990
Antal barn 0- 6 år	7 428	7 415	7 372	7 372	7 371	7 170	6 650	6 512
Antal barn 7-12 år	6 276	6 402	6 510	6 652	6 660	6 514	6 334	6 022
Antal barn med behov av heldags-omsorg 0- 6 år	3 462	3 545	3 591	3 622	3 712	3 698	3 685	3 706
Antal barn med behov av heldags-omsorg 7-12 år	2 953	3 048	3 137	3 226	3 270	3 208	3 189	3 050
Daghem								
Antal platser i daghem	1 173	1 431	1 647	1 877	2 161	2 332	3 027	3 335
Familjedaghemplatser	480	567	652	731	809	774	658	371
Barn med behov - utan plats	1 809	1 547	1 292	1 014	742	592	0	0
Deltids-förskola								
Antal platser	1 308	1 308	1 308	1 308	1 308	1 308	-	-
Barn 5 år utan plats	480	433	238	49	0	0	-	-
Fritids-hem								
Antal platser i fritidshem	411	650	966	1 319	1 699	1 831	2 479	2 744
Familjeplatser	419	600	728	843	917	862	710	306
Barn med behov - utan plats	2 123	1 798	1 443	1 064	654	515	0	0
Gemensamt totalt antal familjeplatser	899	1 167	1 380	1 574	1 726	1 636	1 368	677
Behov antal barnvårdare	116	144	172	200	230	240	251	252
Utbyggn behov ant avd/år	-	38	39	42	49	24	-	-
Totalt personalbehov	867	1 128	1 401	1 652	1 885	1 939	2 245	2 136
Nettodriftkostn. mkr/år	35	38	45	49	56	59	73	75
Nettodriftkostn. utdeb/skr	3:75	3:54	3:92	4:19	4:77	4:73	5:26	4:82

TAB. 6.5 Sammanfattningstabell. Alternativ II.

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1985	1990
Antal barn 0- 6 år	7 428	7 415	7 372	7 372	7 371	7 170	6 650	6 512
Antal barn 7-12 år	6 276	6 402	6 510	6 652	6 660	6 514	6 334	6 022
Antal barn med behov av heildags-omsorg 0- 6 år	3 462	3 545	3 591	3 622	3 712	3 698	3 685	3 706
Antal barn med behov av heildags-omsorg 7-12 år	2 953	3 048	3 137	3 226	3 270	3 208	3 189	3 050
Daghem								
Antal platser i daghem	1 173	1 376	1 542	1 720	1 928	2 163	3 027	3 335
Familjedaghemsplatser	480	542	592	636	708	684	658	371
Barn med behov - utan plats	1 809	1 627	1 457	1 266	1 076	851	0	0
Deltids-förskola								
Antal platser	1 308	1 308	1 308	1 308	1 308	1 308	-	-
Barn 5 år utan plats	480	455	280	111	0	0	-	-
Fritids-hem								
Antal platser i fritidshem	411	571	787	1 023	1 273	1 483	2 479	2 744
Familjeplatser	419	526	593	655	689	699	710	306
Barn med behov - utan plats	2 123	1 951	1 757	1 548	1 308	1 026	0	0
Gemensamt								
Totalt antal familjeplatser	899	1 068	1 185	1 291	1 397	1 383	1 368	677
Behov antal barnvårdare	116	137	155	175	197	215	251	252
Utbyggn. behov ant avd/år	-	27	29	31	33	34	-	-
Totalt personalbehov	867	1 056	1 253	1 434	1 596	1 717	2 245	2 136
Nettodriftkostn mkr/år	35	36	41	43	48	52	73	75
Nettodriftkostn utdeb/skr	3:75	3:37	3:58	3:69	4:08	4:22	5:26	4:82

TAB. 6.5 Sammanfattningstabell. Alternativ III.

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1985	1990
Antal barn 0- 6 år	7 428	7 415	7 372	7 372	7 371	7 170	6 650	6 512
Antal barn 7-12 år	6 276	6 402	6 510	6 652	6 660	6 514	6 334	6 022
Antal barn med behov av heldags-omsorg 0- 6 år	3 462	3 545	3 591	3 622	3 712	3 698	3 685	3 706
Antal barn med behov av heldags-omsorg 7-12 år	2 953	3 048	3 137	3 226	3 270	3 208	3 189	3 050
Daghem								
Antal platser i daghem	1 173	1 530	1 887	2 244	2 507	2 611	3 027	3 335
Familjedaghemplatser	480	632	771	908	1 205	1 087	658	371
Barn med behov - utan plats	1 809	1 383	933	470	0	0	0	0
Deltids-förskola								
Antal platser	1 308	1 308	1 308	1 308	1 308	1 308	-	-
Barn 5 år utan plats	480	393	142	0	0	0	-	-
Fritids-hem								
Antal platser i fritidshem	411	730	1 143	1 613	2 109	2 153	2 479	2 744
Familjeplatser	419	673	863	1 033	1 161	1 055	710	306
Barn med behov - utan plats	2 123	1 645	1 131	580	0	0	0	0
Gemensamt								
Totalt antal familjeplatser	899	1 305	1 634	1 941	2 366	2 142	1 368	677
Behov antal barnvårdare	116	158	199	239	246	248	251	252
Utbyggn behov ant avd/år	-	51	58	60	55	12	-	-
Totalt personalbehov	867	1 229	1 620	1 985	2 308	2 270	2 245	2 136
Nettodriftkostn mkr/mr	35	41	51	58	66	66	73	75
Nettodriftkostn utdeb/skr	3:75	3:78	4:44	4:95	5:58	5:33	5:26	4:32

7 ANALYS AV BERÄKNINGSRESULTAT STUDIER FÖR DELOMRÅDEN

7.1 Behov av delområdesstudier

För de statliga myndigheterna är det inte nödvändigt att känna till utbyggnaden i skilda delar av en kommun.

De statliga myndigheterna behöver uppgifter bl a för att beräkna utvecklingen av personalbehovet och därmed den erforderliga utbildningskapaciteten. Man behöver också ha uppgifter om omfattningen för att kunna beräkna de kommande statsbidragskostnaderna. För statens behov räcker det alltså att uppgifter redovisas för varje hel kommun.

Uppgifterna för varje hel kommun räcker också för de statliga myndigheternas behov av att jämföra servicenivån för olika kommuner och regioner i landet. Därigenom får man möjlighet att påverka olika kommuner och regioner så att man kan uppnå större jämlikhet mellan olika delar av landet.

Detta är sannolikt huvudskälen till att de statliga kraven på redovisning av kommunernas planer ser ut som de gör. Kraven räcker för de statliga myndigheternas behov men de räcker inte för kommunernas.

För verksamheter som vänder sig till en stor grupp konsumenter (barn i förskole- och grundskoleåldrarna) med begränsad räckvidd måste man se till att likvärdiga verksamheter bedrivs i skilda delområden inom kommunen. Skolor, förskolor, fritidshem och andra anläggningar och verksamheter för barn måste lokaliseras så att barnen kan nå dem på ett enkelt och trafiksäkert sätt.

Befolkningen i olika kommundelar har också enligt kommunallagen rätt till likvärdig service. Man kan inte annat än i undantagsfall och kortsiktigt nyttja överkapaciteter i ett område för att täcka brister i ett annat.

Balans mellan tillgång och efterfrågan på skolor och barnomsorg i varje delområde måste också finnas under längre tidsperioder. Allt detta ställer stora krav på noggrann planering för delområden.

I de följande delavsnitten skall vi beskriva några olika typer av analysinstrument som varit användbara beslutsunderlag för skol- och barnomsorgsutbyggnaden i Haninge.

De nedkortade tolkningar av dokumenten som görs här har naturligtvis endast principiellt värde.

7.2 Redovisning av balanskalkyler för delområden

I detta avsnitt redovisas ett antal balanskalkyler. Redovisningen sker för H-stadieskolor, LM-skolor, fritidshem och daghem.

Balanskalkylerna redovisar överskott (+) eller underskott (-) av avdelningar för varje delområde. Balanskalkylerna för skolan utgår från behovet (efterfrågan) respektive år varifrån en reduktion sker med det idag befintliga antalet avdelningar.

Balanskalkylerna för daghem och fritidshem utgår inte från det beräknade behovet av avdelningar. I stället utgår balanskalkylerna från den del av behovet som vi ska täcka i respektive utbyggnadsalternativ. Överskott och underskott i balanskalkylerna gäller alltså i förhållande till dagens utbud. Underskotten i framtiden anger alltså för varje år hur stort bestånd av avdelningar som behövs utöver de avdelningar som finns idag. Dessa frågor har också behandlats i avsnitt 5.

Redovisningen i tabellerna görs för varje år perioden 1976 - 85 samt för år 1990. Redovisningen görs också för varje kommun-del.

Inom parentes under vissa kommun-delar anges bristen (det fulla behovet) i vissa nyexploateringsområden som ligger inom respektive kommun-del.

Längst till vänster i tabellerna för skolan redovisas skillnaden mellan den kapacitet skolorna innehåller enligt dagens krav inför framtiden och den kapacitet skolorna ursprungligen är byggda för. Det finns alltså ett visst utrymme (standardsänkingsutrymme) i förhållande till dagens krav som man kan ta i anspråk.

Det bör här också observeras att överskottet på LM-avdelningar i glesbygden (Övriga Haninge) inte kan tas i anspråk för att täcka brister i andra kommun-delar. Beräkningarnas precision är också överdriven.

Av tabell 7.1 framgår av den nedre raden att bristen på H-stadiekapacitet växer. 1978 beräknas ytterligare 12 klassavdelningar tillkomma i Tungelsta. Tillsammans med fullt utnyttjande av standardsänkingsutrymmet kan man klara sig ytterligare något år. Därefter måste man utnyttja huvuddelen av den M-kapacitet som finns vid vissa H-stadieskolor. Totalt kan detta ge ytterligare 18 klassavdelningar. 6 avdelningar i Västerhaninge är redan ombyggda på detta sätt. Det framgår dock inte av balanstabellerna.

Om man inte är beredd att göra fler ombyggnader måste man bygga ytterligare någon H-stadieskola. Den diskussion som följt på planeringsmaterialet kommer sannolikt att leda till att ytterligare en högstadieskola byggs i de norra kommundelarna. Ett mycket viktigt skäl för detta är standardkravet.

Av tabellen 7.2 framgår också att bristen på LM-avdelningar inte är större än att den täcks av standardsänkingsutrymmet.

Eftersom LM-skolor sannolikt måste användas för H-stadieändamål och eftersom utbudet av skolkapacitet är ojämnt fördelad över kommunen måste ytterligare skolor byggas de närmaste åren. Se nästa delavsnitt.

Av tabell 7.3 och 7.4 framgår att "bristen" på avdelningar för daghem och fritidshem ökar mycket snabbt med de täckningskrav som ställts upp i det studerade alternativet.

Tabellresultaten får tala för sig själva. Observera emellertid att tolkningen måste göras grovt.

I tabell 7.5 redovisas nettobalanser för H-stadiet, LM-stadiet samt dag- och fritidshem samtidigt för varje kommun. Härigenom antydes inom vilka kommuner som överskott inom en tillsyns- eller skolform under längre eller kortare tid kan användas för att täcka brister inom en annan.

Sålunda kan exempelvis något år överskott på H-stadiet i Brandbergen användas för M-stadiet. Det till synes långsiktiga överskottet på LM-skolor i Handen bör kunna byggas om till fritidshem integrerade i de gamla skolorna. Detsamma gäller överskottet på LM-lokaler i norra delen av Västerhaninge. Exempel på mera detaljerade tolkningar ges i nästa delavsnitt.

Balanskalkyler av de typer som redovisas här fungerar bra som analysinstrument och beslutsunderlag i översiktliga sammanhang. Tolkningen kan bereda vissa svårigheter i början men såväl politiker som berörda tjänstemän finner snart att balanskalkylerna är användbara på flera sätt.

1. Man kan avläsa det lång- och kortsiktiga behovet av fasta eller provisoriska anläggningar ex vis i ett nyexploateringsområde.
2. Man kan avläsa möjligheterna att nyttja kommande överkapaciteter i befintliga anläggningar för nya behov i angränsande nyexploateringsområden.
3. Man kan studera möjligheterna att klara topperioder med överutnyttjande av befintliga lokaler (viss standardsänkning).
4. Man kan studera möjligheterna att använda överkapaciteter i en typ av anläggningar för att täcka brister i andra typer av anläggningar m m.

Om man emellertid vill göra mera definitiva och detaljerade tolkningar krävs också något mera detaljerade studier. Därmed riskerar man också att förlora överblicken.

TAB. 7.1 Balanskalkyler överskott (+) och underskott (-) för avdelningar i grundskolans högstadium.
Uppgifter för exploateringsområden anges inom parentes.

DELOMRÅDE	Stand sänkn utr	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-90
Nybyggnadsområde												
VENDELSÖ - GUDÖ		-7	-7	-8	-8	-9	-9	-9	-9	-9	-10	-10
VENDELSÖMÅLM	+2	4	3	3	1	1	1	1	-2	-2	-2	-1
- N Söderby												(-5,4)
- Svartbäcken												(-3,6)
BRANDBERGEN	+3	7	5	4	5	2	0	-2	-4	-7	-8	-4
HANDEN M FL	+4	-4	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-4	-5
- N Handen												(-1,2)
- Öpp Norrby												(-2,4)
- Slätmosen												(-2,2)
JORDBRO	+3	6	5	2	0	-3	-2	-3	-2	-2	-2	1
- N Jordbro												(-7,3)
VÄSTERHANINGE (NV)		-13	-13	-13	-12	-12	-12	-10	-10	-9	-9	-7
- Nyexpl Vh (NV)												(-3,4)
VÄSTERHANINGE (SÖ)	+1	7	6	5	4	3	3	2	3	2	2	1
- Nedersta IV												(-2,8)
- Nyexpl Vh (SÖ)												(-2,1)
TUNGELSTA		-9	-9	-9	-10	-10	-10	-11	-11	-11	-12	-16
- Nyexpl Tungelsta												(-3,0)
ÖVRIGA HANINGE		-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-3
Def bebyggelse + Strötomter	+13	-12,5	-18,4	-22,4	-25	-29	-28	-30	-30	-32	-30	-12
Summa nybyggnadsomr												126
HANINGE TOTALT	+13	-13	-19	-25	-29	-37	-38	-41	-44	-47	-49	-44

TAB. 7.2 Balanskalkyler överskott (+) och underskott (-) för avdelningar i grundskolans låg- och mellanstadium. Uppgifter för exploateringsområden anges inom parentes.

DELOMRÅDE	Stand sänkn utr	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-90
Nybyggnadsområde												
VENDELSÖ - GUDÖ	+4	-8	-9	-9	-10	-10	-10	-10	-9	-9	-9	-9
VENDELSÖNÄLM	+4	-1	-1	-2	-2	-2	-3	-5	-5	-6	-6	-4
- N Söderby												(-12,7)
- Svartbäcken												(-7,0)
BRANDBERGEN	+3	-13	-16	-20	-23	-27	-24	-25	-24	-26	-24	-20
HANDEN M FL	+7	-2	1	4	6	9	11	11	13	13	12	8
- N Handen												(-4,4)
- Öpp Norrby												(-8,9)
- Slätmosen												(-7,7)
JORDBRO	+5	1	-2	-6	-9	-10	-10	-9	-8	-6	-7	3
- N Jordbro												(-18,5)
VÄSTERJÄNÄNGE (NV)												
- Nyexpl Vh (NV)		-2	0	1	2	4	5	6	7	8	9	12
VÄSTERJÄNÄNGE (SÖ)	+10	7	3	3	2	0	0	1	2	2	2	5
- Nedersta IV												(-7,4)
- Nyexpl Vh (SÖ)												(-7,3)
TUNGELSTA	+2	-2	-1	0	0	1	1	1	1	0	0	-5
- Nyexpl Tungelsta												(-10,8)
ÖVRIGA HÄNINGE		6	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6
Bef bebyggelse + Strötomter		-27	-15	-12	-10	-1	+11	+20	+36	+42	+52	+94
Summa nybyggnadsomr												(-98,2)
HÄNINGE TOTALT	+35	-14	-20	-24	-29	-29	-24	-24	-17	-18	-17	-4

TAB. 7.3 Balanskalkyler överskott (+) och underskott (-) för avdelningar i daghem.
Uppgifter för exploateringsområden anges inom parentes.

DELOMRÅDE

Nybyggnadsområde	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-90
VENDELSÖ - GUDÖ	0	-3	-4	-6	-8	-9	-11	-12	-13	-14	-17
VENDELSÖMALM	0	-2	-4	-7	-11	-15	-19	-24	-27	-31	-31
- N Söderby		(-2)	(-4)	(-5)	(-6)	(-7)	(-11)	(-14)	(-16)	(-16)	(-12)
- Svartbäcken		(-2)	(-4)	(-5)	(-6)	(-6)	(-8)	(-8)	(-8)	(-8)	(-6)
BRANDBERGEN	0	-5	-9	-13	-16	-18	-18	-18	-18	-18	-18
HANDEN M FL	0	0	0	0	-3	-5	-10	-13	-16	-21	-31
- N Handen									(-1)	(-3)	(-6)
- Opp Norrby										(-3)	(-14)
- Slätmosen					(-1)	(-4)	(-7)	(-10)	(-10)	(-11)	(-8)
JORDBRO	-1	-2	-6	-11	-17	-17	-17	-17	-17	-17	-17
- N Jordbro		(-3)	(-8)	(-14)	(-20)	(-21)	(-22)	(-23)	(-24)	(-24)	(-17)
VÄSTERHANINGE (NV)	-1	-2	-3	-4	-4	-5	-6	-7	-8	-8	-8
- Nyexpl Vh (NV)								(-2)	(-4)	(-7)	(-19)
VÄSTERHANINGE (SO)	0	-4	-6	-9	-11	-14	-16	-18	-19	-21	-24
- Nedersta IV		(-1)	(-1)	(-3)	(-6)	(-9)	(-9)	(-10)	(-10)	(-10)	(-7)
- Nyexpl Vh (SO)									(-1)	(-3)	(-11)
TUNGELSTA	-1	-5	-6	-8	-10	-11	-13	-15	-18	-21	-30
- Nyexpl Tungelsta							(-1)	(-2)	(-4)	(-6)	(-13)
ÖVRIGA HANINGE	0	-3	-3	-4	-4	-5	-5	-5	-6	-6	-7
Bef bebyggelse + Strötomter	-3	-21	-28	-38	-46	-52	-57	-60	-64	-66	-70
Summa nybyggnadsomr	(0)	(-5)	(-13)	(-24)	(-38)	(-47)	(-58)	(-69)	(-78)	(-91)	(-113)
HANINGE TOTALT	-3	-26	-41	-62	-84	-99	-115	-129	-142	-157	-183

TAB. 7.4. Balanskalkyler överskott (+) och underskott (-) för avdelningar i fritidshem.
Uppgifter för exploateringsområden anges inom parentes.

DELOMÅLDE	-76	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-90
Nybyggnadsområde											
VENDELSÖ - GUDÖ	0	-1	-3	-4	-7	-7	-8	-9	-10	-11	-12
VENDELSÖMALM	0	-2	-5	-8	-11	-12	-15	-17	-20	-22	-24
- N Söderby				(-1)	(-2)	(-3)	(-4)	(-5)	(-7)	(-8)	(-8)
- Svartbäcken			(-1)	(-2)	(-2)	(-3)	(-4)	(-5)	(-5)	(-5)	(-5)
BRANDBERGEN	0	-1	-4	-9	-14	-15	-17	-18	-21	-22	-23
HANDEN M FL	0	-1	-5	-9	-12	-13	-15	-16	-18	-21	-28
- N Handen										(-1)	(-3)
- Opp Norrby										(-1)	(-6)
- Slätmosen						(-1)	(-2)	(-4)	(-4)	(-5)	(-5)
JORDBRO	0	-2	-6	-11	-16	-18	-19	-21	-21	-21	-21
- N Jordbro		(-1)	(-3)	(-5)	(-8)	(-9)	(-10)	(-11)	(-12)	(-13)	(-12)
VÄSTERMANINGE (NV)	0	-2	-4	-5	-7	-7	-8	-8	-8	-8	-8
- Nyexpl Vh (NV)								(-1)	(-1)	(-2)	(-9)
VÄSTERMANINGE (SO)	0	-3	-5	-8	-11	-12	-13	-14	-15	-17	-17
- Nedersta IV				(-1)	(-2)	(-3)	(-4)	(-4)	(-5)	(-5)	(-5)
- Nyexpl Vh (SO)										(-1)	(-5)
TUNDELSTA	0	-2	-3	-5	-7	-8	-9	-10	-12	-13	-18
- Nyexpl Tungalsta								(-1)	(-2)	(-2)	(-4)
ÖVRIGA HANINGE	0	-1	-2	-2	-3	-3	-3	-3	-4	-4	-4
Def bebyggelse + Strötomter	0	-14	-33	-52	-74	-76	-83	-85	-93	-96	-93
Summa nybyggnadsomr	(0)	(-1)	(-4)	(-9)	(-14)	(-19)	(-24)	(-31)	(-36)	(-43)	(-62)
HANINGE TOTALT	0	-15	-37	-61	-88	-95	-107	-116	-129	-139	-155

TAB. 7.5 Nettobalanser för varje kommundel. Avdelningar i högstadium (H)
låg- och mellanstadium (LM) respektive dag- och fritidshem (DH+FH).

Alternativ I

Kommundel		1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1990
VENDELSÖ-GUDÖ												
Nettobalans	H	-7	-7	-8	-8	-9	-9	-9	-9	-9	-10	-10
"	LM	-8	-9	-9	-10	-10	-10	-10	-9	-9	-9	-9
"	DH+FH	0	-4	-7	-10	-15	-16	-19	-21	-23	-25	-29
VENDELSÖMALM												
Nettobalans	H	4	3	3	1	1	1	1	-2	-2	-2	-1
"	LM	-1	-1	-2	-2	-2	-3	-5	-5	-6	-6	-4
"	DH+FH	0	-4	-9	-15	-22	-27	-34	-41	-47	-53	-55
BRANDBERGEN												
Nettobalans	H	7	5	4	5	2	0	-2	-4	-7	-8	-4
"	LM	-13	-16	-20	-23	-27	-24	-25	-24	-26	-24	-20
"	DH+FH	0	-6	-13	-22	-30	-33	-35	-36	-39	-40	-41
HANDEN M FL												
Nettobalans	H	-4	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-4	-5
"	LM	-2	1	4	6	9	11	11	13	13	12	8
"	DH+FH	0	-1	-5	-9	-15	-18	-25	-29	-34	-42	-59
JORDBRO												
Nettobalans	H	6	5	2	0	-3	-2	-3	-2	-2	-2	1
"	LM	1	-2	-6	-9	-10	-10	-9	-8	-6	-7	3
"	DH+FH	-1	-4	-12	-22	-33	-35	-36	-38	-38	-38	-38
VÄSTERHANINGE NV												
Nettobalans	H	-13	-13	-13	-12	-12	-12	-10	-10	-9	-9	-7
"	LM	-2	0	1	2	4	5	6	7	8	9	12
"	DH+FH	-1	-4	-7	-9	-11	-12	-14	-15	-16	-16	-16
VÄSTERHANINGE SO												
Nettobalans	H	7	6	5	4	3	3	2	3	2	2	1
"	LM	7	3	3	2	0	0	1	2	2	2	5
"	DH+FH	0	-7	-11	-17	-22	-26	-29	-32	-34	-38	-41
TUNGELSTA												
Nettobalans	H	-9	-9	-9	-10	-10	-10	-11	-11	-11	-12	-16
"	LM	-2	-1	0	0	1	1	1	1	0	0	-5
"	DH+FH	-1	-7	-9	-13	-17	-19	-22	-25	-30	-34	-48
ÖVRIGA HANINGE												
Nettobalans	H	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-3
"	LM	6	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6
"	DH+FH	0	-4	-5	-6	-7	-8	-8	-8	-10	-10	-11
HANINGE TOTALT												
Nettobalans	H	-13	-19	-25	-29	-37	-38	-41	-45	-47	-49	-44
"	LM	-14	-20	-24	-29	-29	-24	-24	-17	-18	-17	-4
"	DH+FH	-3	-41	-78	-123	-172	-194	-222	-245	-271	-296	-338

I balanskalkylerna redovisas först balansen (+ eller -) för hela kommundelen inklusive eventuella nyexploateringsområden. Därefter anges den andel av delområdets balans som respektive nyexploateringsområde svarar för. Se exempelvis tabellen för LM-skolor, raden för delområdet VENDELSÖMALM.

	-----	-80	-81	-82	-----

VENDELSÖMALM	----	-2	-3	-3	-----
- N. Söderby	----	(-3,2)	(-5,0)	(-7,2)	-----
- Svartbäcken	----	(-4,6)	(-5,0)	(-7,4)	-----

Vi har funnit att detta sätt att redovisa kan ställa till med vissa problem vid tolkningen. Det framgår t ex inte direkt att det 1980 finns ett överskott på 6 avdelningar i den befintliga bebyggelsen i Vendelsömalms.

Man skulle i stället kunna redovisa balanserna för enskilda områden på följande sätt.

	---	-81	-82	-83	---

Vendelsömalms					
Befintlig bebyggelse	---	+6	+7	+11	---
Norra Söderby					
Nyexploatering	---	-3	-5	-7	---
Svartbäcken					
Nyexploatering	---	-5	-5	-7	---
Summa (Vendelsömalms, N. Söderby, Svart- bäcken)	---	-2	-3	-3	---

Genom de erfarenheter vi fått fram rekommenderar vi att den senare metoden används. Redan från första kalkylstadiet (Befolkningsprognos, behovsräkning etc) bör nyexploateringsområdena

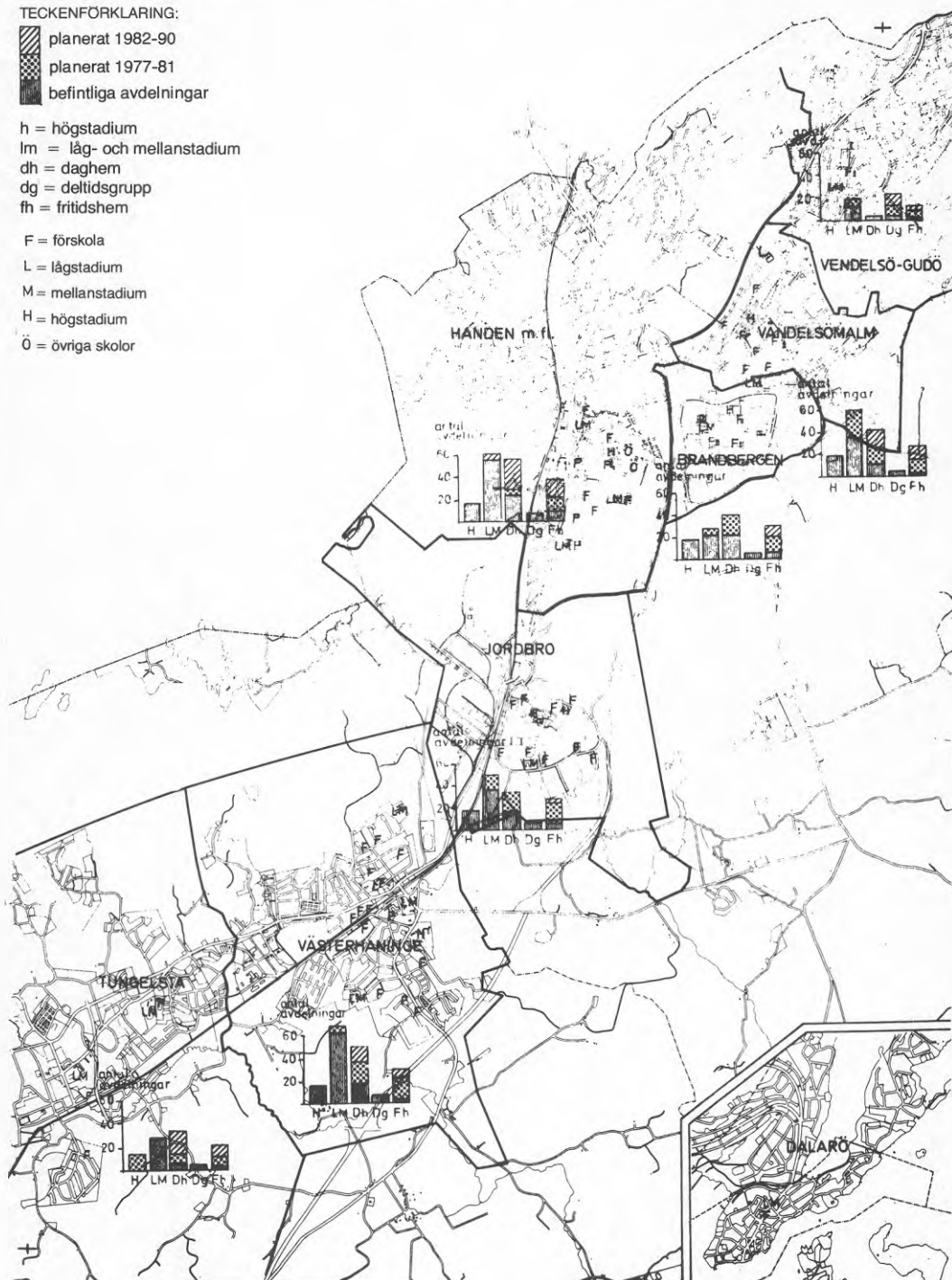
AVDELNINGAR I SKOLA OCH FÖRSKOLA I HANINGE KOMMUN

TECKENFÖRKLARING:

- planerat 1982-90
 planerat 1977-81
 befintliga avdelningar

h = högstadium
 lm = låg- och mellanstadium
 dh = daghem
 dg = deltidsgrupp
 fh = fritidshem

F = förskola
 L = lågstadium
 M = mellanstadium
 H = högstadium
 Ö = övriga skolor

om möjligt behandlas separat från befintlig bebyggelse inom delområdena. Detta låter sig sannolikt endast göras om man har stora nyexploateringsområden. Vid mindre kompletteringsbebyggelser i befintliga områden kan man med fördel räkna in dessa tillskott i den befintliga bebyggelsen.

Kartbilden 7.1 är hämtad ur en informationsskrift om planeringsfrågor som delats ut till samtliga hushåll i Haninge.

Bilden avser endast att ge en illustrativ överblick över dagsläget och befintliga planer för utbyggnaden inom ett antal kommunelar. Bilden får tala för sig själv.

7.3 Täckningsanalys. Högstadieskolor

I detta och följande delavsnitt kommer att visas några analys-tabeller som går längre i detaljeringsgrad än balanskalkylerna i föregående delavsnitt.

De enklaste analyserna redovisas i detta delavsnitt. De syftar till att studera hur man skall kunna täcka behovet av H-stadieskapacitet.

En uppdelning görs här på 3 grupper av kommunelar (Tabell 7.6). H-stadiebarerna har större räckvidd. För varje kommunelsgrupp visas först efterfrågan. Därefter visas hur man täcker med befintliga H-skolor samt med M-stadiet vid vissa H-skolor. Därefter beskrivs hur man kan låna kapacitet från eller till andra H-skolor eller LM-skolor. Det framgår också i vilken mån som man måste överutnyttja eller ta i anspråk standardsänkningsutrymme (avstå från standardhöjning).

Den här exemplifierade clearingen behöver inte alls vara den lämpligaste. Syftet med kalkylerna är främst att se om ytterligare kapacitet behövs.

Det är uppenbart att den planerade H-stadieskolan i Tungelsta behövs. Genom att till det yttersta nyttja befintliga H-skolor och genom att nyttja en hel del LM-kapacitet kan man sedan till nöds avstå från att bygga ytterligare H-stadieskolor. Ett genomförande av den samlade skoldagen äventyras då allvarligt.

Vill man öka bostadsbyggandet eller vill man inte acceptera

överutnyttjade skolor bör man räkna med att relativt snart bygga ytterligare minst en H-stadieskola främst i den norra kommundelen. Vissa kompletteringar vid några befintliga skolor krävs också för att genomföra den samlade skoldagen på önskvärt sätt. Beslutsproblemen dras på detta sätt fram i ljuset i någorlunda god tid.

TAB. 7.6 Täckningsanalys, högstadieskolor.

	Kapacitet		76	77	78	79	80	85	90
	Tidi- krav	Fram- tida krav							
<u>Västerhaninge/ Tungelsta</u>									
<u>Efterfrågan</u>			-29	-32	-32	-33	-35	-35	-38
<u>Täckningsförslag</u>									
Ribbyskolan H-stad	16	15	16	16	16	16	16	16	16
" M-stad (ombyggs)	(6)		6	6	6	6	6	6	6
Tungelsta H-skola		12			12	12	12	12	12
Lån från Jordbro- malmskolan (H)			7	5					
Lån från Brandbergs- skolan (H)				5					
Lån till LM-skolor					-2	-1			
Effekt av lägre bostadsbyggande (Önskvärd standard- höjning som ej till- fredsställs)			(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	2	5
<u>Jordbro, Dalarö glesbygd m m</u>									
<u>Efterfrågan</u>			-16	-18	-20	-23	-25	-23	-20
<u>Täckningsförslag</u>									
Jordbromalmsk H-stad	23	18	23	23	23	23	23	23	23
Lån till Västerhaninge/Tungelsta			-7	-5					
Lån till (-) LM-skolor					-3				
Lån från LM-skolor ytterl							2		
(Önskvärd standardhöj- ning som ej tillfredsställs)			(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(2)

	Kapacitet							85	90
	Tidi- krav	Fram- tida krav	76	77	78	79	80		
<u>Vendelsö/Gudö,</u> <u>Vendelsömalm,</u> <u>Brandbergen,</u> <u>Handen m fl</u>									
<u>Efterfrågan</u>			-52	-55	-59	-60	-62	-75	-71
<u>Täckningsförslag</u>									
Vendelsömalmskolan H-stad	20	18	20	20	20	20	20	20	20
Vendelsömalmskolan M-stad	(6)						2	6	6
Brandbergsskolan H-stad	21	18	21	21	21	21	21	21	21
Brandbergsskolan M-stad	(6)							6	5
Söderbymalmskolan H-stad	19	15	19	19	19	19	19	19	19
Lån till Väster- haninge, Tungelsta				-5					
Lån till (-) LM- skolor			-8		-1				
Lån från LM-skolor ytterl								3	
(Önskvärd standard- höjning som ej tillfredsställts)			(9)	(9)	(9)	(9)	(9)	(9)	(9)

7.4 Täckningsanalys. Låg- och mellanstadieskolor
 samt övrig barnomsorg i anläggningar för
 åldrarna 0 - 12 år

Tabell 7.7 är en analystabell för en kommunal. Den behandlar LM-stadiet och avdelningar inom fritidshem och daghem. Deltidsförskolan bortser vi från här. Analystabeller utarbetas för varje kommunal.

Tabellerna är tyvärr komplicerade. Detta beror bl a på att problematiken är komplicerad.

Först i täckningsanalysen redovisas befintliga avdelningar 1976 för i tur och ordning Daghem, Fritidshem och LM-skolavdelningar. Därefter redovisas den del av behovet som vi avser att täcka (efterfrågan). För LM-skolorna är detta naturligtvis det samma som det totala behovet. För daghem och fritidshem har vi som tidigare påpekats olika alternativ för en successiv höjning av täckningsgraden.

Sedan visar vi balansen mellan befintliga avdelningar och efterfrågan. Detta är samma uppgifter som vi tidigare visat i särskilda balanstabeller.

När vi har dessa bakgrundsuppgifter (befintliga avdelningar, efterfrågan och balanser) kan vi utarbeta ett täckningsförslag. För att kunna göra detta måste vi samtidigt arbeta med täckningsförslag för närliggande bostadsområden och för H-stadieskolor. Det innebär att tabell 7.6 och tabellerna 7.7 A och 7.7 B utarbetas samtidigt. Naturligtvis kan man tänka sig flera olika lösningar för hur man ska täcka viss efterfrågan.

Den här redovisade analystabellen beskriver kommunalen Jordbro. Tabellen kommenteras punktvis nedan. Den här beskrivna analystabellen har visat sig vara användbar i det planeringsskede Haninge just nu befinner sig. Analystabellen kommer säkerligen att se annorlunda ut i ett senare planeringsskede. Det måste observeras att en fullständig analys också kräver att övriga kommunalar studeras.

Nedan följer punktvis kommentarer till analystabellen för Jordbro. Siffrorna är här något manipulerade för att ge bättre illustration. Kommunalen Jordbro kommer under de närmaste

åren att byggas ut med ett nytt område, Norra Jordbro. Det nya området (N. Jordbro) kommer att innehålla ca 850 småhus.

I tabell 7.7 A redovisas en täckningsanalys för den i dag befintliga bebyggelsen i Jordbro.

I tabell 7.7 B redovisas en täckningsanalys för nyexploateringsområdet Norra Jordbro.

I tabell 7.7 C redovisas slutligen en täckningsanalys för hela Jordbro sammanslaget (Jordbro + Norra Jordbro).

1. Den befintliga kommundelen Jordbro är utbyggd under 1960-talet. LM-skolbehovet är nu som störst. En accelererande minskning av skolbehovet sker under den närmaste 15-årsperioden. Denna minskning uppvägs mer än väl av expansionen inom N. Jordbro under de närmaste 10 åren. Därefter minskar behovet svagt också i N. Jordbro.
2. Området N. Jordbro är så stort och så beläget att en ny skola måste finnas inom området bl a av lägeskäl. Det långsiktiga behovet som beräknas uppnått vid sekelskiftet pekar på att en 2-parallell LM-skola är lämplig. Egentligen krävs bara 1,5 paralleller på så lång sikt. Denna nya skola integreras med deltidsförskola och fritidshem.
3. Under den förestående toppperioden på ca 15 år klaras toppbehovet av LM-kapacitet med successivt uppkommande överskott i de nu befintliga delarna av Jordbro. Detta innebär att vi under några få år (1977 och 1978) inte kan öka utrymmesstandarden i befintliga skolor fullt så mycket som vi önskar. Ett år (1978) måste vi låna kapacitet från högstadieskolan.
4. Mot mitten och slutet av 1980-talet uppstår ett mera permanent överskott av skolkapacitet. Därigenom ges möjlighet att avveckla (nedlägga) en förhyrd provisorisk skollokal. Dessutom får man möjlighet att bygga om ett antal klassavdelningar i befintliga skolor i första hand till fritidshem. Härigenom kan man så småningom uppnå integration också i äldre befintliga anläggningar.
5. Eftersom förskoleåldrarna i det befintliga Jordbro minskas snabbt kan vi nå högre och högre täckning för barnomsorg utan att bygga ut i någon större omfattning. Några provisoriska villa- eller lägenhetsfritidshem kan motiveras under ca 10 år.

TAB. 7.7 Täckningsanalys. Daghem, Fritidshem och LM-skolor.
Utbyggnadsalt I.

		Antal avdelningar - bestånd					
A. Jordbro (bef. bebyggelse)		77	78	79	80	85	90
<u>Befintliga avdelningar 1976</u>							
	Daghem	16	16	16	16	16	16
	Fritidshem	5	5	5	5	5	5
	LM	36*)	36	36	36	36	36
<u>Efterfrågan (endast den del som ska täckas)</u>							
	Daghem	15	14	13	13	16	16
	Fritidshem	6	8	11	13	16	13
	LM	34	34	34	31	22	14
<u>Balans mellan efterfr o bef avd 76</u>							
	Daghem	+1	+2	+3	+3	0	0
	Fritidshem	-1	-3	-6	-8	-11	-8
	LM	+2	+2	+2	+5	+14	+22
<u>Täckningsförslag</u>							
Daghem	Befintliga avdelningar**)	16	16	16	16	16	16
	Balans	0	0	0	0	0	0
Fritidsh	Befintliga avdelningar	5	5	5	5	5	5
	Nya permanenta avdelningar	1	3	6	6	6	6
	Ombyggda från LM	-	-	-	-	2	2
	Nya provisoriska avd	-	-	-	2	3	-
	Balans	0	0	0	0	0	0
LM-skola	Befintliga avdelningar	34	34	34	31	22	14
	Balans (överskott)	+2	+2	+2	+5	+14	+22
	Användning av överskott:						
	-Lån till H-skola.Jordbro	-	-	-	2	-	-
	-Lån till LM-skola						
	N. Jordbro	3	5	-	3	9	7
	-Ombyggnad till fritidshem	-	-	-	-	5	5
	-Nedläggning av prov LM-avd	-	-	-	-	-	6
	-Variationer i lokalutnyttjande (standardändringar)	-1	-3	+2	0	0	+4

*) Skolornas faktiska kapacitet är 36 klassavdelningar vid ett rimligt lokalutnyttjande enligt moderna krav. Under kortare perioder kan man "pressa" in ytterligare 5 klassavdelningar genom att utnyttja den kapacitet som skolorna ursprungligen är byggda för.

**) En viss justering av siffrorna har skett. Egentligen skulle en minskning av antalet daghemsavdelningar ske några år. Detta betraktas emellertid inte som förnuftigt så länge som full täckning inte sker.

		Antal avdelningar - bestånd					
B. Norra Jordbro (nyexploateringsomr)		77	78	79	80	85	90
<u>Befintliga avdelningar 1976</u>		-	-	-	-	-	-
<u>Efterfrågan (endast den del som ska täckas)</u>							
(=Brist)	Daghem	3	8	14	20	24	17
	Fritidshem	1	3	5	8	13	12
	LM	3	8	11	15	21	19
<u>Täckningsförslag</u>							
Daghem	Nya permanenta avdelningar	3	8	10*)	10	10	10
	Nya provisoriska avdelningar	-	-	4	10	14	7
	Balans	0	0	0	0	0	0
Fritidsh	Nya permanenta avdelningar	1	3	5	6*)	6	6
	Nya provisoriska avdelningar	-	-	-	2	7	6
	Balans	0	0	0	0	0	0
LM-skola	Nya permanenta avdelningar	-	-	9	9	9	9
	Nya provisoriska avdelningar	-	-	3	3	3	3
	Lån från LM-skola Jordbro	3	5	-	3	9	7
	" " H-skola "	-	3	-	-	-	-
	Balans	0	0	+1	0	0	0

*) Låsning till långsiktigt behov efter 1990.

C. Jordbro totalt		Antal avdelningar - bestånd					
(Befintl + Norra Jordbro)		77	78	79	80	85	90
<u>Befintliga avdelningar 1976</u>							
	Daghem	16	16	16	16	16	16
	Fritidshem	5	5	5	5	5	5
	LM	36	36	36	36	36	36
<u>Efterfrågan (endast den del som ska täckas)</u>							
	Daghem	18	22	27	33	40	33
	Fritidshem	7	11	16	21	29	25
	LM	37	42	45	46	43	33
<u>Balans mellan efterfr o bef avd 1976</u>							
	Daghem	-2	-6	-11	-17	-24	-17
	Fritidshem	-2	-6	-11	-16	-24	-20
	LM	-1	-6	-9	-10	-7	+3
<u>Täckningsförslag</u>							
Daghem	Bef avdelningar i Jordbro*)	16	16	16	16	16	16
	Nya permanenta i N. Jordbro	3	8	10	10	10	10
	Nya provisoriska -"-	-	-	4	10	14	7
	Balans	0	0	0	0	0	0
Fritidsh	Befintliga avdelningar i Jordbro	5	5	5	5	5	5
	Nya permanenta avd i Jordbro	1	3	6	6	6	6
	Ombyggn från LM i Jordbro	-	-	-	-	2	2
	Nya provisoriska i Jordbro	-	-	-	2	3	-
	Nya permanenta i Norra Jordbro	1	3	5	6	6	6
	Nya provisoriska -"-	-	-	-	2	7	6
	Balans	0	0	0	0	0	0
LM-skola	Bef avdelningar i Jordbro	34	34	34	31	22	14
	" " " "	3	5	-	3	9	7
	Nya permanenta i N. Jordbro	-	-	9	9	9	9
	Nya provisoriska -"-	-	-	3	3	3	3
	Lån fr H-skola i Jordbro	-	3	-	-	-	-
	Balans (olika lokalutnyttjande (standardändringar)	-1	-3	+3	0	0	+4
	Ombyggn till fritidshem i Jordbro					5	5
	Nedläggning prov LM-lokalerna i Jordbro						6

*) En viss justering av siffrorna har skett. Egentligen skulle en minskning av antalet daghemsavdelningar ske några år. Detta betraktas emellertid inte som förnuftigt så länge full täckning inte sker.

6. I N. Jordbro krävs emellertid en markant successiv utbyggnad. Ca 4 avdelningar kan integreras med LM-skolan. Ca 12 fasta avdelningar krävs i övrigt för långsiktigt behov. Ytterligare ca 20 barnstugeavdelningar, exempelvis i provisoriska villadaghem eller flyttbara barnstugor, krävs under en topperiod på 10 - 15 år.

7.5 Utbyggnadsprogram för barnstugor i delområden

Det är naturligt att planerings- och beslutsprocessen sker stegvis. Man behöver ofta göra vissa ställningstaganden för att kunna gå vidare. Det är logiskt och mänskligt att man först studerar behovets omfattning totalt och att man först därefter studerar kostnader och personalbehov totalt. Först därefter är man mogen att studera efterfrågan i skilda kommundelar innan man slutligen undersöker möjligheterna att överhuvudtaget få fram lämplig mark för utbyggnaderna.

Den täckningsanalys med förslag till täckning som visades exempel på i tabell 7.7 (A,B och C) måste bearbetas ytterligare innan vi har ett direkt underlag för var vi ska bygga, hur mycket vi ska bygga och när vi ska bygga.

I tabell 7.8 A och 7.8 B redovisas exempel på skiss till utbyggnadsprogram för Jordbro respektive Norra Jordbro.

Först redovisas i tabellen (se ex i tabell 7.8 B) behov enligt de täckningsförslag som utarbetats i täckningsanalysen. Samma uppgifter fastän grupperade på ett annat sätt tas med här.

Sedan utarbets ett utbyggnadsförslag i den mellersta delen av tabellen. Därvid måste hänsyn bl a tas till långsiktigheten i behoven. En uppdelning i helt permanenta (fasta) anläggningar, halvpermanenta (flyttbara eller ombyggnadsbara) och provisoriska (villadaghem eller familjedaghem) kan vara lämplig att göra.

Slutligen summeras antalet utbyggda avdelningar varje år enligt det utbyggnadsförslag som angivits. Denna summa bör då så långt som möjligt överensstämma med det totala behovet, sådant det framgår av den övre delen av tabellen för varje år.

TAB 7.8 Skiss till utbyggnad (avveckling) av daghem, fritidshem och LM-skolor. Utbyggnadsalt I.

	Bestånd varje år - antal avd					
	77	78	79	80	85	90
A. Jordbro (bef bebyggelse)						
<u>Behov enl täckningsförslag</u> <u>(Tabell 7.7 A)</u>						
Permanent avd fritidshem	1	3	6	6	6	6
Provisoriska avd fritidshem	-	-	-	2	3	-
	Årlig förändring - antal avd					
	77	78	79	80	85	90
<u>Utbyggnads-/avvecklingsförslag</u>						
Fast barnstuga Daghem		1 *	1 *			
Fritidshem		3	3			
Provisoriska lösn Fritidsh	1			1	1	3
Ombyggnad från 5 LM-avd till 2 fritidshemsavd					2	
Nedläggning av prov LM-avd						3

- *) Sex nya permanenta fritidshemsavdelningar föreslås byggas i barnstugor under 1978-79. Detta kan lämpligen ske genom att två barnstugor byggs. Om man finner att tre fritidshemsavdelningar och en daghemsavdelning är en olämplig kombination kan man ha exempelvis två daghemsavdelningar och två fritidshemsavdelningar i de nya stugorna. Samtidigt måste ett utbyte ske genom en minskning med två daghemsavdelningar och en motsvarande ökning av fritidshemsavdelningar i befintliga barnstugor. Totalt får vi två daghemsavdelningar mer än vi behöver. Detta kan förslagsvis lösas genom att två provisoriska lägenhetsdaghem läggs ned. Att bygga exakt för behovet under alla perioder är naturligtvis omöjligt.

B. Norra Jordbro (nyexpl.omr)

Bestånd varje år - antal avd

		77	78	79	80	85	90
<u>Behov enl täckningsförslag (tab 7.7 B)</u>							
Permanent	Daghem	3	8	10	10	10	10
"	Fritidshem	1	3	5	6	6	6
"	LM-avd	-	-	9	9	9	9
Provisoriskt	Daghem	-	-	4	10	14	7
"	Fritidshem	-	-	-	2	7	6
"	LM-avd	-	-	3	3	3	3
→ Totalt	Daghem	3	8	14	20	24	17
→ "	Fritidshem	1	3	5	8	13	12
→ "	LM-avd	-	-	12	12	12	12

Årlig förändring - antal avd

		77	78	79	80	85	90
<u>Utbyggnadsförslag</u>							
Fast barnstuga	Daghem	3	3	4			
	Fritidshem	1	1	0			
Flyttbar stuga	Daghem		3		3		
	Fritidshem		1		1		
Provisoriska lösningar	Daghem				4	4	4
	Fritidshem					5	5
Fast skola	LM-avd			9			
	Fritidshem			4			
Flyttbar skola	LM-avd			3			

Bestånd varje år - antal avd

		77	78	79	80	85	90
<u>Summa avd enl utbyggn förslag</u>							
→ Daghem		3	9	13	20	24	17
→ Fritidshem		1	3	7	8	13	12
→ LM-avd		-	-	12	12	12	12

Vi har i Haninge ännu inte gjort denna typ av täckningsanalys och förslag till utbyggnadsprogram för samtliga kommunelar. Däremot har vi på en "grövre" nivå konsekvensstuderat behovet av nya barnstugor i olika kommunelar.

Vid dessa grövre studier har vi utgått från resultaten av balanskalkylerna (se avsnitt 7.2). Vi har slagit ihop behovet av dag- och fritidshemsavdelningar och kallat detta för behov av barnomsorgsavdelningar.

I tabell 7.9 A har vi räknat med att enbart stora barnstugor av den typ som i dag är vanligast ska byggas. Stugorna innehåller sex avdelningar.

I tabell 7.9 B har vi räknat med att enbart bygga små barnstugor av en typ som f n är under uppförande i Haninge. Dessa nya stugor innehåller ca 50 platser vilket ungefär motsvarar fyra avdelningar i våra beräkningar. Varje (X) i tabellerna innebär en ny barnstuga.

TAB. 7.9 A Utbyggnadsbehov av barnstugor till år 1985. Utbyggnadsalternativ I. (Det sista tänkbara året för byggande).

A. Stora barnstugor (6 avd)

Område	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	1977-85
Vendelsö/Gudö*		X		X		X			X	4
Opp-Norrby										-
Vendelsömalm*				X				X	X	3
Norra Söderby				X		X	X			3
Svartbäcken			X			X				2
Brandbergen*	X	X	X	XX			X			6
Handen*			X	X				X		3
Norra Handen										-
Slätmosen						X	X			2
Jordbro*				X			X			2
Norra Jordbro		X	XX	X	X					5
Västerhaninge NV*		X			X					2
Nyexpl Västerh NV									X	1
Västerhaninge S0*	X		X				X			3
Nedersta				X	X					2
Nyexpl Västerh S0										-
Tungeslta*	X		X		X		X			4
Nyexpl Tungelsta									X	1
Övriga Haninge			X							1
SUMMA	3	4	8	9	4	4	6	2	4	44

*) Befintlig bebyggelse

B. Små barnstugor (4 avd)

Område	-77	-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	1977-85
Vendelsö/Gudö*	X		X	X	X		X		X	6
Opp-Norrby									X	1
Vendelsömalm*		X			X			X	X	4
Norra Söderby				X	X	X	X	X		5
Svartbäcken		X		X		X				3
Brandbergen*	X	XX	XX	XX	X		X		X	10
Handen*		X	X	X				X		4
Norra Handen									X	1
Slätmosen					X	X	X			3
Jordbro*			X		X					2
Norra Jordbro	X	X	XX	XXX						7
Västerhaninge NV*	X		X		X					3
Nyexpl Västerh NV								X	X	2
Västerhaninge S0*	X	X	X			X			X	5
Nedersta			X	X	X					3
Nyexpl Västerh S0									X	1
Tungelsta*	X	X	X	X		X		X		6
Nyexpl Tungelsta								X		1
Övriga Haninge	X				X					2
SUMMA	7	8	11	11	9	5	4	6	8	69

*) Befintlig bebyggelse

Att denna metod är grov framgår tydligt om vi jämför resultaten för Jordbro och Norra Jordbro i denna tabell med vad vi fick fram i tabell 7.8.

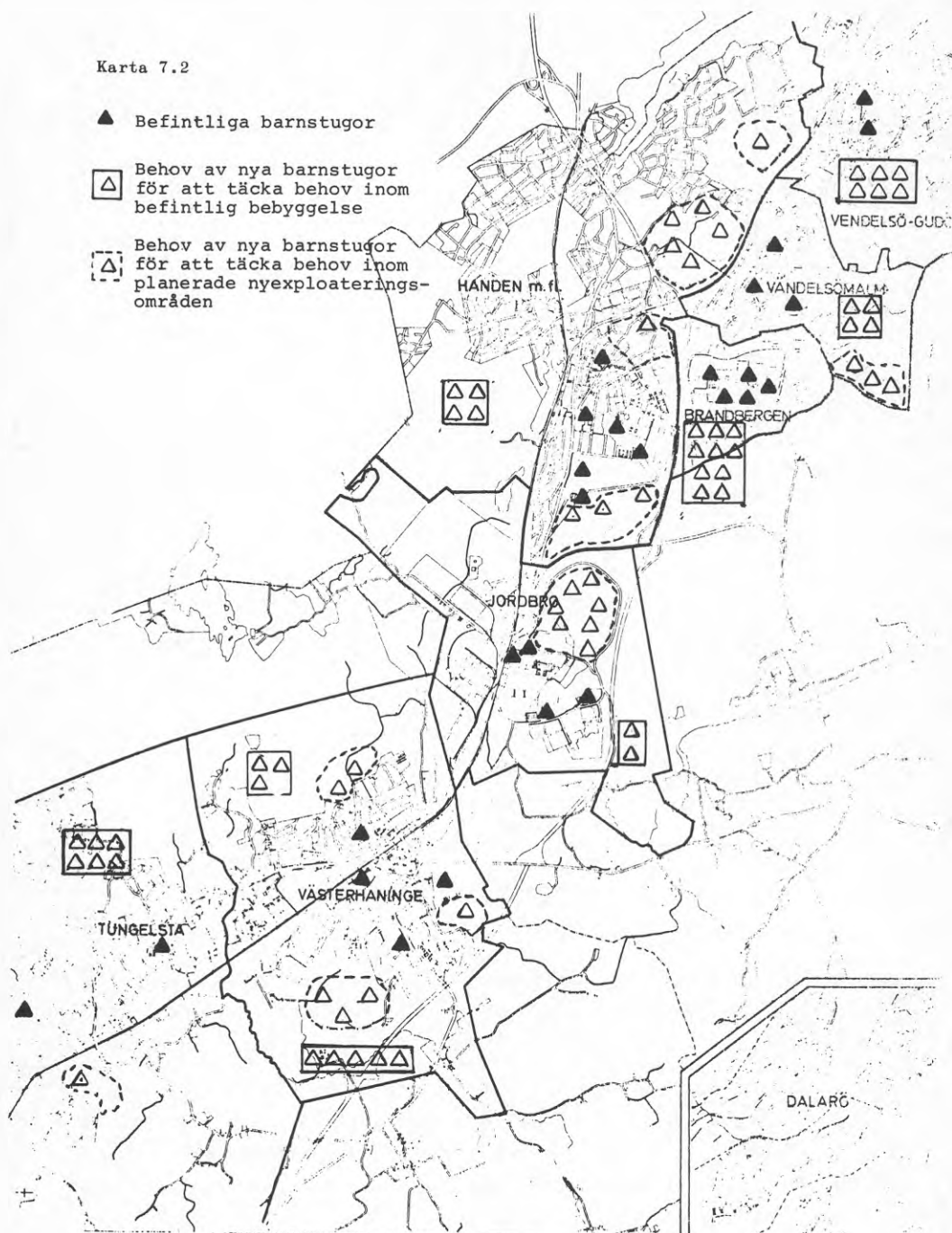
Skillnaderna förklaras till största delen av att vi i dessa grova beräkningar som ligger till underlag för tabell 7.9 inte kunnat ta hänsyn till integrationsmöjligheter mellan fritidshem och LM-skolor, uppdelningen mellan dag- och fritidshemsavdelningar samt det verkligt långsiktiga behovet.

Karta 7.2

▲ Befintliga barnstugor

△ Behov av nya barnstugor
för att täcka behov inom
befintlig bebyggelse

△ Behov av nya barnstugor
för att täcka behov inom
planerade nyexploaterings-
områden

Av karta 7.2 framgår hur många barnstugor som finns i olika delar av kommunen samt hur många nya stugor som behöver byggas för att realisera ett visst utbyggnadsalternativ (alt I).

Av de översiktliga bedömningar över utbyggnadsmöjligheter som gjorts i Haninge har följande framgått.

1. Erforderliga utbyggnader är möjliga i vissa områden. Vissa befintliga skolor är möjliga att komplettera för samverkan och integrering med fritidshem.
2. I vissa befintliga områden saknas lämplig mark. Där kan extra utbyggnader i angränsande nyexploateringsområden vara en lösning.
3. I vissa befintliga områden kan behoven klaras helt eller delvis genom ombyggnad av villor och lägenheter. I en del fall kan då inte alla uppställda krav på markytor m m uppfyllas.
4. För flera fall kan vi ännu inte se några klara lösningar.

Otvivelaktigt måste ytterligare fördjupade studier på detta område utföras. De stora problemen gäller här befintliga tät-exploaterade områden.

7.6 Vissa synpunkter på värdet av samordnad skol- förskole- fritidshemsplanering på översiktlig nivå

Av dessa exempel framgår bl a att man kan klara integreringen i gamla områden genom att ta i anspråk och bygga om uppkommande överkapaciteter i befintliga skolor exempelvis till fritidshem.

I vissa fall är det bäst ekonomi att bygga om en LM-skola invid en H-skola om man vill öka den senares kapacitet. En uppkommande brist på H-skolor kan då klaras bäst planmässigt, socialt och ekonomiskt genom att bygga nya LM-skolor i angränsande nyexploateringsområden. Dessa skolor kan i sin tur integreras med fritidshems- och förskoleverksamheter.

Man kan låta skolbarnen i ett nytt område med brist på skolkapacitet gå lång väg eller åka skolskjuts till ett angränsande

område med överkapacitet. Man slipper då bygga någon ny skola. Skolorna blir fullt utnyttjade under lång tid. Integration med förskola och fritidshem blir då inte möjlig. Samtidigt måste man bygga fler fristående barnstugor i båda områdena, än om man integrerat fritidshem med LM-skolan. Det kan i många gamla områden vara svårt att få plats med ytterligare barnstugor.

I stället kan man bygga en integrerad LM-skola-fritidshem i bristområdet. Den nya skolan bör då dimensioneras så att de befintliga skolorna i det "gamla" området får en viss överkapacitet. Därigenom möjliggör man en ombyggnad av vissa delar av den gamla skolan till fritidshem. På detta sätt får vi integrerade skolor/fritidshem i både det "gamla" och det "nya" området vilket förutom de pedagogiska och ekonomiska fördelarna även medför kortare gångvägar för barnen.

I det första fallet omöjliggörs samverkan helt. I det andra fallet kan i bästa fall samtliga skolor få integrerad verksamhet.

Det är mycket viktigt att nyexploateringsområdena skiljs ut i kalkylerna. Olika delområden måste samverka vid täckningen av barnomsorgs- och skolbehovet.

Studierna måste förlängas avsevärt i tiden. 5-årsperspektivet är helt otillräckligt. Som vi sett här är i vissa fall också 15-årsperspektivet för kort. Men i så fall kan det vara lämpligast att göra andra typer av studier (Se avsnitt 8).

Alla kalkylresultat av denna typ måste naturligtvis tolkas med försiktighet och förstånd. En årligen rullande planering är absolut nödvändig. Bindande beslut skall tas så sent som möjligt med så färsk data som möjligt som underlag.

8 PROGRAMSTUDIER OCH SNABBKALKYLER I NÅGRA VANLIGA PLANERINGSSITUATIONER

8.1 Några vanliga planeringssituationer

I avsnitt 2.4 påpekades att den planeringsteknik som främst beskrivs i detta arbete utgår ifrån en idealbild av de beslutssituationer man står inför.

Idealbildens man utgår ifrån är att man har ett givet bostadsbestånd och ett givet program för bostadsbyggandet. Man prognosticerar därefter den framtida befolkningen (konsumenterna). För dessa beräknar man slutligen behovet av eller efterfrågan på service.

Detta är en logisk och vanlig planeringssituation. Men det är långt ifrån den enda planeringssituationen. Nedan skall punktvis beskrivas några andra beslutssituationer som också kräver andra planeringsmetoder.

1. När givna kostnadskrävande anläggningar finns i ett utbyggt område kan man behöva känna till hur många bostäder ytterligare som krävs under olika perioder för att man skall få fullt utnyttjande av anläggningarna på lång sikt.
2. För att få ekonomi på förbättrad teknisk service (gator, vatten, avlopp m m), utbyggd social service e.d. krävs ett större befolkningsunderlag. Man kan vara intresserad av att beräkna hur många fler bostäder som krävs för att ekonomisera den ökade servicen.
3. Om ett obebyggt område eller ett saneringsområde finns intill eller inom ett i övrigt utbyggt område med given service önskar man veta hur stor bebyggelse som kan föras till området och när detta kan göras med bibehållen eller obetydligt utökad service i området som helhet.
4. Vid planeringen av ett utbyggnadsområde arbetar man med olika alternativ både vad beträffar utformning och vad beträffar mängdmässigt innehåll. Man har då behov av att göra snabba kalkyler i tidigare skeden och mera noggranna kalkyler i senare skeden.

I några av dessa fall kan det logiska ideala en gång om året utarbetade planeringsunderlaget användas. Men den tekniken är oftast inte tillräcklig eller också duger den inte alls. Man måste använda

förenklingar av tekniken, snabbkalkyler eller bakvänd kalkylteknik allt beroende på vilket eller vilka beslutsproblem som skall lösas.

8.2 Vad skall styra och vad skall styras

Samhällssystemet är uppbyggt av en mängd olika faktorer. Dessa hänger intimt samman med varandra. Om man ändrar på en faktor eller påverkar den på något sätt får detta verkan också på flera andra faktorer.

I dessa sammanhang krävs metoder för att beräkna var, när och med vilken styrka som man bör sätta in olika typer av åtgärder för att åter skapa jämvikt.

Man kan komma in i och påverka sambandskedjorna på olika sätt främst beroende på vilket problem som skall lösas och i vilket utgångsläge man befinner sig.

Självfallet är det människornas välfärd som är den viktigaste utgångspunkten. Det bör alltså hela tiden vara detta som styr. Men människornas välfärd består i sig av flera komponenter som bostadsstandard, servicestandard och en vettig befolkningsstruktur. Ingen av dessa delar kan helt och generellt överordnas någon annan. Hela tiden måste man väga fördelar och nackdelar (uppoffringar) mot varandra. Kostnaderna för en åtgärd måste hela tiden vägas mot de beräknade positiva effekterna.

Vad som styr åtgärderna blir i hög grad beroende av i vilken situation man befinner sig. Ju mer som finns givet och bundet i utgångsläget desto mindre möjlighet har man att styra.

Skall man bygga ut ett större område på jungfrulig mark kan man i hög grad påverka olika faktorer. Om man skall komplettera ett utbyggt område med given service, givet gatu- och ledningssystem, given privat och offentlig service blir styrmöjligheterna avsevärt mera begränsade.

I de följande två delavsnitten skall vi beskriva några alternativa kalkyltekniker som går att använda också i situationer som inte är helt normala.

8.3 Kort om teknik och normtal vid snabb- kalkyler för utbyggnadsområden, dimen- sionering av anläggningar m.m.

8.3.1 Kort bakgrund

Under efterkrigstiden har det blivit mer och mer vanligt att man bygger ut mer eller mindre stora bostadsområden på en gång. Det finns flera välgrundade skäl för detta, exploateringsekonomiska, byggnadstekniska, servicemässiga osv.

Det gängse sättet att beräkna behovet av anläggningar har varit med hjälp av grova genomsnittstal. Detta har bl a gällt skolplaneringen. I flera fall har det varit mycket olyckligt.

Utvecklingen av antalet barn varierar markant främst med områdets ålder. Den följande figuren beskriver i grova drag utvecklingen av gruppen barn i åldern 0-15 år. Ju mindre åldersgrupp med barn desto större svängningar över tiden måste man räkna med.

Det är naturligtvis möjligt att svängningarna kan minska något med tiden om familje-, bostads- och räntepolitiken ändras radikalt. Men också inflationstakten skall minskas radikalt och människornas bopreferenser skall ändras markant för att svängningarna skall kunna minska i större omfattning.

Som framgår av bilden ger genomsnittsnivån ett oanvändbart värde. Den motsvarar efterfrågan under mycket korta tidsperioder. Det är klart bättre att dimensionera fasta anläggningar efter en generös långsiktig nivå för att möjliggöra standardhöjningar på lång sikt. För att täcka behovet under den halvlånga toppperioden kan man bygga flyttbara provisorier eller lokaler som senare kan byggas om för andra ändamål.

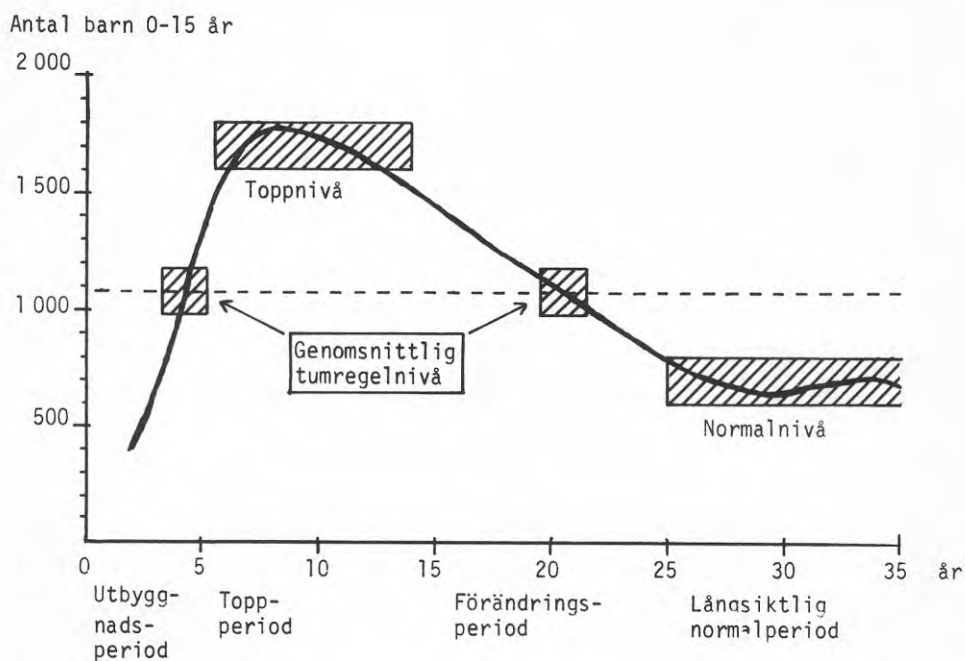

FIG 8.1 Utveckling av antalet barn över tiden i ett tänkt bostadsområde (1 250 lägenheter i småhus). Området bebyggs successivt under 5 år.

8.3.2 Kortfattad beskrivning av grova normtal och beräkningar

Av tabell 8.1 framgår hur man kan beräkna grova normtal som kan användas för snabbkalkyler av olika slag. I nästa delavsnitt beskrivs hur normtalen används i ett praktiskt exempel för att beräkna kapaciteten för skolor och barnstugor i ett utbyggnadsområde.

Såväl normtalen som exempelkalkylerna gäller ett småhusområde som beräknas byggas ut under perioden 1976-1980. Vi beräknar därför normtal och behov av kapacitet dels för en toppperiod 1980-1990 och dels för en långsiktig normalperiod 2000-2030.

De redovisade kalkylerna är naturligtvis osäkra. De är också främst anpassade till Haninges och liknande kommuners förhållanden.

I beräkningstabellen har tre alternativa nivåer angivits. De tre alternativen (låg, mellan och hög) har tagits med dels för att visa osäkerheten i ingångsdata för en viss kommun men även i viss mån för att visa olika nivåer på ingångsdata för olika kommuner. Sannolikheten att ex.vis lågalternativet ska gälla i alla delmomenten i kalkylerna är liten. I verkligheten torde ett antal låg- och ett antal högaantaganden gälla. Kombinationen av dessa ger sannolikt värden i närheten av vårt mellanalternativ.

För kommuner som avviker mycket från Haninge kan det vara motiverat med både högre och lägre nivå på ingångsdata.

Den följande punktvisa beskrivningen av beräkningarna anknyter till tabellen. Utgångsvärdena som kan användas direkt i senare snabbkalkyler är inrutade. Observera att normtalen gäller småhus. Normtalen för flerfamiljshus ligger på helt andra nivåer. Man får således absolut inte använda de här redovisade normtalen vid beräkningar för flerfamiljshusområden. Man kan naturligtvis ta fram motsvarande normtal för flerfamiljshusområden. Variationerna mellan olika flerfamiljshusområden kan emellertid vara större.

Nedan följer punktvisa förklaringar till snabbkalkyltabellen. Punkterna hänvisar till raderna i tabellen.

TAB. 8.1 Snabbkalkylstabell för småhusområden.

	BERÄKNING	RAD	LÅGALTERNATIV TOPPERIOD ÅR 5-15	NORMALP ÅR 25-55	MELLANALTERNATIV TOPPERIOD ÅR 5-15	NORMALP ÅR 25-55	HÖGALTERNATIV TOPPERIOD ÅR 5-15	NORMALP ÅR 25-55
BARN 0-15 ÅR (GROVT GENOMSnitt FÖR NORMAL KOMMUN)	→	(1)	0.85	0.75	0.9	0.8	0.95	0.85
ÅLDERSINDEX (BOSTADOMRÅDET)	→	(2)	1.4	0.65	1.5	0.7	1.6	0.75
BARN 0-15/SMH	(1)x(2)	(3)	1.19	0.49	1.35	0.56	1.52	0.64
ANDEL BARN 0-6 ÅR AV BARN 0-15 ÅR	→	(4)	0.50	0.45	0.50	0.45	0.50	0.45
" 7-12 "	→	(5)	0.38	0.35	0.38	0.35	0.38	0.35
" 13-15 "	→	(6)	0.12	0.20	0.12	0.20	0.12	0.20
BARN 0-6 ÅR/SMH	(3)x(4)	(7)	0.60	0.22	0.68	0.25	0.76	0.29
" 7-12 " (PLATSER LM-SKOLA)	(3)x(5)	(8)	0.45	0.17	0.51	0.20	0.58	0.22
" 13-15 " (PLATSER H-SKOLA)	(3)x(6)	(9)	0.14	0.10	0.16	0.11	0.18	0.13
HELDAGSOMSG 0-6 ÅR								
ANDEL BARN MED BEHOV	→	(10)	0.50	0.60	0.55	0.65	0.60	0.70
MAX ANDEL PLATSER I DAGHEM	→	(11)	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90
BEHOV, ANTAL PLATSER I DAGHEM/SMH	(7)x(10)x(11)	(12)	0.27	0.12	0.33	0.14	0.41	0.18
DELTIDSFÖRSKOLA 5-6 ÅR								
ANDEL AV BARNEN 0-6 ÅR UTAN DAGHEMSPLATS	1.0./[(10)x(11)]	(13)	0.55	0.46	0.50	0.41	0.46	0.37
ANDEL AV DESSA SOM ÅR 5-6 ÅR	→	(14)	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30
BEHOV, ANTAL PLATSER/SMH	(7)x(13)x(14)	(15)	0.10	0.03	0.10	0.03	0.10	0.03
FRITIDSHEM 7-12 ÅR								
ANDEL BARN MED BEHOV	→	(16)	0.45	0.55	0.50	0.60	0.55	0.65
MAX ANDEL PLATSER I FRITIDSHEM	→	(17)	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90
BEHOV, ANTAL PLATSER I FRITIDSHEM/SMH	(8)x(16)x(17)	(18)	0.18	0.08	0.23	0.11	0.29	0.13
SUMMA PLATSBEOH I BARNOMSGEN	(12)x(15)x(18)	(19)	0.55	0.23	0.66	0.28	0.80	0.34

1. Vi utgår från ett beräknat antal barn (0-15 år) per småhus. Detta antas vara ett slags riksnorm (oberoende av bostadsområdets ålder).
2. Barntätheten varierar starkt med områdets ålder. Därför görs en vägning med områdets åldersindex.
3. Antalet barn 0-15 år per småhus utgör produkten av rad 1 och rad 2. Antalet varierar kraftigt mellan toppperioden och normalperioden. I princip är antalet barn något mer än dubbelt så stort under toppperioden som under normalperioden.
- 4.5.6. Fördelningen av barnen 0-15 år mellan de tre åldersgrupperna, 0-6 år, 7-12 år och 13-15 år är något olika under toppperioden och under normalperioden. Under de första 15 åren (topperioden) ligger tyngdpunkten i fördelningen hos de yngre barnen. Succesivt sker en förskjutning mot en större andel barn i högre ålder varefter en stabilisering inträder.
- 7.8.9. Antalet barn 0-6, 7-12 och 13-15 år per småhus, erhålles genom att multiplicera antalet barn 0-15 år per småhus med andelen barn i respektive åldersgrupp.

Rad 8 utgör det beräknade platsbehovet i LM-stadiet per småhus.
Rad 9 utgör det beräknade platsbehovet i H-stadiet per småhus.

10. I stället för att genomföra några fullständiga kalkyler över förvärvsfrekvenser etc går vi direkt in i resultatet av behovskalkylerna för heldagsomsorg 0-6 år. Behovsnivån, dvs andelen barn med behov av plats, förs in på rad 10. Vi räknar med 100 % i täckningsgrad. Någon nedjustering beroende på en viss täckningsgrad behöver därför inte ske.
11. Den långsiktiga målsättningen för fördelning av platser mellan daghem och familjedaghem antas vara 90 % i daghem och 10 % i familjedaghem.
12. Behovet av platser i daghem per småhus fås fram genom en multiplicering av
 - antalet barn 0-6 år/småhus
 - andelen barn med behov av plats
 - andelen barn i daghem av behovet
13. Deltidsförskolan vänder sig till de förskolebarn som inte har daghemsplats. Genom att först beräkna den andel som har daghemsplats (rad 10 x rad 11) kan man få fram att resten saknar plats. (1,0 minus den andel som har plats).

14. Kommunerna är enligt lag skyldiga erbjuda deltidsförskoleplats till samtliga 6-åringar. I vår snabbkalkyl har vi antagit att kommunens målsättning är att även samtliga 5-åringar ska erbjudas plats. Vi antar att 30 % av barnen utan daghemsplats är 5-6 år. (15 % per åldersklass).
15. Platsbehovet i deltidsförskola erhålls genom att multiplicera
- antalet barn 0-6 år/småhus
 - andelen barn 0-6 år utan daghemsplats
 - andelen som är 5-6 år av dessa
- 16.17.18 Platsbehovet i fritidshem per småhus (rad 18) beräknas på samma sätt som platsbehovet i daghem.
19. Det totala platsbehovet för barnomsorg i institution utgör en summering av platser i daghem, deltidsförskola och fritidshem.

I den stora snabbkalkyltabellen redovisas de olika stegen i kalkylerna förhållandevis ingående. Slutresultaten - platsbehov per småhus - för olika former är inrutade.

För den som vill gå direkt på slutresultaten har vi sammanfattat dessa i två separata tabeller.

Den första tabellen, tabell 8.2. visar behovet av platser per 100 småhus.

I den andra tabellen, tabell 8.3, har vi räknat om platser till behov av avdelningar per 100 småhus.

I båda tabellerna har behovet angivits i tre nivåer (i överensstämmelse med de olika antaganden för indata som gjorts i snabbkalkyltabellen 8.1.

TAB. 8.2 Antal platser per 100 småhus.

Behov av platser i	Topperiod	Normalperiod
	år 5-15	år 25-55
	(1980-1990)	(2000-2030)
Daghem	27-33-41	12-14-18
Deltidsförskola	10	3
Fritidshem	18-23-29	8-11-13
Summa barnoms	55-66-80	23-28-34
LM -skola	45-55-58	17-20-22
H -skola	14-16-18	10-11-13
Summa grundskola	59-71-76	27-31-35

TAB. 8.3 Antal avdelningar per 100 småhus.

Behov av platser i	Platser per/avd	Topperiod	Normalperiod
		år 5-15	år 25-55
		(1980-1990)	(2000-2030)
Daghem	12	2,3-2,7-3,4	1,0-1,2-1,5
Deltidsförskola	19	0,5	0,2
Fritidshem	15	1,2-1,5-1,9	0,5-0,7-0,9
Summa barnoms	-	4,0-4,7-5,8	1,7-2,1-2,6
LM -skola	23	2,0-2,4-2,5	0,7-0,9-1,0
H -skola	25	0,6-0,6-0,7	0,4-0,4-0,5
Summa grundskola	-	2,6-3,0-3,2	1,1-1,3-1,5

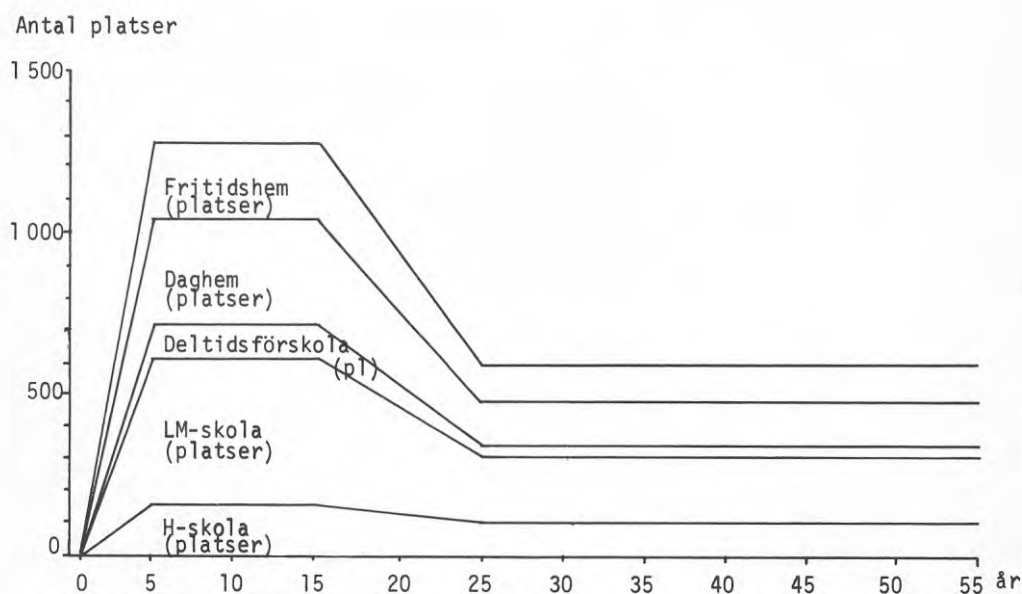

FIG 8.2 Platsbehov inom barnomsorg (institutioner) och grundskola för ett tänkt småhusområde (1 000 lägenheter).

I figur 8.2 har vi översiktligt redovisat platsbehovet för ett tänkt bostadsområde med 1 000 lägenheter i småhus. Området byggs ut jämnt under en 5-årsperiod.

I figuren redovisas det summerade platsbehovet för högstadieskola, låg- och mellanstadieskola, daghem, deltidshem och fritidshem dels för topperioden (år 5-15) dels för normalperioden (år 25-55) efter områdets påbörjande.

8.3.3 Exempel på snabbkalkyl för ett småhusområde

Av beräkningarna nedan framgår hur man med hjälp av de tidigare framtagna normtalen enkelt kan beräkna behovet av platser och avdelningar i skolor och barnstugor.

För att beräkna antalet avdelningar kan man använda följande värden.

	Barn per avdelning	Avdelningar per barn
Daghem	12	0,083
Deltidshem	19	0,053
Fritidshem	15	0,067
LM-klass	23	0,043
H-klass	25	0,040

TAB. 8.4

Beräkning av behovet av avdelningar i området Norra Jordbro som byggs ut till 850 småhus under perioden 1976-1980.

	Topperiod 1980-1990				Normalperiod 2000-			
	ant hus	plats per hus	avd/ plats av avd	behov av	ant hus	plats per hus	avd/ plats av avd	behov av
Daghem	850	x 0,33	x 0,083	= 23,3	850	x 0,14	x 0,083	= 9,9
Delt.försk	850	x 0,10	x 0,053	= 4,5	850	x 0,03	x 0,053	= 1,4
Frit.hem	850	x 0,23	x 0,067	= 13,1	850	x 0,11	x 0,067	= 6,3
LM-skola	850	x 0,51	x 0,043	= 18,6	850	x 0,20	x 0,043	= 7,3
H-skola	850	x 0,16	x 0,040	= 5,4	850	x 0,11	x 0,040	= 3,7

Vi har räknat med mellanalternativets värden. Man kan också tänka sig en något förenklad variant.

I tabell 8.3 redovisades behovet av avdelningar per 100 småhus. Eftersom "vårt" område, Norra Jordbro, omfattar 850 småhus skulle vi kunna få fram behovet av avdelningar i Norra Jordbro genom att multiplicera med 8,5.

	<u>Topperiod</u>	<u>Normalperiod</u>
	1980-1990	2000-2030
Daghem	$8,5 \times 2,7 = 23$	$8,5 \times 1,2 = 10$
Deltidsförskola	$8,5 \times 0,5 = 4$	$8,5 \times 0,2 = 2$
Fritidshem	$8,5 \times 1,5 = 13$	$8,5 \times 0,7 = 6$
LM-skola	$8,5 \times 2,4 = 20$	$8,5 \times 0,9 = 8$
H-skola	$8,5 \times 0,6 = 5$	$8,5 \times 0,4 = 3$

Beräkningen går snabbare till priset av att resultaten blir "grövre".

Med dessa kalkylresultat som grund kan följande program för utbyggnad vara lämplig i området.

<u>Norra Jordbro</u>		<u>Antal avdelningar</u>	
		<u>Topperiod</u>	<u>Normalperiod</u>
		<u>1980-1990</u>	<u>2000-2030</u>
Daghem	Efterfrågan	23	10
	<u>Täckningsförslag</u>		
	Nya fasta avdelningar	10	10
	Nya prov. avdelningar	7	-
	Extra andel familjeplatser omräknat till avdeln.	6	-
Fritidshem	Efterfrågan	13	6
	<u>Täckningsförslag</u>		
	Nya fasta avd integrerade med och dimensionerade för 1,5 parallellig LM-skola	6	6
	Provisoriska avdelningar	4	-
	Extra andel fam.pl. om- räknat till avd.	3	-
LM-skola	Efterfrågan	19	7
	<u>Täckningsförslag</u>		
	Ny LM-skola fast. del	9	9
	Ny LM-skola prov. del	3	-
	Lån av kapacitet från Jordbro	7	-
Deltidsför- skola (i halv- dagsform)	"Överskott" av avdelningar evt. framtida kvalitetshöj- ning	0	+2
	Efterfrågan	4	2
	Nya fasta avdelningar	2	2
	Lån av överkapacitet i övriga Jordbro	2	-

TAB. 8.5 Exempel på program för utbyggnad av skolor och barnomsorg i ett nyexploateringsområde (Norra Jordbro).

9 ENKÄTUNDERSÖKNINGAR OM BARNTILLSYNSBEHOVET
I NÅGRA KOMMUNER

9.1 Bakgrund

Under de senaste åren har ca 20 svenska kommuner gjort enkätundersökningar till barnfamiljerna för att därigenom på ett alternativt sätt kunna precisera hur stort det egentliga behovet av barnomsorg är.

Främst tre skäl synes föreligga för att man anser sig behöva denna typ av skattning av behovet.

- För det första ifrågasätter man tillämpbarheten i socialstyrelsens teoretiska behovsberäkningsmetod i den egna kommunen.
- För det andra känner man en allmän osäkerhet inför de stora investeringar som är aktuella i samband med barnstugeutbyggnaden.
- För det tredje föreligger från vissa grupper krav på ex vis "daghem åt alla". Man tror inte på detta och vill ha bevis för motsatsen.

Vi ska här mycket kortfattat beskriva den allmänna uppläggningen hos några undersökningar som genomförts de senaste åren. Däremot behandlar vi inte undersökningarnas resultat.

En jämförande resultatanalys skulle bli mycket omfattande och arbetskrävande. Förutom de 18 kommuner som vi fått in undersökningar från kan det naturligtvis förekomma ett antal som vi inte har reda på. Vi gör således inte anspråk på fullständighet i denna redovisning.

Orsaken till att vi ändå gör denna sammanställning är att vi tror att betydligt fler kommuner än de som redan gjort enkätundersökningar känner behov av att få en säkrare uppfattning om det aktuella behovet av kommunal barnomsorg. Däribland finns även vår egen kommun. I Haninge kommer vi inom det närmaste året att på något sätt genomföra en enkätundersökning.

Den sammanställning som görs här kan användas som underlag inför det egna arbetet i fler kommuner. Kanske går det att hitta någon kommun som i vissa avseenden är jämförbar med den egna kommunen. I så fall kan denna sammanställning bilda utgångspunkt för en jämförelse av undersökningsresultaten. Det är kanske inte heller nödvändigt att alla kommuner gör sina egna undersökningar. I vissa fall kan man eventuellt dra slutsatser om behovet i den egna kommunen från undersökningar i några jämförbara kommuner.

9.2 Uppläggning av enkäterna

Vi har delat in de studerade enkäterna i fem grupper. Enkäter som gjorts för;

- större kommuner (mer än 100 000 inv)
- medelstora kommuner (50 000 - 100 000 inv)
- mindre kommuner (under 50 000 inv)
- förortskommuner (till storstäder)
- delar inom kommuner (undersökningen berör endast någon kommundel)

I tabellerna 9.1 och 9.2 redovisas vissa enkla uppgifter om enkäterna. I några fall saknas vissa uppgifter. Det kan då bero på att vi endast har tillgång till ex vis enkätformuläret. Den som är speciellt intresserad av en viss enkät bör vända sig till respektive kommun för närmare upplysningar.

9.3 Kommentarer till de här redovisade undersökningarna

- De flesta undersökningarna har genomförts under de två senaste åren.
- Barngruppen 0-6 år (förskolebarnen) finns med i samtliga undersökningar. Däremot har inte alla tagit med fritidshemsbarnen. De flesta bland dem som har behandlat fritidshemsåldrarna har hela gruppen 7-12 år med. Några kommuner har dock satt gränsen vid 9 eller 11 år. De mindre kommunerna har i allmänhet begränsat undersökningarna till förskoleåldrarna.

TAB 9.1 Kommunala enkätundersökningar angående barnomsorgsbehov.

Kommungrupp	Större kommuner			Medelstora kommuner			Delar inom kommuner	
	Göteborg	Uppsala	Örebro	Linköping	Gävle	Lund	Umeå	Tillberga Trosa (Västerås) (Nyköping)
Totalt ant invånare 31/12 1976	444 000	140 000	117 000	110 000	87 000	77 000	76 000	(118 000) (63 000)
Undersökningen utfördes år	1976	1974	1976	1975	(1974) o 1976	1976	?	1975
Barnåldersgrupper som omfattades	0-12 år	0-12 år	0-6 år	0-11 år	0-9 år	0-9 år	0-12 år	0-6 år
Population	Barn	Hushåll med barn	Mödrar med barn	Kvinnor	Hushåll med barn	Mödrar med barn	?	Hushåll med barn
Undersökningsmetod	Postenkät Urval	Postenkät Urval	Postenkät Urval	Telefon Urval	Postenkät Urval	Postenkät Urval	?	Postenkät Totalund.
Urvalets storlek	?	2 500	1 000	3 500	1 200	1 400	?	360
Svarsfrekvens	?	87%	79%	90%	83%	83%	?	97%

TAB 9.2 Kommunala enkätundersökningar angående barnomsorgsbehov.

Kommungrupp	Mindre kommuner					Förortskommuner			
	Lidköping	Mark	Köping	Avesta	Filipstad	Nacka	Mölndal	Täby	Sundbyberg
Totalt antal invånare 31/12 1976	35 000	30 000	28 000	27 000	15 000	56 000	47 000	42 000	26 000
Undersökningen utfördes år	1976	?	1975	1975	1975	1974	1975	1973	1976
Barngrupper som omfattades	0-6 år	?	0-6 år	0-6 år	0-9 år	0-6 år	0-12 år	0-6 år	0-12 år
Population	Kvinnor med barn	?	Hushåll med barn	Hushåll med barn	Hushåll med barn	Barn	Hushåll med barn	Hushåll med barn	Hushåll med barn
Undersökningsmetod	Telefon Urval	Postenkät ?	Postenkät Totalund	Postenkät Totalund	Postenkät Totalund	Postenkät Urval	Postenkät Urval	Postenkät Urval	Postenkät Totalund
Urvalets storlek	415	?	2 100	1 700	1 150	1 000	900	1 000	2 150
Svarsfrekvens	92%	?	89%	85%	70%	89%	74%	84%	67%

- Ett problem om man vill göra jämförelser mellan olika kommuner är att vissa kommuner valt hushåll med barn, andra kommuner har valt mödrar med barn och någon kommun har valt barnen som population vid urvalskonstruktionen.
- Den vanligaste undersökningsmetoden är postenkät med frågeformulär och fasta svarsalternativ. För de svar som inte kommer tillbaka inom en viss tid görs påminnelser med brev eller telefon.
- I de mindre kommunerna och i undersökningar för delområden är det vanligast med totalundersökningar. Gränsen för att det ska vara praktiskt möjligt med en totalundersökning går runt 2 000 personer i populationen.
- För de kommuner som gjort urval varierar storleken hos detta vanligen mellan 1 000 - 3 000.
- Den genomgående höga svarsfrekvensen för enkäterna tyder på att frågorna känns angelägna för de utvalda personerna.

9.4 En enkel analysmodell för enkätundersökningar kring barnomsorgsbehovet

Efter att ha gjort en snabb genomgång av vilka frågor som tas upp i kommunernas enkätundersökningar kan vi skissera en enkel analysmodell. Modellen illustreras i figur 9.1.

Genom enkätundersökningar vill kommunerna i allmänhet i första hand få två frågor besvarade.

1. Hur är tillsynen ordnad i dag?

2. Hur vill man ordna tillsynen i framtiden?

Dessa frågor kan inte besvaras enkelt utan måste sättas i relation till familjernas allmänna situation - (boende, inkomst, familjestruktur) - sk bakgrundsförhållanden.

Dessa bakgrundsförhållanden har ofta avgörande betydelse för föräldrarnas förvärvsarbete. Möjligheterna till förvärvsarbete kan naturligtvis också begränsas av svårig-

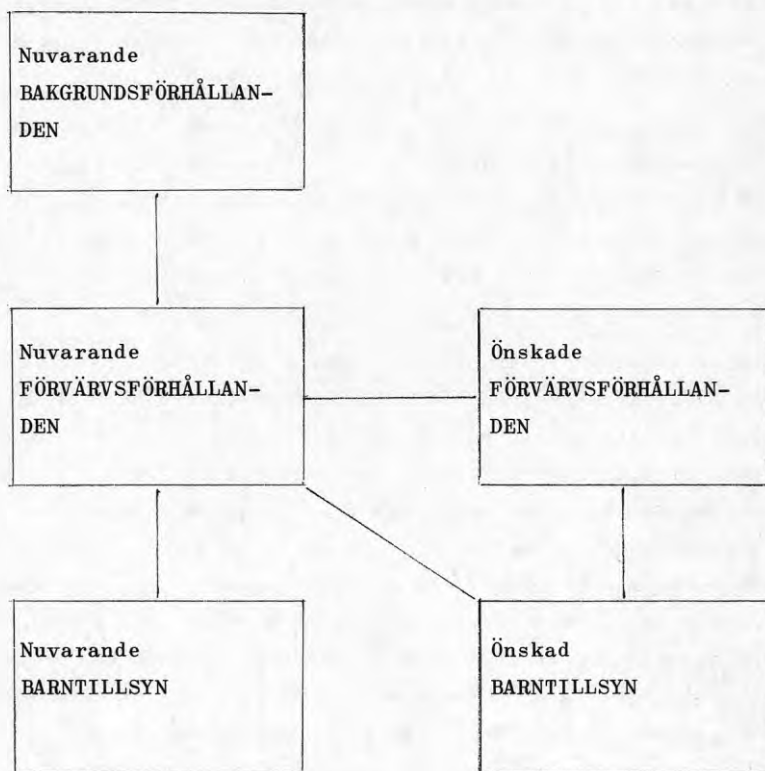

Fig 9.1 Analysmodell för enkätundersökningar kring barn-omsorgsbehov.

heter med barntillsynen.

Vid bedömning av den önskade barntillsynen bör man inte enbart utgå från dagens förhållanden vad avser förvärvsarbete. Man bör även ta med de behov av barntillsyn som finns vid ändrade förvärvsförhållanden. Naturligtvis måste realismen och aktualiteten hos dessa önskemål beaktas.

Nedan redovisas i ett antal punkter det huvudsakliga innehållet i de studerade enkäterna. Punkterna har indelats efter vår skisserade analysmodell. Naturligtvis tar inte samtliga kommuner upp allt detta i sina enkäter. Däremot har vi funnit att innehållet i samtliga enkäter passat in i analysmodellen.

Varje kommun bör naturligtvis noga tänka igenom vad man vill ha besvarat. Enkätundersökningar är kostsamma och tar mycket lång tid att genomföra. För att få en hög svarsfrekvens måste man hålla nere omfattningen av frågeformuläret. Man bör också vara medveten om att samtliga frågor angående behovet av barnomsorg inte kan besvaras genom en enkätundersökning. I bästa fall får man klart för sig behovets storlek idag. Problemet i kommunerna gäller ju ofta hur stort behovet blir i framtiden. Eftersom folks attityd till olika omsorgsformer kan ändra sig på några få år bör man vara försiktig med att dra alltför långt gående slutsatser från en enkätundersökning.

Naturligtvis kan man göra som Gävle kommun redan gjort och som Uppsala ska göra - nämligen göra en ny undersökning efter ett par år. För flertalet kommuner blir det en alltför dyr lösning.

En av de enkäter som vi studerat, nämligen Göteborgsenkäten, har utformats och genomförts tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB). Med utgångspunkt från de erfarenheter man fått från Göteborgsundersökningen håller SCB nu (våren 77) på med att utarbeta ett undersökningspaket som ska erbjudas kommunerna. Paketet komponeras så att kommunerna får möjligheter att välja vilka tjänster man vill köpa från SCB. Antingen kan kommunen köpa hela undersökningen eller bara några enstaka delmoment.

Nuvarande

BAKGRUNDSFÖRHÅLLANDEN

- Familjestruktur
- Utbildning
- Inkomst
- Boende
- Bilinnehav

Nuvarande

FÖRVARVSFÖRHÅLLANDEN

- Mannens/Kvinnans
- Typ av sysselsättning
- Arbetstider (ev obekväma)
- Arbetsplatsens läge (i förhållande till bostaden)
- Motiv för vald sysselsättning

Önskade

FÖRVARVSFÖRHÅLLANDEN

- Önskemål om förändring av nuvarande förvarvsförhållanden
- Hinder för att genomföra önskade förändringar (förvärvshinder etc)
- Ev vårdnadsbidrags inverkan
- Aktualitet och realism hos önskemålen

Nuvarande

BARNTILLSYN

- Tillsyn för olika barn
- Typ av tillsyn
- Tider för tillsyn
- Tillsyn när barnen är sjuka
- Kostnader för tillsynen
- Resor i samband med tillsyn
- Synpunkter på nuvarande tillsyn
- Motiv för vald tillsyn

Önskad

BARNTILLSYN

- Önskemål om förändring av nuvarande tillsynsförhållanden
- Ev anmälan till barnomsorgskö (orsaker)
- Allmänna attityder till olika omsorgsformer
- Aktualitet och realism hos önskemålen

10.1 Några sammanfattande slutsatser om behovet av
fortsatt utvecklingsarbete

Vi har redan inledningsvis klargjort att detta är ett begränsat projekt. Projektet behandlar främst de långsiktiga och översiktliga aspekterna i skol-barnomsorgsutbyggnaden.

Detta arbete utgör endast en mindre del av ett stort utvecklingsarbete som måste ske under de närmaste åren. I det arbetet måste flera parter vara inblandade.

Målsättningarna för verksamheterna, de sociala, pedagogiska, personalmässiga och organisatoriska frågorna måste studeras ingående av berörda parter och av de forskare och andra fackrepresentanter som behärskar dessa frågor.

Deras krav på lokalutformning, markbehov, lokalisering och samverkansmöjligheter mellan olika verksamheter bör sedan utgöra ingångsdata för andra fackgrupper och forskare som arbetar vidare med planeringsfrågor av annan art.

Ett nära samarbete måste ske mellan olika forskargrupper men också mellan olika forskningsråd och myndigheter.

Forsknings- och utredningsarbetet måste vara inriktat på snabba praktiska resultat. Ett nära praktiskt tillämpningsarbete i samverkan med olika kommuner krävs därför.

De resultat man uppnår måste snabbt föras ut till användarna i kommunerna genom lättillgängliga forskningsrapporter, kurser eller konferenser.

En ökad samverkan mellan kommunerna och ett ökat utbyte av planmaterial och utredningar mellan kommunerna är absolut nödvändigt i det läge vi nu befinner oss.

Ytterligt viktigt är också att ansvariga myndigheter och intresseorgan som skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, planverket och kommunförbundet samverkar effektivt i arbetet med att ta fram användbara normer och beslutsunderlag i övrigt för kommunernas planering.

10.2 Några synpunkter på samarbetet i den
kommunala skol-barnomsorgsplaneringen

Samordnad övergripande skol-barnomsorgsplanering förekommer nästan inte alls i vårt land. Detta trots att så mycket talar för att en sådan samordning är nödvändig.

Ett skäl är naturligtvis att man har olika huvudmän både på statlig och kommunal nivå.

Ett allvarligt problem på kommunal nivå är att de verksamhetsdrivande förvaltningarna oftast saknar planerarpersonal. Samarbete mellan förvaltningarna kan fungera bra vid den löpande driften och t o m vid utbyggnad av vissa anläggningar. Men samarbetet i den övergripande långsiktiga skol-barnomsorgsplaneringen fungerar oftast mindre bra om någon samordnad planering överhuvudtaget finns.

För att åstadkomma en nödvändig långsiktig samordnad planering krävs sannolikt att kommunens centrala planeringsorgan tar över samordningsansvaret för den långsiktiga och övergripande skol-förskoleplaneringen.

Men det är också absolut nödvändigt att de verksamhetsdrivande förvaltningarna deltar intensivt i planeringsarbetet. Deras deltagande är absolut nödvändigt när det gäller inventeringar och målsättningsfrågor. Dessa förvaltningar har också den mest naturliga kontakten med sina respektive facknämnder och fackstyrelser. De har också genom kontakterna med barnen, föräldrarna och personalen de bästa möjligheterna att kartlägga förutsättningar och problem och att diskutera målsättningarna för verksamheterna i framtiden.

LITTERATURFÖRTECKNING

Anvisningar etc

Socialstyrelsen. Råd och anvisningar.: Kommunal familjedag-hemsverksamhet. Stockholm juni 1974.

Kommunförbundet.: Kommunerna och förskoleverksamheten. Stockholm. 1974.

Socialstyrelsen. Meddelandeblad nr 22/74: Kommunal förskole-planering. Stockholm. November 1974.

Socialstyrelsen. Meddelandeblad nr 31/75: Kommunal förskole-planering 2. Stockholm. December 1975.

Länsstyrelsen i Stockholms län. Planeringsavdelningen. Regionalekonomiska enheten. 1976:7.: Kommunernas förskoleplanering. En översikt för Stockholms län. Stockholm 1976.

Statens planverk 1975. Råd och anvisningar för planering av bostadsbebyggelse.: Bostadens grannskap. Karlskrona 1975.

Offentliga utredningar

SOU 1969:25. Planering och programbudgetering inom försvaret. Stockholm 1969.

SOU 1970:1. Barns utemiljö. Stockholm 1970.

SOU 1972:26. Förskolan Del I. Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning. Stockholm 1972.

SOU 1972:27. Förskolan Del 2. Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning. Stockholm 1972.

SOU 1974:42. Barns fritid. Fritidsverksamhet för 7-12 åringar. Stockholm 1974.

SOU 1974:53. Studiematerial kring skolans arbetsmiljö. Betänkande avgivet av Utredningen om skolans inre arbete - SIA. Skolöverstyrelsen. Umeå 1974.

SOU 1974:53. Skolans arbetsmiljö. Betänkande avgivet av Utredningen om skolans inre arbete - SIA. Stockholm 1974.

SOU 1975:30. Barnens livsmiljö. Del 1. Betänkande av barnmiljöutredningen. Stockholm 1975.

SOU 1975:31. Samhället och barns utveckling. Stockholm 1975.

SOU 1975:32: Barns hälsa. Rapport nr 2 från Barnmiljöutredningen. Stockholm 1975.

SOU 1975:33: Barns uppfostran och utveckling. Rapport nr 3 från Barnmiljöutredningen. Stockholm 1975.

SOU 1975:87: Samverkan i barnomsorgen. Betänkande från arbetsgruppen för samhällets barnomsorg. Stockholm 1975.

Socialstyrelsen. Vi har en idé, om fritidsverksamhet för 7-12 -åringar. Stockholm 1975.

SÖ-projektet "Förskola-lågstadium i samverkan" (FÖL): Växa i förskolan, uppslag för utveckling. Stockholm 1974.

Utbildningsdepartementet 1974:1. Skolan som arbetsplats. Del 1. Stockholm 1974.

Utbildningsdepartementet 1974:2. Problem och svårigheter i skolan. Del 2. Stockholm 1974.

Utbildningsdepartementet 1974:3. Grundskolans lokalresurser. Del 3. Stockholm 1974.

Regeringens proposition 1975/76:39. Skolans inre arbete.
Stockholm 1976.

Övriga utredningar, forskningsrapporter m m

Alvarsson, Anders: Samordnad ekonomisk - fysisk - social
kommunplanering. Stockholm 1974.

Haninge planeringskontoret. Meddelande i övergripande planeringsfrågor 1976.10: Underlag för planering och utbyggnad av SKOLA FÖRSKOLA FRITIDSHEM.

Haninge planeringskontoret. Meddelande i övergripande planeringsfrågor 1977.2: Sammanfattande underlag FÖRSKOLA FRITIDSHEM.

Haninge planeringskontoret. Meddelande i övergripande planeringsfrågor 1977.5: Aktualiserat och sammanfattat underlag för SKOLBYGGNADSPROGRAMMET.

Holmgren, Bengt m fl: Konsekvenser av en utbyggd barntillsyn. Choros nr 54. Göteborg 1973.

Holmgren, Bengt m fl: Barntillsyn och ekonomiska effekter. Chorors nr 65. Göteborg 1973.

Holmgren, Bengt-Lantz, Kjell-Åke: Daghem och kommunal planering. Lund 1975.

Dahgren, Lars-Styrborn, Sven: Tid för arbete och barnomsorg. Rapport nr 2. Luleå 1976.

Berg, Carlsson, Hedlund, Isaksson, af Klerker: Mångsidig användning av lokaler för förskolor och fritidshem. LTH. Institutionen för byggnadsfunktionslära. 1976.

Skol-förskolematerial har erhållits från bl a följande kommuner

Avesta	kommun	Ulricehamn	kommun
Borlänge	"	Upplands Väsby	"
Botkyrka	"	Uppsala	"
Eskilstuna	"	Örebro	"
Falun	"	Örnsköldsvik	"
Filipstad	"	Östersund	"
Gävle	"		
Göteborg	"		
Halmstad	"		
Helsingborg	"		
Huddinge	"		
Härnösand	"		
Järfälla	"		
Jönköping	"		
Kalmar	"		
Karlskoga	"		
Köping	"		
Lidköping	"		
Linköping	"		
Lund	"		
Malmö	"		
Mark	"		
Mölndal	"		
Nacka	"		
Nyköping	"		
Sollentuna	"		
Solna	"		
Stockholm	"		
Sundbyberg	"		
Sundsvall	"		
Södertälje	"		
Tyresö	"		
Täby	"		
Varberg	"		
Västerås	"		

SKOLA - BARNOMSORG

Arbetsmetoder i den kommunala planeringen.

Syftet med arbetet är att beskriva några praktiskt användbara arbetstekniker för den översiktliga och långsiktiga skol-barnomsorgsutbyggnaden inom normalstora kommuner. Här beskrivs hur man kan planera på lång sikt 5-15 år. En mycket viktig del är också planeringen för delområden.

Bakgrund

Kommunerna i Sverige kommer under de närmaste åren att bygga ut barnomsorgen mycket kraftigt. Samtidigt sker en omfattande förändring av skolans innehåll mot ett mera totalt omsorgsansvar i form av den samlade skoldagen.

Av ekonomiska, personalmässiga, lokalmässiga, pedagogiska och sociala skäl kräver man nu en ökad samverkan mellan skol- och barnomsorgsverksamheterna i övrigt.

Skol- och barnomsorgsutbyggnaden har mycket stor betydelse. Den har direkt och indirekt betydelse för arbetsmarknad och ekonomi på kort och lång sikt. Verksamheterna påverkar människornas sociala livsmiljö och utbyggnaden har stor betydelse för den fysiska samhällsstrukturen. Planeringen av dessa sektorer måste läggas upp på ett sådant sätt att den kan utgöra en naturlig del av kommunens övriga lång- och kortsiktiga ekonomiska, sociala och fysiska planering.

De statliga myndigheterna ställer krav på kommunerna att ta fram vissa årligen reviderade flerårsplaner (bl a skolbyggnadsprogram och barnomsorgsplaner). För deras egen planering räcker det med redovisningar på kommunnivå. Staten använder planerna bl a för sin egen ekonomiska planering och för utbildningsplanering.

Men för kommunens egen planering är det oftast absolut nödvändigt med ingående och långsiktiga studier på kommundelsnivå.

Någon riktigt användbar planeringsteknik för kommunal planering av skolans och barnomsorgens utbyggnad finns inte idag.

Syfte

Huvudsyftet med detta arbete är att beskriva några praktiskt användbara arbetstekniker som kan brukas i den översiktliga och långsiktiga planeringen av skol- och barnomsorgsutbyggnaden i normalstora kommuner.

I arbetet beskrivs hur man på översiktlig nivå kan koppla samman skol- och barnomsorgsplaneringen. Här redovisas också hur man kan och varför man måste planera på lång sikt 5-10-15 år. En mycket viktig aspekt i detta arbete är dessutom planeringen för delområden.

En viktig aspekt är också den demokratiska styrprocessen i skol-barnomsorgsplaneringen. Dessa frågor behandlas också något kortfattat.

Arbetet vänder sig i första hand till de planerare, andra tjänstemän och förtroendevalda i kommunerna som arbetar med skol- och barnomsorgsplaneringen.

Arbetet kan också under något år framöver vara användbart som undervisningsmaterial. Det är främst anpassat till planeringsproblemen i medelstora kommuner med 20 000-150 000 invånare. Utbyggnaden av skol- och barnomsorgsverksamheterna i glesbygden behandlas inte alls. För det krävs en helt annorlunda teknik än den som presenteras här.

Krav på planeringen

I ett mindre avsnitt beskrivs vilka krav man bör kunna ställa på den övergripande kommunala skol-barnomsorgsplaneringen. Det är viktigt att skola och barnomsorg planeras in som en naturlig del i kommunens övriga planering. Men den skall också utgöra en grund för närmare planering av utbyggnad av anläggningar och för löpande drift av verksamheterna.

I ett annat mindre avsnitt skisseras en tänkbar disposition av

en utredningsrapport i en kommun som behandlar skol-barnomsorgsplaneringen.

Planeringsförutsättningar

I ett särskilt avsnitt behandlas de gemensamma och speciella planeringsförutsättningar som krävs som underlag för den konkreta framåtsyftande planeringen.

Här behandlas frågor som hur man mäter lokalernas kapacitet, å priserna för olika verksamheter och innehållet i delområdesbeskrivningar som bakgrundsunderlag för bedömningarna. Lika så diskuteras här kraven på de befolkningsprognoser som krävs som planeringsunderlag.

Behov - efterfrågan - täckning

I ett avsnitt beskrivs beräkningstekniken när det gäller att beräkna behovet och täckningen av behovet över tiden när det gäller olika former av barntillsyn. Här beskrivs också hur man kan beräkna de ekonomiska och personella konsekvenserna av olika utbyggnadsalternativ. Tekniken redovisas dels principiellt och dels med praktiska exempel.

Analys av beräkningsresultaten

I ett avsnitt redovisas exempel på hur man kan analysera måluppfyllelsen och de ekonomiska konsekvenserna samt behovet av personal m m för hela kommunen vid olika utbyggnadsalternativ.

I ett annat avsnitt analyseras beräkningsresultaten beträffande utvecklingen i skilda delområden. Skilda metoder för analys och tolkning redovisas.

Metoder för snabbkalkyler

I många praktiska planeringssituationer har man behov av att snabbt göra kalkyler över skol- och barnomsorgsbehovet för ett visst byggande. Man kan också ha intresse av att beräkna hur många bostäder ytterligare man kan bygga i ett område utan att exempelvis behöva bygga ut skolkapaciteten.

Exempel på sådana snabbkalkyler vad beträffar småhus redovisas i ett särskilt avsnitt.

Enkäter om behovet av kommunal barnomsorg

I ett mindre avsnitt på slutet presenteras mycket kortfattat några enkätundersökningar om barntillsynsbehovet som utförts i några kommuner. Där diskuteras också principiellt hur sådana enkäter kan läggas upp.

Slutord

Skol-barnomsorgsplaneringen kräver ett omfattande utvecklingsarbete. Det här presenterade arbetet är ett litet projekt. Det måste betraktas som ett första försök och ett arbete på ett tidigt skede av en lång väg. Vissa aspekter har inte alls behandlats och andra aspekter har behandlats ofullständigt.

Arbetet utgår i huvudsak ifrån huvudtankarna i de senaste årens offentliga utredningar inom skol- och barnomsorgsverksamheterna. Vi anknyter också till befintliga planeringsformer i övrigt. Ett ifrågasättande av dessa tankar kan i och för sig vara väl berättigat på flera punkter. Vi gör emellertid inte det i detta arbete.

**Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 760026-5
från Statens råd för byggnadsforskning till
planeringskontoret, Haninge kommun**

R70:1977

ISBN 91-540-2754-3

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art. nr: 6600670

Abonnemangsgrupp:

X. Samhällsplanering

Distribution:

Svensk Byggtjänst, Box 1403

111 84 Stockholm

Cirka pris: 42 kronor + moms